

PIRMĀS PAREIZTICĪGO LATVIEŠU DRAUDZES VĒSTURE.

18 $\frac{29}{IV}$.45 — 18 $\frac{1}{VII}$.58 — 18 $\frac{9}{IX}$.79 — 19 $\frac{9}{IX}$.29.

1. Pareizticībai austot.

2. Rīgas Debessbraukšanas draudze.

Sastādījis K. Purviņš.

Rīgā, 1929. gadā.

Rīgas Debessbraukšanas draudzes izdevums.

Rigas Debessbraukšanas baznīca.

Priekšvārds.

Dzīve rit nemitīgi uz priekšu. Jaunā paaudze saņem no saviem priekštečiem bieži vien vērtīgu mantojumu, bet kā šis mantojums radies, kā izveidojies, par to reti kāds iedomājas. Laika zobs iznīcina pagātnes pēdas, un ar katru gadu grūtāk sameklēt vajadzīgos pavedienus, lai noskaidrotu pagātnes parādības, pagātnes gleznas.

Arī Debessbraukšanas draudzes locekļi ir saņēmuši no saviem senčiem vērtīgu mantojumu, bet maz būs tādu, kas zina, kā pakāpeniski izveidojusies draudzes dzīve, kā uzkrājušās draudzes vērtības. Nedomāju, ka arī mans darbs būs izsmelošs, bet kautko tomēr viņš apgaismos no draudzes pagātnes.

Šinī pārskatā centos izmantot tos materiālus, kas a) uzglabājušies draudzes baznīcas un Sinoda arhīvos; b) draudzes padomes un no viņas dibināto iestāžu sēžu protokolu grāmatas un gada pārskatus; c) G. Pašiša darbu — «Из истории православия в Прибалтийском крае»; d) Indriķa Straumiša piezīmes — «Pareizticība pie latviešiem» un citus pieejamus avotus.

Savu darbu veltu aizgājušo draudzes darbinieku piemiņai.

Autors.

R I G Ā,

15. jūnijā, 1929. gadā.

I.

Pareizticībai austot.

Rīgas Debessbraukšanas draudzes vēsture stāv ciešā sakarā ar vienas pareizticības kustību Latvijā, kādēļ atklājot dažas lapas puses no viņas pagātnes, mēs tieši vai netieši pieskārsimies visas tautas un viņu vadoņu centieniem un kustībai 1840—1845. gados. Tādēļ apstāšos pie svarīgākiem šīs kustības cēloņiem.

Katrai lielākai dzīves parādībai, katram lielākam notikumam ir sava priekšvēsture, savs sagatavošanas periods. Tāda priekšvēsture ir arī latviešu un igauņu pāriešanai pareizticībā pagājušā simtņa 40—50. gados...

Kas tad izsauca latviešos un igauņos šo masu kustību?... Lai atbildētu uz šo jautājumu, isos vārdos jāapskata latviešu tiesiskais un materiālais stāvoklis pagājušā gadu simtņa pirmajā pusē.

Ar Krievijas cāra Aleksandra I. pavēli latvieši tika atsvabināti no dzimtbūšanas — Kurzemē 30/VIII. 1817. gadā, bet Vidzemē 26/III. 1819. gadā, lai gan pati atsvabināšana tika izvesta dzīvē pakāpeniski, pēc novadiem. Ko tad zemnieki ar šo valdnieka aktu ieguva? Uz papīra viņi ieguva daudz, bet patiesībā — viņi ieguva tikai personīgu brīvību, pie tam ne pilnīgu... Tagad zemnieki varēja izvēlēties sev tiesnešus, pagasta vecāko, atvērt skolas. Kurzemē ik uz 1000 abējā dzimuma dvēselēm — 1 skolu, bet Vidzemē — uz 500 dvēselēm — vienu pagasta un uz 2000 dvēselēm vienu draudzes skolu... Vēlēšanas tiesības zemniekiem bija, bet brīvas personu izvēles amatiem tomēr nebija, jo amatos apstiprināja muižas valde tikai sev pakalpiņos garus. Arī skolas tikai retumis kur tika atvērtas: trūka telpu, trūka līdzekļu, trūka morāliskā atbalsta un pretimnākšanas no vietējās pašvaldības. Latviešos tika kultivēta pat doma, ka viņiem «grūtas galvas», kādēļ arī skolas nav jāapmeklē. Palika pāri tikai personīgā brīvība. Bet šī brīvība nenāca kā saulīte, pēc kuŗas tā tiecās izmociņā, novārgusē tauta; viņa nāca kā pamāte ar rikšu sauju rokā, vēl vairāk šaust savus pabērnus kā agrāk.

Atsvabinot latviešus no dzimtbūšanas, muižnieki viņus atsvabināja arī no zemes, atsvabināja — bez zemes, pārvērtā vairāk kā pūsmiljonu lielo tautu par bezzemniekiem, par pro-

letāriātu, kuŗa vienīgais īpašums ir viņa divas rokas. Visa zeme palika pāris tūkstošu (ap 5000) lielai saujiņai muižnieku. Ja šai brīvībai pielikt vēl to, ka zemnieki nedrīkstēja: 1) bez kunga atļaujas atstāt guberņu, savu pagastu, 2) pāriet dzīvot uz pilsētām, 3) izvēlēties citu nodarbošanos, 4) nedrīkstēja bez kunga atļaujas pat laulībā doties, — tad saprātīsim, ka zemnieku stāvoklis tagad kļuva daudz sliktāks, daudz ļaunāks kā agrāk. Viņi bija pilnīgi padoti muižnieku gribai, muižnieku patvarībai. Zemniekiem nebija brīv aizceļot, bet dzīvot un pārtikt taču vajadzēja. Un brīvais zemnieks, lai nenomirtu badā, lai dabūtu zemi no muižniekiem, bija spiests pieņemt visgrūtākos nosacījumus, — nosacījumus uz brīva liguma pamata. Ja dzimtbūšanas laikā muižnieki šā vai tā bija spiesti rūpēties, lai viņu vienīgais darba spēks, dzimtcilvēks, nenomirtu badā, tad tagad turpretīm lielais vairums nelikās vairs ne zinis. To spilgti pierādīja bada gadi 1838—40 un 1844—45. gados, kad latvieši bija pilnīgi padoti savam liktenim. Viņi tūkstošiem mira badā ne tikai savās mājās, bet arī uz lauku ceļiem un Rīgas ielām, uz kurieni bija devušies pēc palīdzības, pēc atbalsta. Stāvoklis bija nepanesams: daudzi, atstādami savas tēva sētas, bēga uz leišiem, poļiem, uz Krieviju... Slikonis, lai glābtu savu dzīvību, ķēras pat pie salmiņa. Arī latvju tauta izmisuma brīdī kāri uztvēra un noticēja dažādām baumām. Tā 1840. gadā izplatījās baumas, ka Krievijas cars dodot par brīvu zemi kaut kur tur dienvidos — «siltās zemēs». Šīs baumas, pēc docenta Jāņa Bērziņa pētījumiem, Vidzemē bija ievazājuši Kurzemes žīdi — paunenieki, kuŗiem Krievijas valdība 40. gados par brīvu piešķīra zemi Sibīrijā, bet kad Sibīrijā nolemtais gabals bija sadalīts, tad arī dienvidus Krievijā. Un pēdējiem ne tikai deva zemi, bet par brīvu arī pārveda tos uz jauno dzīves vietu, apgādāja ar nepieciešamo inventāru un dažos gadījumos pat mājas uzcēla. Vajadzēja tikai pierakstīties Gubernas valdē. Vientiesīgais zemnieks noticēja šīm baumām. Ļaužu masas saviļņojās. Tūkstoši devās uz Rīgu, lai pierakstītos izceļošanai. Cēsu un Valkas apriņķos kā spārnos sacēlās pat veseli pagasti.

Bet ko panāca šie lūdzēji? — Viņi bez atļaujas bija atstājuši savas dzīves vietas, lūdza pierakstīt izceļošanai, tā tad noziegušies pret pastāvošiem likumiem, pret saviem kakla kungiem. Ar viņiem apgājās kā ar noziedzniekiem. Ar rikšu izrobotām mugurām, nodzītām galvām, konvoja pavadībā, tos pārsūtīja atpakaļ uz dzīves vietām, kur no jauna tiem nācās saņemt miesas sodu. Aktīvākos pēc miesas soda ieslodzīja Rīgas cietumos. Lai aizkavētu šo kustību uz Rīgu, ģenerāl-

gubernators Pālēns uz visiem Rīgas ceļiem nostādīja policijas un kaŗaspēka nodaļas. Ja kāds nevarēja uzrādīt no muižu valdes izdoto atļauju iebraukšanai Rīgā, tos atgriezta atpakaļ. Bet ar šiem līdzekļiem kustību nevarēja apturēt. Lai gan mazākā mērā, tomēr arī tagad ļoti daudzi ieplūda Rīgā.

Daži no šiem novārgušiem, izmisušiem zemniekiem, apstaigājot valsts iestādes, 9. jūnijā 1841. gadā iegriezās arī pie Rīgas pareizticīgo bīskapa Irinarcha. Irinarchs ar tulka starpniecību izklausīnāja ienācējus un, iepazīnies ar viņu vajadzībām, centās tos apmierināt, izsniedza vienam otram gabalu maizes un dažas kapeikas naudas. Tāda laipnība pārsteidza zemniekus: pareizticīgais virsgans bija iekaŗojis pūļa uzticību. Atsevišķi pulciņi sāka Irinarcham iesniegt lūgumrakstus dēļ pievienošanas pareizticībai. Tādu lūgumu, ar vairāk tūkstošu parakstiem, no 9. jūnija līdz 2. augustam bija iesniegts skaitā 30.

Saņemtos lūgumrakstus Irinarchs nosūtīja Sv. Sinoda virsprokuroram, bet pēdējais ar tiem iepazīstināja Iekšlietu ministri. No Petrogradas zem Kuzminska vadības tika izsūtīta komisija, kuŗai bija jānoskaidro zemnieku kustības iemesli un kādu lomu šai kustībā ir spēlējusi pareizticīgo garīdzniecība. Komisija nāca pie slēdziena, ka šās kustības pamatā stāv ne ļaunprātīga kūdīšana no pareizticīgo garīdznieku puses, kā to centās nostādīt vācieši ar ģenerāl-gubernatoru Pāleņu priekšgalā, bet neņemamais zemnieku ekonomiskais un tiesiskais stāvoklis. Un tiešām, būtu savādi, ja kāds desmits krievu pareizticīgās garīdzniecības, kas pie tam dzīvoja Rīgā un neprata vietējās valodas, tādā mērā varētu iespaidot ne tikai latviešus, bet arī igauņus. Bet «bailēm — lielas acis», un krievu pareizticīgais bīskaps, kas iedrošinājās pieņemt izmisušos latviešus un sarunāties ar tiem kā līdzcilvēkiem, bija bīstams Baltijas baroniem. Viņš varēja nostādīt lietu citādā un pie tam daudz maz pareizā apgaismojumā, kas varētu nelabvēlīgi atsaukties uz vācu interesēm...

Krievijas valdnieks caur Iekšlietu ministri pavēlēja Pālenam piegriezt stingru vērību zemnieku sūdzībām, sevišķi par maizes trūkumu.

Bet kad daži Valmieras un Rīgas apriņķa zemnieki prasībām pēc maizes, siltām zemēm, pareizticības, pievienoja vēl prasību — piešķirt viņiem apstrādājamo kļaušu zemi par īpašumu, Pālenam, kopā ar vāciešiem, izdevās zemnieku kustību nostādīt kā atklātu dumpi, atklātu sacelšanos... Savu vācieši bija sasnieguši. Viņi gaviļēja... Ģen.-gub. Pālēns izsūtīja soda ekspedīcijas, bet dažās vietās arī pats tās vadīja, iesākās nežēlīga zemnieku pērsana un spīdzināšana (vēl tagad ve-

ciem ļaudīm atmiņā Vecbebru un Veselauskas eksekūcijas). Plūda asinis un asaras, atskanēja vaimanas un lāsti. Ilgi vēl pēc izkliegtā nemieru apspiešanas strādāja kara tiesas, — vairāk kā 100 cilvēku, starp kuriem bija pat nepieauguši un bērni tika notiesāti uz Sibīriju, bet tūkstoši smaka Rīgas un citu pilsētu cietumos...

Ši uzvara, kā liekas, bija vēl par mazu vāciešiem... Lai gan neviena izmeklēšanas komisija nevarēja konstatēt, ka nemieru cēlonis būtu pareizticīgās garīdzniecības agitācija, tomēr biskaps Irinarchs vāciem bija bīstams, un Pālena partija panāca, ka pareizticīgo virsganu 24 stundu laikā izraidīja no Rīgas. Lai viņa izraidīšana neuztrauktu ļaužu prātus, Pālēns nozīmēja ceļu uz Pleskavu caur Jelgavu un Viļņu.

Kustība uz «siltām zemēm», pirmā kustība pareizticībā tika 1841. gadā noslāpēta ar tautas asinīm un asarām. Blakus cīņai par materiālā un tiesiskā stāvokļa uzlabošanu latvju tautā noritēja vēl otra cīņa, — cīņa dēļ garīgās un reliģiozās brīvības.

Jo tumšāka, grūtāka dzīve, jo dziļāk cilvēks nogremdējas savā garīgā pasaulē un meklē tur samierinājuma, līdzsvara. Tā tas bija arī pie latviešiem. Blakus valdošai luteranisma baznīcai, dziļas saknes pagājušā gada simteņa pirmā pusē latviešos bija laidis hernhutisms, jeb, kā paši latvieši to apzīmēja, brāļu draudzes kustība.

Latvijā hernhutisms sākās 1729. gadā, kad Krimuldas mācītājs izsauca uz Latviju no Saksijas, Hernhutu ciema (no kā cēlies arī šās kustības nosaukums), šās mācības nodibinātāju Kristjāni Dāvidu ar diviem viņa palīgiem. Hernhutiešu mācības kodols bija: sirds šķīstība un patiesi dievbijīga, šķīsta dzīve pēc Kristus mācībām. Neapstājoties tuvāk pie hernhutiešu mācības un draudzes iekšējās izbūves, aizrādīšu tikai, ka viņu mācībai bija pārsteidzoši panākumi: ļaudis apmeklēja saiešanas kambažus bariem, daudzi pārgrozīja visu savu dzīvi: atmeta dzeršanu, māntcību, sāka censties pēc izglītības u. t. t... Bet ilgi dzīvot un plaukt bez traucējumiem hernhutiešiem nebija lemts. Viņus sāka apkaņot mācītāji: baznīcas palika tukšas. Un vainīgi pie tā bija paši mācītāji - vācieši. Viņu izturēšanos pret draudzes locekļiem spilgti attēlo sekošos vārdos Gabriels Merķelis: „ka lauku mācītāji nepiegiež vērību zinātnei un savām draudzēm, netikumiski dzīvo, — tas sastopams arī citās zemēs. Bet kur, kur redzēts, ka garīgie vadoņi atklāti izteic nicināšanu pret viņiem uzticēto ganāmo pulku? Kur iet roku rokā ar muižniecību, lai tiranizētu savus ganāmos» (Samar. VII.

sej. 153). Mācītāji sasniedza savu. 1743. gadā valdība hernhutismu noliedza kā kaitīgu kustību un izsūtīja no Latvijas robežām viņu galvenos sludinātājus.

Tomēr hernhutisma mestā sēkla nenonika: pēc 20 gadiem tā no jauna uzzēla, lai gan turpmākā attīstībā gāja daudz lēnāk... Ar jaunu spēku tā uzliesmo XIX. gadu simteņa sākumā. 1819. gadā hernhutiešiem Vidzemē bija 144 draudzes (pulki) ar 30,000 draudzes locekļiem, bet jau dažus gadus vēlāk draudžu skaits pieauga līdz 5000. Gandrīz visi apzinīgākie latvieši: skolotāji, tiesneši, baznīcu vecākie u. t. t. piederēja pie brāļu draudzēm. Šai kustībai šķēršļu nelika arī muižnieki, jo viņi redzēja, ka saimnieki no hernhutiešiem bija paši kārtīgākie un izpildīgākie, bet kalpi — paši godprātīgākie, atturīgākie, sātīgākie un strādīgākie. Starp hernhutiešu sludinātājiem 30—40 gados daži izcēlās ar sevišķi lielām runas dāvanām. Tādi plaši pazīstami sprediķotāji bija Andžs Kurmis, no Dzērbenes pagasta, un Jānis Balodis, no Madlienas... Bet baznīcas palika tukšas, un mācītāji atkal uzsāka sīvu cīņu, līdz beidzot panāca, ka Valdība nostājās viņu pusē. Jaunus lūgšanas namus uz priekšu drikstēja atvērt tikai ar ģenerālgubernatora piekrišanu, — bet ar 24. marta 1839. gada rīkojumu — lutertīcīgiem bija aizliegts iestāties brāļu draudzēs. Spaidi un vajāšanas darīja savu iespaidu: pēc 1860. gada brāļu draudzes sāk nikulot... Savu vēsturisko misiju hernhutisms bija izpildījis: viņš bija atdarījis latviešiem acis, modinājis tautas pašapziņu un cieņu, radījis slāpes pēc biedrošanās, pēc izglītības...

Hernhutiešu vajāšana bija otrs faktors, kas pamudināja latvjus pāriet pareizticībā. Latvieši meklēja brīvu izeju no šī apburtā riņķa, beztiesiskā stāvokļa, kas nāvēja viņu miesu un garu.

1844—1845. gadi bija atkal neražas gadi. Badā mirušo bija tik daudz, ka neapglabātie liķi mētājās uz ceļiem un laukiem. Sākās jauna tautas kustība: tagad zemnieki cerēja atrast glābiņu pareizticībā. Un ja šai laikmetā Krievijas politiķi būtu tālredzīgāki, nebūtu likuši šai kustībai tikdaudz šķēršļu priekšā, nebūtu aizvēruši acis, lai neredzētu to pārestību un netaisnību, kas tika vērsta pret pareizticīgiem latviešiem, ja nebūtu arī paši kapitulējuši cīņā pret vācu muižniecību un garīdzniecību, tad, laikam gan, Vidzemes latvieši un igauņi tagad būtu visi pareizticīgi... Bet Krievijas valsts varas nesēji izrādījās par vājiem, lai aizstāvētu savus jaunus ticības brāļus, un latvju acis tie zaudēja uz visiem laikiem iepriekšējo uzticību un cieņu.

Latviešu pāriešana pareizticībā cieši saistīta ar Dāvīda Baloža vārdu, viena no ievērojamākiem hernhutiešu vadoņiem un sludinātājiem. Indriķis Straumītis savās atmiņās raksta, ka Balodis savos sprediķos pratis ne tikai iepriecināt bēdās, slimībās un nelaimēs, bet arī sajūsmināt un aizraut pūli tādā mērā, kā neviens cits. Baloža dzimtene bija Madliena. Kā spilgts brāļu draudzes sludinātājs, viņš kā skabarga dūrās vietējam mācītājam acīs. Dažādiem netaisniem ceļiem un līdzekļiem viņš piespieda, beidzot, Balodi atstāt savu dzimto pagastu un pārcelties uz Rīgu. Rīgas latvieši ar gavilēm saņēma sava slavenā sprediķotāja ierašanos. Pēc dažām nedēļām, netālu no tagadējās Pokrova (Dievmātes patvēruma) baznīcas, tika atvērts brāļu draudzes lūgšanas nams. Te pulcējās Rīgas latvieši. Bet arī Rīgā pret viņiem sacēlās mācītāji. Kā nāvīgākais hernhutiešu ienaidnieks uzstājās Jāņa baznīcas mācītājs Treijs. Viņš nosūdzēja hernhutiešus, ka tie savās sapulcēs uzmusinot tautu uz dumpi, un lūgšanas nams tika aizzēģelēts.

Ar bibeli rokā Balodis ieradās pie mācītāja - vajātāja. Tomēr izlīgšana nenotika, un sarunām nebija panākumu. Bet kaut kādu izeju taču vajadzēja atrast! Un Balodis, pēc pārrunām ar saviem piekritējiem, nāca pie slēdziena, ka viņiem nekas cits vairs neatliek, — kā visiem pāriet pareizticībā. 24. janvārī 1845. gadā 120 hernhutiešu ar Balodi priekšgalā iesniedza Filaretam I. lūgumu par pāriešanu pareizticībā, ja viņiem būs piešķirta atsevišķa baznīca ar dievvārdiem latviešu valodā, 2) būs atļauts lietot pie dievkalpošanas ērģeles, kopējo dziedāšanu un solus sēdēšanai. Filarets piekrita uzstādītām prasībām, izņemot ērģeļu lietošanu, kas nav pieņemts pareizticīgo baznīcās. Solu lietošanai piekrita, bet tie jānovieto gar baznīcas malām. Pēc mēneša 112 cilvēki, tai starpā arī Balodis, iesniedza virsganam savus parakstus, ka ir mierā uz pēdējā noteikumiem pievienoties pareizticībai.

Filarets I., atcerēdamies sava priekšteča likteni, rīkojās šīnī gadījumā ļoti uzmanīgi. Saņēmis pirmo lūgumrakstu par pievienošanos pareizticībai, parakstītu no 8 cilvēkiem: Dāvīda Baloža, vēlāk Ļaudonas mācītāja, Jēkaba - Juŗa, Kārļa un Andreja Ernestiem, Bērtuļa Mičelļa, Pēterļa Adamova, Jāņa Kažoka un Friča Libes, virsgans ievāca par viņiem no policijas vajadzīgās ziņas. Tad, policijas priekšstāvja klātbūtnē, pieprasīja no lūdzējiem parakstus, ka tie vēlas pieņemt pareizticību aiz pārliecības, nevis kādiem laicīgiem labumiem...

Ievāktos materiālus kopā ar lūgumrakstu Filarets nosūtīja Sv. Sinoda virsprokuroram. Pēdējais iepazīstināja ar šiem

materiāliem cāru Nikolaju I., — pēc kam sekoja uz virsgana vārdu veselā rinda oficiālu priekšrakstu un rikojumu. Vairākas šo dokumentu kopijas, adresētas 30. apr. 1845. gadā zem № 639. un 1195. uz mācītāja Jēkaba Michailova vārdu (dažas ar atzīmi „секретно“) atrodas arī Debessbraukšanas baznīcas arhīvā.

Šo papīru saturs īsumā būtu šāds: a) vispirms zemes valdnieks, atzīmēdams Filareta I. rīcību šai gadījumā par pareizu un uzmanīgu, ieteic visos līdzīgos gadījumos stingri pieturēties no Sinoda 15/III. 1844. g. izstrādātām instrukcijām; b) cars atļauj pievienot lūdzējus pareizticībai, noturēt dievvārdus latviešu valodā, piešķirt tiem kādu no Rīgā esošām pareizticīgo baznīcām, lai pēdējā tomēr arī turpmāk vajadzības brīdī varētu noturēt kalpojumus slāvu valodā. Tāļāk sv. Sinoda virsprokurors lūdz nekavējoši paziņot, kuŗa no baznīcām būs piešķirta latvju dievvārdiem, kam tiks uzticēta kalpošana latviešu valodā un cik vajadzēs priētam atalgojuma, lai latviešiem galvenos garīgos darījumus (trebas) varētu izpildīt bez maksas.

Izpildot Sinoda virsprokurora priekšrakstu, virsgans Filarets tuvākās dienās nosūtīja uz Petrogradu savu projektu, uz kuŗa no 14/IV. 1845. g. № 3829 sekoja šāda atbilde (rezolūcija):

1) «Rīgas Pokrova (Dievmātes patvēruma) kapsētas baznīcas (pierakstīta pie Aleksandra Ņevska) piešķiršanu latviešu dievvārdiem apstiprinu».

2) «Atsvabināt šo baznīcu no sveču naudas $\frac{0}{100}$ atvilkšanas, piešķirot šo summu vietējo vajadzību apmierināšanai».

3) «Apstiprināt priētu no mācītāja, diakona, 2 priētnīkiem (psalmotājiem), prosforu cepējas, ar atalgojumu: mācītājam 400 rub. + 90 rub. dzīvoklim un 300 rub. braukšanām; diakonam — 220 rub. + 70 rub. dzīvoklim; priētnīkiem pa 120 rub. + 60 rub. dzīvoklim un prosforu cepējai — 40 rub. gadā».

4) «Lai nostādītu labi dziedāšanu — pieņemt 3 dziedātājus ar algu pa 60 rub. katram.»

22. aprīlī 1845. gadā Filarets komplektēja Pokrova latviešu draudzes priētu — no mācītāja Jēkaba Michailova, 42 gadus veca (iesvētīts par diakonu 21 apr. un mācītāju — 22 aprīlī); diakona — Pēterļa Popova; priētnīkiem — Vasiļija Almāzova (bīskapa kuŗa dziedātāja) un Dāvida Baloža. Par prosforu cepēju pieņēma mācītāja atraitni Ņikiforovsku (sastāvēja štatā līdz 1887. gadam) un dziedātājiem — Grig. Dobrotvorsku, Ņilu Nazarevsku un Pēteri Troicku:

Jaunpiešķirtā baznīcā pirmo reizi dievvārdi latviešu valodā tika noturēti 29. aprīlī 1845. gadā. Šos pirmos dievvārdus Vas. Ščukins apcerējuma: «Pareizticībai austot» — attēlo sekošiem vārdiem: «Klusu un netālu noskan maziņā zvana skaņas. Nemirdz bagātās rizas un lieliski spožās ugunis no nelielās koka baznīciņas Rīgas nomalē. Bet viens pūlis pēc otra dodas pie viņas no visām pilsētas malām. Jauni, veci, pareizticīgi, luterāņi, krievi, latvieši un vācieši — visi steidzas iekļūt dievnāmā. Bet šis dievnams neieņem iekš sevis ī desmito daļu no sapulcējušamies. Liels laužu bars ieslēdz to no visām pusēm. Visu ārā stāvošo uzmanība un skati tiek vērsti uz logiem un atvērtām dievnama durvīm.

Kas tad visus tā velk turp? Kāpēc tik daudz tiek piegriezta vērība līdz šim nezināmam altārim? — Uz šā altāra, šai mazajā dievnāmā, pirmo reizi notiek dievkalpošana latviešu valodā.

Krievu ļaudis dzird šē vecās radnieciskās meldijas un lūgšanas savienotas ar jauniem vārdiem un izteicieniem. Latvieši savā mātes valodā un skaņās uzņem jaunas, daudz jaunu jūtu saturošas lūgšanas.

Priekš luterāņiem notiek ziņkārīgi svētki. Jaunpievienotie bauda to, pēc kā sen tiecās viņu izsalkušās dvēseles. Svētšvinīgi un saprotami noskan pirmā pareizticīgo latviešu mācītāja Jēkaba Michailova t. izsaucieni. Dievbijīgi un sirdi aizgrābjoši atskan pirmā pareizticīgās baznīcas kalpa (no pašiem latviešiem), slavenā Dāvida Baloža lasīšana. — Tā Baloža, kas tik izsalcis tiecās pēc savas un savu tautiešu garīgo vajadzību apmierināšanas; tā Baloža, kas tik izturīgi, tik varonīgi veda cīņu ar garīgās brīvības ienaidniekiem Baltijā; tā Baloža, pēc kuŗa parauga sāka piegriezties pareizticīgai baznīcai desmitūkstoši latviešu».

Un lūk, viņš, šis Dāvids Balodis, stāv uz pareizticīgo baznīcas kļīrosa. Spēcīgi un iedziļinoši atskan viņa balss, sasniedzama pēc garīgās apmierināšanas izsalkušo ļautiņu sirds dziļumus.

Jā, Dāvids Balodis piebiedrojes!... iesākās visā Vidzemē (arī Igaunijā) jauna kustība, jauna svētceļošana uz Rīgu, lai pie rakstītos pareizticībā. — Strāva bij parauta...

Velti centās aizturēt un noslāpēt šo kustību ģeneral-gubernators Pālens, ziņodams caram, ka latviešu prasību apmierināšana varot sacelt lielas nekārtības luterāņu baznīcā un sacelt dumpi, līdzīgu 1841. g... Valdnieks nepiekrita Pālena uzskatiem un atļāva pievienošanu (Сборн. мат. III. т. стр. 508).

Tomēr arī tagad vāciem izdevās ja ne pilnīgi aizturēt, tad tomēr ar grūti pārvaramiem šķēršļiem aizkavēt šo kustību. Vesela rinda dažādu rīkojumu un priekšrakstu tika izsludināta, lai apgrūtinātu pāriešanu pareizticībā. Minēšu te tikai dažus. 26/IV. 1845. g. tika vietējās valodās izsludināti no ķeizara apstiprināti 7 instrukciju punkti par pievienošanas pareizticībai. Pie šiem punktiem nāca dažādi papildinājumi: 1) Pēc piemēlēšanās pie pareizticīgo mācītāja, tikai pēc sešiem mēnešiem varēja pievienot pierakstīto pareizticībai. Šie 6 mēneši tika doti pārdomāšanai. Pašu pievienošanu varēja izdarīt tikai tur, kur bija pareizticīgo baznīca un pastāvīgs mācītājs, t. i. — Rīgā jeb Jēkabpilī, jo citur pareizticīgo baznīcu vēl nebija. Tā tad šis garais ceļš uz Rīgu bija vismaz jāmēro katram 2 reizes. Bet kas šos 6 mēnešos pierakstītiem bija jāpārcies?! — Sākot no mācītāja atrunāšanas un draudiem, beidzot ar muižas policijas un muižnieku spaidu līdzekļiem, — viss, viss tika izlietots, lai tikai aizturētu pierakstīto no pāriešanas. Vājākie, parasti, šo pārbaudīšanas laiku neizturēja un palika agrākā ticībā. Bet tie varoņi, kas iedrošinājās pieņemt pareizticību, vēlāk izjuta uz saviem pleciem savu soli sekas... Daudziem, ļoti daudziem bija uz visiem laikiem jāšķīrās no labi iekoptās tēvu tēvu sētas un mājas.

2) Braukt jeb iet uz pilsētu drīkstēja tikai ar muižas policijas rakstisku atļauju.

3) Pierakstīties no muižām atlaida ne vairāk kā desmito daļu. Jaunu partiju atlaida tikai pēc iepriekšējās — atgriešanās, pie kam tādā skaitā, cik ir atgriezušies no iepriekšējās, jo daudzi pārbēga Latvijas robežas.

4) Pa visu vasaras darba laiku 1845. g. pilnīgi bija noliegts pierakstīt kā bīskapam, tā mācītājiem.

5) Pirms pievienošanas bija katram jāiemācās un jāparaksta izstrādāta apliecība, ka pārejot pareizticībā nemeklē nekādu laicīgu labumu un ka muižu klaudas un citus pienākumus pret muižu un pagastu izpildīs kā agrāk. Ja atskaitot šo tekstu kāds apjuka, jeb nezināja, pievienošana tika atlikta, kamēr pievienojamais to varēja atskaitīt bez kļūdām. Vēlākos gados daži no šiem punktiem tika mikstināti.

Citēšu vienu no pirmajiem nopratināšanas aktiem — Andreja Milbārta. »1845. g. apr. 23. dienā. Policmeistera — pulkveža Jazikova K. ar tulka-pristava Pētersa starpniecību tika nopratināts — Vidzemes, Ropažu kalna muižas zemnieks, Andrējs Milbārts, kas apliecināja, ka vēlas pievienoties pareizticībai, lai klausītos dievkalpošanu latviešu valodā.

Uz jautājumu — »Vai viņš, pievienodamies pareizticībai nemeklē kādus laicīgus labumus?« atbildēja — »ka nekā vairāk nemeklē, kā tikai pareizticības, kuŗu vēlas pieņemt no tīras sirds«. Paziņoja vēl, lai arī viņa sieva Ļiza, 44 g. veca un bērni: Jānis — 14 g., Pēteris — 11 g., Amaliņa — 17 g., Anna — 10 g., Ļiza — 7 g. un Karoliņa — 2 g. veca tiktu pievienoti. Uz jautājumu — »Vai māk lasīt?« atbildēja, — ka lasīt prot, bet rakstīt nē. Rīgā ar savu ģimeni dzīvo 7 gadī.

Nopratināšanu pierakstīja Rīgas bīskaps Filarets un pareizību, kā arī pašrocīgu krustiņu pielikšanu apstiprina ar saviem parakstiem policmeisters Jazikovs un pristavs Pēters.» Tādas formalitātes bija jānokārto katrā atsevišķā gadījumā.

Iestājās vispārēja pareizticīgo vājašana. Apskatisim tikai dažus izteicienus no Filareta I. iesniegumiem Sv. Sinoda virsprokuroram: 20/VI. 1845. g. Filarets raksta: »Daudz ciēs tagad nabaga zemnieki. Bet arī cilvēku ciešanās (долготерпению) ir beigas«; 27/XI.: »Drīz nepietiks cietumos rūmas. Paši izmeklēšanas tiesneši izsakās, ka lietas, par kuŗām sloga cietumos, ir niecīgas; un tomēr, tikai ar to ir nodarbināti, ka ķeŗ šos vientiesīgos (простодушных) kā lauku medījumu. Pareizticīgiem zem vācu varas klājas ne labāk, kā pirmiem kristīgiem zem stiprās pagānu varas; 14. dec.: »Jāapbrīno šo mocekļu izturība. Bet vai ilgi pietiks viņiem pacietības?! Tagad tie iet, kā avis uz kaušanu, mierīgi uz vācu tiesām. Kad būs beigas šai asins izliešanai?« 15/XII.: »Nav līdzekļu, kas netiktu izlietoti, lai tikai apturētu un iznīcinātu kustību pareizticībā«.

To raksta pareizticīgais virsgans. Bet piegriezīsimies faktiem, kas runā to pašu valodu. Vēl 1841. g. komandētais no Petrogradas pulkvedis Buturļins lūdz apbalvot tos, kas sekmīgi pierunājuši zemniekus bez kurnēšanas padoties muižnieku varai un atteikties no pāriešanas pareizticībā (Сборн. матер. стр. 573). Valdība apbalvo luterānisma aģentus ar naudu un medāļiem, bet Vidzemes guberņas pārvalde apbalvoto vārdus sludina laikrakstos un izplata starp zemniekiem (bīskapa Benjāmiņa atm.). No 1846. g. statistikas redzams, ka starp izliktiem no zemnieku mājām pareizticīgo trīsreiz vairāk kā luterticīgo; bet kādā no muižām uz reizes ar rīkstēm nosodīti 60 pareizticīgo zemnieku. Kādā lietā tad tieši pareizticīgie tādā skaitā bija noziegušies? Dažādi sodi, sevišķi pēŗšana, bija tik izplatīti, kā šīs strāpes, pēc Indriķa Straumiša vārdiem, »nevienam vairs neriebās; pareizticīgie pat lepojās ar tām, un ne tikvien paši nostrāpētie, bet arī viņu ģimenes. Kas jēl reizi tika sodīts, tas jau pats savās acīs palika par īstenu pareizticīgo«.

Ari Rīgas pilsēta negribēja muižniekiem palikt aizmugurē. Viņa izsludina, ka pievienotie pareizticībai tiks atlaisti no līnu pārsiešanas darba un citiem amatiem, kādus tie ieņem kā luteriņie, piedraud arī ar izsūtīšanu no Rīgas u. t. t.

Kāpēc tad visas šīs vajāšanas ticības dēļ? Vajāšanas iemeslus pietiekoši pareizi ir novērtējis savā gada pārskatā par Baltijas provincēm ģeneral-gubernators Golovins, kurš maija mēnesī 1845. g. nāca Pālena vietā. Savā gada pārskatā par 1846. g., iesniegtā Krievijas cāram, Golovins starp citu izsakās: »Vidzemes zemnieku pāriešanu pareizticībā nav veicinājusi ne laicīgā, ne garīgā vara, turpretim viņas aizkavēšanai ir darīts daudz vairāk, kā to pieļauj likums; ir izlietoti visi līdzekļi, izņemot tikai kategorisku aizliegšanu. Šai kustībai ir dziļākas saknes. Šeit, no vienas puses, izpaužas muižniecības tieksme paturēt savā vērdsībā vietējos, kuriem pēc dzimtbūšanas atcelšanas ir palikušas ar zemniekiem vairs tikai reliģiozās saites; no otras puses, vietējo dziļais naidis pret saviem bārgiem kungiem — iekarotāju pēcnācējiem, un tieksme pārraut šās saites, cerībā atsvabināties caur to arī no svešinieku virskundzības. Tā kā zemes pārvaldes organi visi atrodas muižniecības rokās, tad tie pabalsta tikai vācietības intereses un aizkrusto katru ceļu, lai vietējo sūdzības par pārestībām un netaisnībām nenāktu augstākās instancēs. Tādā nospīestā stāvoklī latvieši un igauņi loloja cerību, ka, pieņemot cāra ticību, viņi atvieglos arī savu likteni un krievu mācītājos atradīs sev aizstāvjus, kādu neatrada vācu, kas attiecībās pret viņiem bija tie paši muižnieki. Šis ir istais iemesls, kas vietējos Vidzemes iedzīvotājos radījis tik stipru un vispārēju tieksmi pārmainīt ticību, tieksmi — kādu nekādi ārējie musinājumi nevarētu sacelt.«

Un tālāk: »stingri apsargājot savu nacionalismu«, raksta Golovins, »muižnieki cenšas, lai arī visa Baltijas piekraste uzglabātu vācu raksturu. Ieraduši no laiku galā zemniekus uzskatīt par savu īpašumu, viņi to pāriešanu pareizticībā attēlo kā sacelšanos, kā dumpi... Pārtrūkstot šai pēdējai stīgai (relīģijai), kas tos saista ar iedzimtiem, viņi, kas sastāda tikai 13. daļu no iedzīvotājiem, atrastos kā svešinieki, kā atnācēji starp vietējiem. Nevar noliegt, ka tāda pārmaiņa varētu atsaukties uz visas nomaļas likteni«.

Noslēdzot gada pārskatu, Golovins lūdz augstāko varu izlemt, kas Krievijai ir valstiskāk, — pieļaut vietējiem brīvu pārieju pareizticībā, jeb, liekot dažādus šķēršļus, paturēt luteriņībā un kopā ar to muižniecības varā... Tā novērtēja latviešu un igauņu reliģiozo savīlņošanas Golovins.

Golovina laikā, 1845. un 1846. gadā, pareizticībai pievienojās vairāk kā 100,000 latviešu un igauņu. Līdz 1. janvārim 1848. g. bija atvērtas 33 latviešu un 39 igauņu draudzes, uzbūvētas 10 baznīcas un 3 vēl atradās pusbūvē. Pārējām draudzēm tika nodotas pagaidbaznīcas ierīkošanai brīvās mājas, kas bija izbūvētas karaspēka nometnēm. Skolas bija atvērtas jau pie 15 draudzēm, pie pārējām trūka vēl attiecīgo telpu.

Bet vai tāds pārvaldnieks, kāds bija Golovins, varēja ilgi noturēties Baltijā? Saprotams, nē! Ar 1. janvāri 1848. g. viņa vietā nāk kņazs Suvorovs (no 1848—1861. g.) Šis pareizticīgais krievu ierēdnis, atbraucot Rīgā, vispirms apmeklēja Domas baznīcu. Tad sekoja vizītes visiem iespaidīgākiem vācu muižniekiem, garīdzniekiem, pilsētas galvam un domas locēkļiem, neizslēdzot pat tirgotājus. Un tikai tad, kad viņš sāka pārlīkt, kam vēl būtu jāatdod vizīte, atcerējās, ka Rīgā ir arī pareizticīgais bīskaps un baznīcas. Suvorovs ar tādu izturēšanos, saprotams, ieguva vāciešu labvēlību un popularitāti: viņa vārdā tika nosaukta vēlāk pat viena no galvenām Rīgas ielām (tagadējā Kr. Barona iela). Vācieši bija kā spārnos. Juris Samariņš (VII. sēj.) raksta, ka vācu muižnieki, dabūjuši zināt pirmā slepenā Suvorova priekšraksta saturu bīskapam Filaretam, vācu klubā, berzēdami plaukstas, viens otru sveicinājuši un atkārtājuši: «Krievu garīdzniecība no kņaza Suvorova dabūja pa degunu («die Russische Geistlichkeit hat von dem Fürsten Souvoroff auf die Nase bekommen»).

Tagad arī pareizticības idejas aizstāvētāja Filareta I. dienas bija skaitītas. Jau pirmajā Suvorova valdīšanas gadā viņam bija jāatstāj Rīga.

Pareizticīgo vajāšana un spīdzināšana pieņēmas. Bieži vien pareizticīgiem neļāva paglabāt savus mirušos luterāņu kapsētās. Tā Limbažu mācītājs Meņšikovs savā raportā ziņo bīskapam, ka Eļēnai Miķelsons, no Pociema, lutermācītājs nav devis kapu vietas $4\frac{1}{2}$ mēn. vecam bērnam. Bērns sagulējis mājās no 2—29. dec., līdz beidzot to ar malkas vedējiem nogādājusi uz Limbažiem, kur tas tad paglabāts. Jau Golovins savā pārskatā aizrādīja, ka muižnieki pretlikumīgi negrib pārdot kapsētu ierīkošanai piemērotu zemi, jeb arī pagēr par to nesamērīgi augstu cenu. Kā laba ilustrācija šē noder Rūjienas kapsēta. Kapsētai bija norādīts starp ganībām, kas katru pavasari applūda, neliels pauguriņš. Minētais uzkalniņš pacēlās virs ganībām tikai pēdas trīs, kāpēc pavasaros un rudenos jau divu pēdu dziļumā bedrī pildīja ūdens, un tādās bedrēs bija jānolaiž nomirušie. Draudze, cerībās dabūt ar laiku tomēr labāku vietu

kapsētai, atturējās no sētas taisīšanas, kāpēc kapsēta bija pieejama mājlopiem. Kādu pavasari cūkas bij atrakušas divus no kapiem un no viena zārka izrāvušas vēl nesatrūdējušu bērna likīti. Tādā stāvoklī bija nostādīti pareizticīgie. Vai nesāpēja pie šiem skatiem vecāku un piederīgo sirdis?

1849. gadā tika likti pamati latvju mazgruntniecībai. Daudzās muižās tagad ar bankas palīdzību varēja iepirkt mājas... Muižnieku rokās tagad bija jauns, stiprs ierocis pareizticības apkarošanai: tiem nepārdeva mājas, jeb arī uzstādīja tādas pasakainas cenas, kas pircējam nebija pa spēkam. Ja pareizticīgais gribēja iegūt zemi kādā citā novadā, tam vispirms ieprasījās par ticību. Sprototams, ka tādi soļi daudzus atturēja no pāriešanas pareizticībā, jo latvietis jau pēc savas dabas ir iedzimts zemnieks, un zemes iegūšanu līdz pat pēdējam laikam daudzi uzstāda par savu dzīves mērķi, dzīves uzdevumu.

Bija mākslīgi radīts arī pašos latviešos reliģiozais naidis: daudzās vietās varēja novērot pašu latviešu, sevišķi privilēģēto, iespaidīgāko naidīgu izturēšanos pret saviem ticības brāļiem. Naidoties savā starpā ticības uzskatu dēļ — tas nebija latviešu dabā, — šis naidis bija viņos iepotēts no vāciem.

Nemitīgā vajāšana un izlietotie ciņas līdzekļi, beidzot, nogurdināja pareizticīgo spēkus. Lolotās cerības, ka, pieņemot pareizticību, varēs atsvabināties no vācu žņaugiem, — nepiepildījās. Latvi redzēja, ka pareizticīgo stāvoklis kļuva vēl sliktāks, vēl ļaunāks un ka arī pareizticības priekšstāvji ir bezspēcīgi tos aizstāvēt. Citreiz turīgie zemtuņi pa lielākai daļai tagad tika izstumti no savām mājām, un vairums pareizticīgo pārvērtās par trūcīgu bezzemnieku armiju. Pārgājēju skaits pie tādiem apstākļiem ar katru gadu palika mazāks un mazāks, līdz beidzot, ar 1864. gadu, novērojām atplūdumu, pareizticīgo tieksmi atgriesties luterticībā. Tie bija lielā mērā kņ. Suvo-rova nopelni...

1864. gadā Vidzemes pārvaldība ziņo ķeizaram, ka latvieši un igauņi, būdami nemierā ar pareizticību, vēlās pāriet atpakaļ luterticībā, kādēļ masās notiek rūgšana. Uz Igauniju tika komandēts noskaidrot apstākļus grafs Bobrinskis, bet Vidzemes latviešu draudzes apbraukāja archibiskaps Platons. Visur izskanēja viena un tā pati doma: nepareiza (пристрастное) muižnieku, tiesas iestāžu un policijas izturēšanās pret pareizticīgiem, smalki ieturētas no luterāņu garīdzniecības propaganda un intrigas. No otras puses — trūcīga pareizticīgo baznīcu iekārta un garīdzniecības sliktie materiālie apstākļi.

Šīs kustības sekas bija tās, ka 1865. g. vecākiem bija piešķirta tiesība savus bērnus krustīt kaut kurā ticībā pēc izvēles. Neapmierinātie tagad krustīja bērnus atkal luterticībā, bet pārīšanas vilnis bija gandrīz jau norimis.

Iestājoties no 1886. g. pārkrievošanas laikmetam, pareizticībai tika piešķirtas daudzas priekšrocības, bet par vēlu: tautas vairākums no viņas bija jau atsalis, palicis vienaldzīgs pret katru ticību, vienaldzīgs arī pret pareizticību. Tautā brieda jaunas domas, jaunas idejas...

Lai kā mēs novērtētu kustību pareizticībā, bet viens ir skaidrs, ka tā bija pirmā revolūcija, kurā latvji centās izrauties no vācu varas, iekārot sev cilvēcīgu stāvokli un brīvību. Latvieši pamodās, saviļņojās, sāka skaidrāk runāt savu valodu, izteikt savas domas, gribu un jūtas. Pareizticība vācu acīs bija kā spoks, kā biedēklis, kas kaut kur brīdi gatavs izraut no viņu māju pamatiem atbalstošos pilārus, iznīcināt viņu varu un priekšrocības. Negribot bija jāpiekāpjas šim laika garam Baltijas muižniecībai un garīdzniecībai.

Pareizticība nāca ne tikai ar jaunām ticības atziņām, bet arī, izpildot Krievijas cāra pavēli, ar savu skolu. Ar riebjumu un baigu izjūtu vāci lasīja uzrakstu uz viena no Rīgas namiem pilsētas centrā, pie Vērmaņa dārza, kas parādījās 1847. gadā: «Rīgas pareizticīgā garīgā skola». Uzraksts bija izkārts krievu un latviešu valodā... Šai iestādei vajadzēja sagatavot nākošos pareizticīgās baznīcas darbiniekus. Ar līdzīgiem ieročiem bija jāstājas pretīm arī luterānismam. Kurzemē, pēc vēsturnieka Birkerta datiem, līdz 1833. g. bija tikai 5 skolas un ap 1850. gadu ne vairāk kā 50. Vidzemē 1836. gadā latviešu daļā bija vairāk par 63.000 bērnu skolas vecumā, bet no tiem tikai 850 tika mācīti skolā. Tagad Latvija drīzā laikā pārklājās ar skolās tiklu. Tas — viens sasniegums.

Otrs — agrārās reformas, kas sekoja šim laikmetam. Petrogradā saprata, beidzot, ka Baltijā saimnieciskās attiecības starp muižniekiem un zemniekiem nav normālas. Lai nezaudētu zem kājām savas pozīcijas, vācu baroniem bija kautkas jādara zemnieku labā.

Bija jārevidē savas attiecības pret zemniekiem arī garīdzniecībai. Līdz šim nepieejamā garīdzniecība, lai glābtu savu satricināto stāvokli, bija spiesta nolaisties no saviem augstumiem un pat pielabināties iespaidīgākiem zemniekiem, lai gūtu sev biedrus cīņā pret pareizticību. Un nevar teikt, ka viņu pūlēm nebūtu bijis panākumu.

Augšā minētie ieguvumi tautas labā ir tik svarīgi un vērtīgi, ka ar uzdevām izpērk vienu otru pielaistu kļūdu šai masu kustībā. Tagad atgriezīsimies pie pirmās latviešu pareizticīgās draudzes un viņas dzīves izveidošanās.

II.

Rīgas Debessbraukšanas draudze.

Pareizticīgo latviešu dievkalpojumiem Rīgas nomalē tika piešķirta neliela koka «Dievmātes patvēruma» (Pokrova) kap-sētas baznīciņa. Minētā baznīciņa bija uzbūvēta 1779. gadā uz Vidzemes ģen.-gub. grāfa Brauna ierosinājumu. Iekšējai izbūvei tika izlietots aizbraukušā Pleskavas kājnieku pulka pagaidu lauku baznīcas altāris, ikonostass un svētbildes. Sākumā viņa kā filiāle bija pierakstīta pie «Dzīvudarošā ūdensavota» («Животного источника») baznīcas, kas atradās tagadējā Valde-māra ielā, netālu no Ģertrūdes baznīcas. Franču karā, 1812. gadā, uz kaņa gubernatora Essena pavēles pamata tagadējās Vidzemes un Latgales priekšpilsētas tika nodedzinātas. Ugunij par upuri krita 702 nami, 4 baznīcas un 35 sabiedrības iestādes. Šis bija pēdējais Rīgas priekšpilsētu nodedzināšanas gadījums. Pokrova baznīca šai milzu ugunsgrēkā palika sveika. Kad 1825. gadā uzbūvēja Aleksandra Ņevska baznīcu, kapsētas baznīciņu pierakstīja pie pēdējās.

Neaizmirstams un bagāts nopelniem Rīgas pareizticīgiem latviešiem bija viņu pirmais draudzes gans Jēkabs Michailovs (no 22/IV. 1845. g. — 1859. g.). Dzimis Petrogradas gubernā kā muižas pārvaldnieka dēls, viņš augstāko izglītību bauda (kā brīvklaušitājs) Tērbatas universitātē, kur studē galvenā kārtā valodas: krievu, vācu, franču, latīņu un vēlāk latviešu. Pēc studiju beigšanas strādā Vidzemē par agronomu. Michailovs dzīvi seko latviešu kustībai, tai pašā laikā interesēdamies arī par pareizticību. Vēl pirms pareizticības latviešos, 1842. gadā sv. Sinods viņam uztic pārbaudīt un vadīt pareizticīgo baznīcas grāmatu latviskojumu. 1843. gadā, 11. augustā, par sekmīgu darba veikšanu viņš saņem sv. Sinoda svētību un pateicību. 1844. gadā Michailovs labprātīgi brauc uz Pleskavu sagatavoties mācītāja amatam. Viņš pieder pie tiem nedaudziem garidzniekiem, kam tika uzticēta latviešu pierakstīšana un pievienošana pareizticībai (visiem tas nebija atļauts). 1845. gadā Michailova t. šim nolūkam tiek divas reizes komandēts uz Vidzemes vidieni: 10/VII. uz Cēsu un Valkas apriņķiem un

10/X. uz Rīgas apr. Interesants ir Michailova t. reports bīskapam pēc pirmā brauciena. Raportā viņš, no vienas puses, attēlo zemnieku saviļņošanas sakarā ar viņa ierašanos, no otras — baronu, mācītāju un valdības priekšstāvju naidīgo izturēšanos pret viņu un ļaužu kustību. Tā Alūksnē, kur Michailovam nācies palikt no 17.—19. jūlija ritam, barons Fitingofs pielicis sargus pie durvīm, lai neviena no zemniekiem nepieļautu pie mācītāja. Turpretim draudzes tiesnesis von Koskuļs, kam pēc likuma vajadzēja būt par liecinieku pie pierakstīšanās, vēl pirms satikšanās ar Michailovu, pa etapu jau paziņojis ģen.-gubernatoram, ka atbraukušais mācītājs ar saviem pavadoņiem sacēlot ļaudis uz dumpi, jo latvieši pārtraucot darbus un pūliem dodoties pie atbraukušā.

Vācieši centās nomelnot pareizticīgos latviešus arī sv. Sinodā, ziņojot, ka latviešu baznīcās dievkalpojumi tiek noturēti ne pēc pareizticīgās baznīcas iekārtas. Tāpēc Sinoda virsprokurors 28. nov. 1845. gadā № 2389 caur bīskapu Filaretu pieprasīja no Michailova t. pa eksemplāram no tām grāmatām, pēc kurām tiek noturēti latviešu dievvārdi Pokrova baznīcā.

1845. gadā Michailovs pievienoja pareizticībai 1670 cilvēkus, no tiem Rīgā — 190. Tai pašā laikā Pokrova draudzē piedzima 6 un nomira 4 cilvēki. Laulību nebija. Jāatzīmē, ka Rīgā, kur latvieši nebija tik atkarīgi no muižniecības, kustība pareizticībā bija daudz mazāka kā uz laukiem, un ja turpmākos gados arī Pokrova latviešu draudzes locekļu skaits strauji pieaug, tad galvenā kārtā uz ienācēju rēķina. Šai ziņā interesants ir bīskapa Filareta atgādinājums Michailovam (no 17/VIII. 1846. g.) — «Darot Jums zināmu, ka Nītaures draudzē jūlija mēnesī pieteikušies pie pareizticības 658 vīrieši un 755 sievietes, pievienoti 324 vīrieši un 279 sievietes, atrodu par nepieciešamu Jums aizrādīt, ka no Jums tai pašā laikā nav neviena pievienots baznīcai... Otrkārt, 1. marta tabeļē Jūs esat uzrādījuši 53 personas, kas vēlās pieņemt pareizticību, bet līdz šim nav redzams, ka kāds no viņiem būtu pievienots ar mires svaidīšanu, kas ļoti savādi...»

Tomēr arī latviešu Pokrova draudzē, lai gan maz, tomēr viens otrs piebiedrojās. Tā 1846. g. pievienojās: no luterticīgiem — 49 cilvēki, katoļticīgiem — 1, ebrejiem — 5 cilvēki. Piedzimuši gada laikā 27 cilvēki, miruši — 10, salaulāti — 8 pāri. Pavisam draudzē — 265 cilvēki. (179 vīr. un 86 sievietes.).

Nav lielāks pievienoto skaits arī 1847. g. Tiek pievienoti no luterticīgiem — 40 cilvēki, vecticībniekiem — 2, katoļiem — 2. Dzimuši šīnī gadā — 32 cilvēki, miruši — 14, salaulāti — 8 pāri.

Ja draudze pieaug skaitliski lēni, tad toties viņas iekšējai dzīvei tiek likti dziļi un stipri pamati. Starp latviešu pareizticīgām draudzēm, kā tas tiek nevienreiz vien uzsvērts konsistorijas un virsgana atsauksmēs, Rīgas latviešu Pokrova draudze ieņem pirmo vietu, nostājas vadoņa lomā. Te sākumā sagatavojās baznīcas kalpi latviešu lauku draudzēm. No 22. apr. 1845. g. līdz 3. nov. 1857. gadam viņā pārmainās 10 diakoni, vairums no kuŗiem aiziet par mācītājiem jeb diakoniem uz provinci. Priētniku no 22. apr. 1845. g. līdz 1. jūn. 1852. gadam pārmainās — 16 cilvēku...

Uzplaukstot draudzei, pamazām pieaug arī viņas materiālā labklājība. 22. zept. 1857. gadā Michailova t. ar baznīcas vecāko (stārastu) lūdž virsganu atļaut iegūt draudzes vajadzībām 2 mājas — Miera ielā № 9/11. Pie kam lūdzēji aizrāda, ka mājas pirkšanai iztrūkstot vēl tikai 1500 rub., ko varētu pagaidām aizņemties. Bīskaps Platons lūgumu nosūta (7/VII. 1858. g.) sv. Sinodam, 20. martā 1859. gadā seko ķeizara atļauja — atpirkt no atraithes Teibners Pokrova lauku draudzes priēta vajadzībām 2 mājas ($6\frac{1}{7}$ as. $\times$ $3\frac{4}{7}$ as. katra) ar grunti — 2990 kv. asu kopplatībā, par 4075 rub. Minētās mājas celtas 1851. gadā, bet īpašnieka miršanas dēļ iekšējais darbs vēl nebija galīgi pabeigts. Iekšējie un ārējie remontdarbi izmaksāja 1400 rub. Iegūtās mājās ievietojās viss Pokrova lauku draudzes priēts.

1859. gada beigās nomira Michailova t. Viņa vietā 1860. gadā tika uzaicināts Jaunpils draudzes (Vidzemē) mācītājs Reinhauzens, pēc tautības vācietis, labs vietējo valodu pratējs.

Michailova tēva nāve bija sāpīgs trieciens draudzei. Ilgi viņu mīļi pieminēja draudzes locekļi, ko pierāda sekošais gadījums. Kad nodegušās koka Pokrova baznīcas vietā 1877. gadā gatavojās celt lielāku, akmeņa, kādēļ paglabātos baznīcas tuvumā nāktos pārvietot tālāk, pareizticīgie latvieši 18/IV. 1877. gadā lūdž bīskapu Serafimu atļaut sava bijušā pirmā draudzes gana un viņa dzives biedrenes mirstīgās atliekas pārnest un apglabāt zem Debessbraukšanas baznīcas. Virsgans dod savu piekrišanu, ja zem baznīcas grīdas varētu ierīkot kapu. Tomēr pārņemšana nebija izdarīta (nav uzglabāties dokuments, kāpēc nav pārņemts), un Michailova t. paviŗi apkoptā kapa kopiņa vēl tagad atrodas Pokrova kapsētā, blakus baznīcai pa labi...

III.

18 $\frac{1}{\text{VII}}$. 58 — 18 $\frac{9}{\text{IX}}$. 79.

Jauns laikmets draudzes dzīvē iestājās ar 1858. gadu — krievu draudzes pievienošanu Pokrova latviešu draudzei.

1857. gadā daži Aleksandra baznīcas draudzes locekļi iesniedza bīskapam Platonam lūgumu par Pokrova kapsētas baznīcas atdalīšanu no Aleksandra baznīcas, pievienojot viņai tos Aleksandra draudzes locekļus, ap 300 cilvēku, kas dzīvo viņas tuvumā (līdz Artilērijas ielai). Savu lūgumu iesniedzēji motivēja ar tām neērtībām, kas jāizcieš pareizticīgiem krievi, ka Pokrova baznīcā netiek noturēti dievvārdi krievu valodā, sevišķi gavēņos, kā arī ar grūtībām, kas jāpārvar, lai noturētu kapsētā aizlūgumus par mirušiem. Bīskaps Platons atbalstīja šo lūgumu un 17./X. 1857. g. iesniedza sv. Sinodam krievu-latviešu draudžu apvienošanas projektu. Projekts tika apstiprināts 10. maijā 1858. gadā. Pokrova baznīcas atdalīšana no Aleksandra Ņevska un latviešu-krievu draudžu apvienošana notika 1. jūlijā 1858. g.

Jaunās draudzes pričts tika apstiprināts no diviem macītājiem (viena jauna), diakona, 2 pričētņikiem, baznīcas apkalpotāja, prosforu cepējas un 3 dziedātājiem.

Lai jaunās apvienotās draudzes uzturēšanai nebūtu jāizlūdz no Sinoda speciāli līdzekļi, tika likvidēta Ringenbergas baznīca, pievienojot tās draudzes locekļus — 128 cilvēkus — Pokrova draudzei. Ringenbergas baznīca no Pokrova atradās tikai 14 verstis (Baltežera rajonā, pie alus darītavas) un savā laikā tika no pēdējās atdalīta. Otrkārt, atdalot no Aleksandra baznīcas 300 draudzes locekļu, samazināja par vienu pričētņiku arī šīs baznīcas štatu. Tādā ceļā apvienotās draudzes uzturēšanai radās sekoši līdzekļi: no Pokrova latviešu draudzes — 1480 rub., Ringenbergas — 620 rub. un no Aleksandra baznīcas — pričētņika alga — 72 rubļi. Bez tam remonta naudas no Pokrova un Ringenbergas baznīcas pa 85 rub. — 170 rub.; kopā — 2342 rubļi.

Algas pričta locekļiem tika noliktas tādas: vecākam macītājam — 400 rub., jaunākam — 300 rub., diakonam — 200 rub., vecākam pričētņikam — 132 rub., jaunākam un baznīcas apkalpotājam pa 120 rub., prosforu cepējai — 40 rub., 3 dziedātājiem — pa 60 rub. gadā. b) Braukšanas izdevumi — katram mācītājam pa 200 rub. gadā. c) Dzīvokļu īres naudas: mācītājiem pa 100 rub., diakonam — 70 rub., pričētņikiem un baznīcas apkalpotājam pa 60 rub. un prosforu cepējai — 30 rub.

d) Pokrova baznīcas un Olaines lūgšanas nama remontiem — 170 rub. gadā.

Pēc minētām pārmaiņām palielinājās arī draudzes locekļu skaits un draudzes teritorija. Apvienošanas brīdī pie Pokrova latviešu draudzes bija pierakstīti 794 cilvēki, Ringenbergas — 128 un pievienoto krievu tautības pareizticīgo — 300 cilvēku. Tā tad draudzē tagad apvienojās vairāk kā 1200 locekļu, bet draudzes teritorijā ietilpa visa Rīga ar viņai pieguļošiem pagastiem līdz 25 – 40 verstis attālumā.

Tagad draudzes dzīvē iestājās jauns laikmets, bet kopā ar to radās dažādas neērtības un maz pa mazam iesākās krievu-latviešu savstarpējā rīvšanās un pārpratumi. Šīs nesaskaņas sevišķi paasinājās, kad nelielā Michailova t. vietā par vecāko mācītāju (настоятелю) tika iecelts otrais mācītājs Kapitons Vasiļkovs. Vasiļkovs neprata jeb arī negribēja novērst šīs nesaskaņas. Neprazdams latviešu valodas (kurū pat 20 gadu laikā neiemācījās, lai gan bija apvienotās draudzes priekšgalā) viņš varēja, saprotams, apkalpot tikai krievu draudzes locekļus. Krievi kā turīgākie, kā privilģētie nicinoši un dažreiz pat naidīgi izturējās pret saviem jaunajiem ticības brālēm — latviešiem.

Liturgijas dievvārdi tika noturēti jauktā krievu - latviešu valodā (pie kam latviešu valodā ne labprāt), kas nevarēja apmierināt ne vienu, ne otru pusi; vakara dievkalpojumi (вечерные) tikai krievu valodā. Tamdēļ bieži vien (kā lasam draudzes lūgumos dēļ atdalīšanās) varējis novērot tādus skatus, ka tiklīdz mācītājs iesācis sprediķi latviešu valodā, krievu draudzes locekļi ar izaicinošu troksni un grūstišanos atstājuši dievnamu, lietojot bieži vien pat lamas vārdus, kuŗu priekšgalā stāvējis vārds — «латыш». Ja kāds virzījies vairāk uz priekšu, nācies dzirdēt pat tādus izteicienus: «Kur tu lien, latviešu purns!» («Куда ты лезешь латышская морда!») Lietot draudzes kopdziedāšanu pat pirms dievkalpošanas bijis noliegts, bet kopdziedāšana, — tā tak bija viņu sirds lieta un viens no priekšnoteikumiem pie pāriešanas pareizticībā.

No otras puses, latvieši bija apbēdināti, ka dotais viņiem pie pāriešanas pareizticībā un arī vēlāk ne reiz vien atkārtotais solījums — piešķirt patstāvīgu baznīcu — tiek laužts. Nenormālais stāvoklis piespieda daudzus draudzes locekļus apmeklēt latviešu dievvārdus luterāņu baznīcās, bet savu, Pokrova baznīcu, tikai reiz gadā, kad gāja pie sv. vakariņa (draudzes iesniegums Platonam no 6/X. 1867. g.).

1867. gadā ar valdības līdzekļiem uzbūvēja krievu-latviešu draudzes vajadzībām otru kapsētas baznīcu — Debessbraukša-

nas. Latviešu draudzes priekšstāvji cerēdami, ka tagad eparhijas garīgā pārvalde vieglāk kā jebkad varēs izpildīt savu solījumu, iesniedza 6. septembrī lūgumu par jaunās baznīcas piešķiršanu latviešu draudzei. Tomēr Konsistorijas lēmums bija pretējs — piešķirt šo baznīcu Pokrova draudzes krievu tautības pareizticīgiem, bet latviešiem atstāt veco kapsētas baznīciņu, ar to noteikumu, ka drandze paliek nedalīta arī uz priekšu, bet baznīcas pieejamas abu tautību pareizticīgiem. Savu lēmumu Konsistorija motivēja ar to, ka tā 1) ir bijušā virsgana Platona doma — piešķirt jauno baznīcu pareizticīgiem krieviem, 2) ka pie jaunās baznīcas iekšējās izgreznošanas ļoti dzīvu dalību ņēmuši ne tikai Pokrova draudzes, bet arī citu Rīgas krievu draudžu pareizticīgie locekļi. Biskaps Benjāmiņš tādām Konsistorijas lēmumam tomēr nepiekrita un uzlika šādu rezolūciju (30. sept. 1867. g. № 1416): »Attiecībā uz mācītāju, piekritu Konsistorijas lēmumam (draudze lūdza nolikt latviešiem otro mācītāju Reinhausenu), bet attiecībā uz baznīcām — prāvesta tēvs paskaidros Pokrova baznīcas krievu pareizticīgiem, ka turpmāk, lai novērstu pārpratumus, var noturēt dievkalpojumus jaunuzceltā baznīcā slāvu valodā, pēc draudzes ieskatiem, svētku dienās, ja tik tās nesakrīt ar svētdienām, kurās jānotur dievvārdi latviešu valodā. Par rīkojuma izpildīšanu prāvesta tēvs man paziņos«.

Biskapa rezolūcija tika paziņota Pokrova priētam un draudzes locekļiem 21. oktobrī 1867. gadā.

Ar šo virsgana rīkojumu tika zināmā mērā regulēta apvienotās krievu-latviešu draudzes dzīve, bet ne pilnīgi. Debessbraukšanas baznīca un viņas draudze no apvienotās draudzes vadoņiem vienmēr tiek nostādīta pabērna lomā. Tas izsauc veselu rindu draudzes iesniegumu Konsistorijai un virsganiem. Tā lūgumrakstā no 4. marta 1868. g. lasam, ka mācītāja un citu priēta locekļu jautājums nav val galīgi nokārtots. Draudzes locekļiem bieži nācies mērot ceļu no viena priēta locekļa uz otru, līdz sameklēja to, kam bija jāapmierina tekošās garīgās prasības. Pie bērnu kristīšanas bieži vien tiem nav atļauts pašiem izvēlē krustāmam vārdu, bet ticis pierakstīts nevēlams un pilnīgi neparasts vārds. Latviešu dievvārdi notiek bez diakona un algotu dziedātāju līdzdalības: tie paturēti pie Pokrova krievu dievkalpojumiem, lai gan pienācās latvju draudzei. Draudzes priekšstāvji no jauna lūdz galīgi atdalīt latviešu draudzi no krievu un dot tiem pastāvīgu, atsevišķu priētu, ar ko būtu izpildīts draudzes vairāk kā 20 gadu gaidītais lolojums. Līdzīgs lūgums tika atkārtots arī 6. jūlijā. — Pokrova krievu

draudzes locekļi ar stārstu priekšgalā, turpretim, 23. jūlijā ieniedza virsganam lūgumu — atstāt tagadējo kārtību.

Konsistorijas lēmums ar virsgana rezolūciju: »Piekritu«, no 6. sept. 1868. g. bija sekošs: 1) Krievu-latviešu Pokrova draudzes sastāda nedalāmu vienību: 2) iepriekšējais virsgana lēmums par baznīcu sadalījumu un dievvārdu kārtību paliek spēkā; 3) atļaut mācītājam Vas. Reinhauzenam, kā to vēlās latvieši, izpildīt latviešu valodā dievvārdus un apmierināt arī visas citas draudzes garīgās prasības; 4) prasību par algotu dziedātāju piešķiršanu latv. draudzei atzīt par dibinātu un Pokrova baznīcas prot. K. Vasiļkovam aizrādīt to izpildīt. . . Kā redzam, viss gandrīz paliek atkal pa vecam. . .

Lai svinīgāk nostādītu pareizticīgo latviešu dievvārdus, arī mācītājs V. Reinhauzens 5. nov. 1868. g. lūdz bīskapu Benjāmiņu iesvētīt par diakonu, atstājot ar iepriekšējo atalgojumu, priētnīku Dunajevu. Savu lūgumu Reinhauzena t. motivē ar to, ka tad pareizticīgo latviešu dievkalpojumi pēc sava izpildījuma tuvināsies pārējo Rīgas baznīcu dievvārdiem; no otras puses, ka Rīgas pareizticīgie latvieši pie tādiem dievkalpojumiem ir pieraduši jau no draudzes dibināšanas dienas. Kas attiecās uz Dunajevu, tad Reinhauzena t. viņu atzīst par pilnīgi piemērotu šim amatam, jo tas, kalpojot pie draudzes 22 gadus par priētnīku, ir iemantojis pēdējās mīlestību un cieņu; 2) pārvalda pilnīgi ne tikai latviešu, bet arī vācu valodu, kuŗu bieži vien nākās pielietot Debessbraukšanas baznīcā.

11. nov. 1868. g. sekoja virsgana rezolūcija: »Konsistorija nopratinās Dunajevu, vai viņš vēlās ar priētnīka atalgojumu pieņemt diakona sanu un, ja izteiks uz to vēlēšanos, pārbaudīs, vai ir cienīgs ieņemt minēto posteni. Bez tam piegriezīs vēribu, kāpēc raports sastādīts bez protoiereja Vasiļkova, kā vecākā mācītāja, līdzdalības. . .

Arī šoreiz iznākums nebija pozitīvs. Dunajevu Konsistorija pārbaudīja, bet, lai gan pēc zināšanām un latviešu valodas prašanas izrādījās par cienīgu diakona postenim, iesvētīts netika: tam pretojās K. Vasiļkovs (raports no 18. nov.).

Interesanti šai lietā ir Konsistorijas uzskati par latviešiem: »Latvieši, piederoši pie Pokrova draudzes, pa lielākai daļai ir ienācēji (временно проживающие в Риге) un kā tādi nevar iekārot (не могут пристраститься) tādu jeb citādu dievkalpojuma iekārtu, jo vairāk tādēļ, ka ārpus Rīgas tiem reti kur izdodas redzēt diakonu«. Reinhauzena t. Konsistorija aizrādīja, ka turpmāk, krievu-latviešu Pokrova draudzes lietās, viņš drīkst

griezties augstākās instancēs tikai ar vecākā mācītāja piekrišanu (25/I. 1869. g. № 53).

Lai apmierinātu tomēr latviešu prasības pēc diakona, Vasiļkovs ikpārsvētdienas tagad sūta uz Debessbraušanas baznīcu Pokrova baznīcas diakonu. Tā kā pēdējais neprata latviešu valodas, tad ar savu kalpošanu sacēla draudzes locekļos lielu sašutumu un nemieru.

Uz virsgana vārda 3. apr. 1869. g. sekoja jauns lūgums (pēc skaita sestais). Draudzes priekšstāvji atkal pieprasa pilnīgu draudžu šķiršanu un Dunajeva iesvētišanu par diakonu. Ar līdzīgu lūgumu, kā aizrādīts iesniegumā, draudzes priekšstāvji griezušies arī pie Rīgā iebraukušā Sinoda virsprokurora biedra grafa Komarovska, kas apsoliņies atbalstīt viņu prasības pie virsgana. Lai sekmētu jautājuma labvēlīgu atrisināšanu, draudze kādu laiku apņemas iztikt bez algota priētnika, ja tādu, iesvētot Dunajevu par diakonu, nevarētu dot Konsistorija, jo trīs draudzes locekļi no bijušie priētnikiem un Dunajeva 3 dēli, labi dziedātāji, uzņemas svētdienās un svētku dienās izpildīt bez atlīdzības priētnika pienākumus.

Kā pirmā tā otrā prasība tiek noraidīta, bet Pokrova baznīcas diakons no turpmākas kalpošanas Debessbraukšanas baznīcā, kā nepiemērots, tiek atsaukts (25/VII. 1869. g.).

Draudzi tādas atbildes, saprotams, nevarēja apmierināt. Viņas priekšstāvji nenogurstoši turpināja pastrīpot savas tiesības un iesniedza jaunas prasības. Tomēr šai cīņai karstumā bija pielaistas arī dažas kļūdas un paviršības, kas kaitēja jautājuma labvēlīgai atrisināšanai. Tā lūgumā no 21. aug. 1869. g. ar 10 parakstiem tika draudzes vārdā starp citu pieprasīts Debessbraukšanas baznīcai savs stārasta. Lai noskaidrotu tuvāk dažus lūgumā minētos jautājumus, prāvests parakstītājus uzaicināja ierasties baznīcā. Ieradās tikai trīs: Jānis Raisks, Jānis Balodis un Šimanis Līcis, kas noliedza savu parakstu kā arī līdzdalību pie lūguma sastādīšanas. Tā kā parakstītāji nevarēja pietiekoši skaidri motivēt arī uzstādītās prasības, tad tas deva prāvestam pamatu taisīt slēdzienu, ka pareizticīgo latviešu starpā slepeni strādā kāda intriganta roka (aizdomās tika turēts priētnīks Dunajevs) un ka uzstādītās prasības nav visas draudzes (ap 1500 cilvēkiem), bet gan nelielas grupas darbs. Pēc tādas prāvesta atsaukšanas varēja sekot tikai negatīva atbilde (3/X. 1869. g.).

Pēc šī kļūmīgā gadījuma draudze uz laiku apklusā. Viņa neredzēja pretimnākšanas no virsgana un Konsistorijas puses. Visas draudzes prasības nonāca Konsistorijas locekļa prot.

K. Vasiļkova rokās, otrā galda pārzināšanā, kas bija noskaņots pret apvienoto draudžu sadalīšanu un latviešu prasībām vispārīgi.

Ja pabērna stāvoklī atradās latviešu draudze, tad ne labāk klājās arī viņas mācītājam. To spilgti liecina Vas. Reinhauzena raports prāvestam Varņickim no 28. nov. 1873. g. Šai raportā iesniedzējs attēlo savu un vecākā mācītāja Vasiļkova darba lauku un atalgojumu. Kamēr Reinhauzena t. apkalpoja, bez Rīgā dzīvojošiem latviešiem, pareizticīgos vēl 8 Rīgai pieguļošos pagastos, no 30—40 verstīm attālumā, vecākais mācītājs apkalpoja tikai Olaini. 5 gadu laikā no 1869—1873. gadam

	Nokristī- jis	Pievie- nojis	Salau- lājis	Appla- bājis
Vecākais mācītājs	177	9	36 p.	211
Jaunākais "	687	94	359 "	695

Cik pieņēmis pie sv. vakariņa vecākais mācītājs, nāv ziņams, bet jaunākais 1872. g. pieņēmis — 1174 cilv., 1873. g. — 1251 cilv...

Draudzes sastāvs, kā redzams raportā, 1873. gadā bija sekošs:

pareizticīgo, piederīgu pie lauku draudzēm . . .	1070 cilv.
ārzemnieku draudzēm	133 "
Rīgas pilsoņu "	361 "
" tirgotāju "	9 "
civilierēdņu "	20 "
bijušo kareivju "	452 "
pierakstītu pie Rīgas pieguļ. pag.	208 "

Kopā 2253 cilv.

Bet atalgojuma ziņā? Reinhauzena t. aizrāda, ka prot. Vasiļkovs, pamatojoties uz Konsistorijas paskaidrojumu par personīgo pūliņu atalgojumu, saņemot jau tā pie mazāka darba lielāku atalgojumu, atrāvis viņam daļu no sekošiem Pokrova baznīcas ienākuma avotiem: 1) proskomidijas, 2) no algas pielikuma (добавочного жалованья) un 3) daļu no tellēķa ienākumiem (кружечного дохода), lai gan arī viņš darba dienās pārnedēlām kalpojot Pokrova baznīcā. Atrautā zuma gadā iztaisot ap 200 rubļu. Kādas sekas ir bijušas raportam, ziņas archīvā nav uzglabājušās.

1875. gada vidū bīskapa katedri ieņem Serafims. Pēc ilgākas klusu ciešanas draudzes priekšstāvji 26. okt. 1875. g.

žēlojas virsganam, ka Pokrova baznīcas stārasta ar vecāko mācītāju pārāk maz piegriež vērības Debessbraukšanas baznīcai. Baznīca līdz šim laikam vēl neiežogota, lai gan atrodas uz atklāta laukuma, pa kuņu brīvi pastaigājas mājlopi un suņi, kas atstāj bieži vien savus netīrumus pat uz baznīcas trepēm. Viņi atkārtoti agrāko lūgumu — šķirt draudzes, atļaut izvēlēties savu baznīcas vecāko, piešķirt diakonu un priesteri.

Sakarā ar iesniegto lūgumu par draudžu sadalīšanu, bīskaps Serafims pieprasa šai lietā atsaukumi no prāvesta, latviešu draudzes mācītāja Reinhauzena (pirmo reizi pēc 15 gadiem), bet Konsistorijai nodod izlemt atdalīšanas jautājumu bez Vasiļkova, kā ieinteresētas personas, līdzdalības.

Prāvests Varnickis ziņo, ka Debessbraukšanas baznīcas ienākumus un izdevumus nevar konstatēt, jo tie ir ierakstīti kopā ar Pokrova baznīcu, tomēr pārliecināts, ka izdevumi pārsniedz ienākumus, un ka draudze bez palīdzības no ārienes nevarēs kārtībā uzturēt baznīcu un priesteri mājās.

Reinhauzena t. ziņo, ka arī viņš nevar uzrādīt baznīcas ienākumus, jo pie to skaitīšanas neticis pielaists, lai gan vairākas reizes izteicis uz to vēlēšanos. Kas atkarājas vispārīgi uz draudzes ziedojumiem, tad tie līdz šim nav bijuši lieli, bet bez šaubām tie pavairosies, ja draudzes lūgums tiks ievērots. Viņš pārliecināts, ka draudze varēs pastāvēt un apmierināt savas vajadzības, jo no 1845—1858. g., kad draudze bija daudz mazākā, viņa pastāvēja un iztika ar saviem līdzekļiem.

Konsistorija arī šoreiz palika pie iepriekšējiem uzskatiem.

1875. gada beigās (decembrī) nodega vecā koka Pokrova baznīciņa. Tagad krievu draudzes locekļi pilnīgi pārgāja uz Debessbraukšanas baznīcu. Pareizticīgiem latviešiem līdz ar to nācās atkal izbaudīt vienu otru rūgtu malku, piedzīvot vienu otru sāpīgu pazemojumu, pārestību.

10. februārī 1876. g. draudzes priekštāvjī sūdzas virsganam, ka vecākais mācītājs, neraugoties uz pastāvošu rīkojumu par latviešu dievvārdiem Debessbraukšanas baznīcā, neraugoties arī uz to, ka krievu pareizticīgo baznīcu Rīgā ir daudz, bet latviešu tikai viena, izsludinājis un noturējis dievkalpošanu krievu valodā pirmos Ziemas svētkos un Jaungadā... Draudze no jauna atkārtoti prasīja par atdalīšanu.

Lietas izmeklēšanu Serafims no II. nodaļas (galda), kuņu vadīja K. Vasiļkovs, pārnēs uz IV. galdu, un tikai tagad, 10. okt. 1877. gadā sekoja draudzei labvēlīgs lēmums: a) »izpildīt neatlaidīgo un ilggadīgo latviešu lūgumu par pastāvīgas latviešu draudzes dibināšanu, lai ar daudzkārtējo lūguma neievērošanu

nesaceltu jaunpievienotos īgnumu un naidu pret pareizticību vispārīgi un pareizticīgiem krieviem sevišķi; b) par draudzes ganu apstiprināt otro mācītāju Reinhauzenu; c) atdalīt no Pokrova baznīcas divus priētnīkus, vienu iesvētot par diakonu; d) atļaut izvēlēties savu baznīcas stārstu; e) izsniegt nepieciešamās baznīcas grāmatas, un latviešu draudzei uzlikt par pienākumu — »nekad nekā nepieprasīt baznīcas un priēta māju uzturēšanai«. Rezolūcija beidzas ar novēlējumu — »lai šī Rīgas pareizticīgo latviešu draudze ir par paraugu pārējām latviešu draudzēm, kā tas ir jau bijis pašā sākumā«. Bīskaps Serafims apstiprināja šo lēmumu, bet pašu atdalīšanu atlika līdz jauncelamās Pokrova baznīcas iesvētīšanas dienai. Liels ieguvums bija draudzei, kad 20. aprīlī 1879. gadā par draudzes ganu tiek apstiprināts Kārdzabas mācītājs Andrejs Kangers — (no 20/IV. 1879. — 20/VII. 1909. g. Reinhauzena t. aizgāja uz Rīgas Vissvēto baznīcu.

Tuvojās beigām Pokrova baznīcas būve, kādēļ 27. jūl. 1879. g. draudzes priekštāvji iesniedz lūgumu — izpildīt 10/X. 1877. gada lēmumu par draudžu sadalīšanu. Bīskaps Filarets II. (ieņēma katedri 1878. gadā) piekrita draudzes sadalīšanai, kas tad arī faktiski notika ar Pokrova baznīcas iesvētīšanu 9. sept. 1879. gadā. Par apvienotās draudzes īpašumu sadalīšanu virsgans pieprasa no abu draudžu mācītājiem sadalīšanas projektus.

Izvirzījās divi pilnīgi pretēji uzskati. Pokrova draudzes locekļi ar prot. K. Vasiļkovu priekšgalā atzīst, ka visi gandrīz līdz šim iegūtie kustāmie un nekustāmie īpašumi sastāda neat-savināmu (неотъемлемую собственность) Pokrova baznīcas īpašumu un, ja ko piešķir latviešu draudzei, tad kā zēlastības dāvanu. Latviešu draudze ar Kangera t. priekšgalā zemi un mājas atzīst par Debessbraukšanas draudzes īpašumu, jo šo īpašumu pirkšanas ierosinājums bijis pacelts un arī vajadzīgā nauda iekrāta tai laikā, kad pastāvējusi pie Pokrova baznīcas tikai latviešu draudze. Ja pirkšana notikusi tomēr apvienotās draudzes laikā, tad tikai tādēļ, ka ķeizara atļauja uz to pienākusi tai laikā (20/III. 1859. g.), kad pastāvējusi jau krievu - latviešu draudze...

Protoiereja Vasiļkova uzskatus gandrīz vienbalsīgi atbalstīja Konsistorija, bet latviešu viedokli — virsgans Filarets II. Bīskaps, ņemot vērā latviešu draudzes locekļu skaitu, draudzes plašo teritoriju, viņasniecīgos ienākumus, salīdzinot ar Pokrova, it kā gribētu ar kustāmo inventāru apbalvot Debessbraukšanas draudzi pat plašākos apmēros, kā to pieprasīja pēdējie.

Virspriesteris **Andrejs Kangers.**

(18²⁰_{IV}79 — 19²⁰_{VII}09.)

Iesākās otrs cīņas periods (no 1879—1887. g. beigām), daudz straujāks, daudz asāks par pirmo.

Ja draudzes atdalīšanās lietā visa iniciatīva bija draudzes priekšstāvju rokās, tad tagad tā pārgāja Kangera t., un draudze spēra no savas puses tikai tad soļus, kad viņas garīgais vadonis bija izsmēlis visus savus resursus. Ne pirmais, ne pēdējie nebija tādi, kas ļautu sev mīt uz kājām, kas apmierinātos ar pasniegto žēlastības maizi, nevis daudz maz taisnīgu jauno draudžu attiecību nokārtošanu.

Lai iepazītos ar galveniem šās cīņas posmiem, citēšu tikai raksturīgākās vietas un momentus no atdalīšanas protokoliem,

5. okt. un 4. dec. 1879. g. Konsistorija, pamatojoties uz prot. Vasīlkova projektu, nolemj: a) Pokrova baznīcu ar kapsētu nodot krievu draudzei; b) vienu ēku atstāt Debessbraukšanas draudzes lietošanā (ne īpašumā), pārējās divas mājas un visu grunti piešķirt Pokrova draudzei; c) tā kā Debessbraukšanas draudzes lietošanā atstāta viena māja, tad arī Spīļu pļavas ienākumi jādala uz pusēm (Spīļu pļava bija 1860. g. 9. nov. piešķirta Pokrova lauku draudzei).

17. dec. 1879. g. prot. K. Vasīlkovs iesniedz Konsistorijai plaši motivētu īpašumu sadalīšanas projektu. Ceturtā galda vadītājs, prot. Ščelkunovs, nepārliecinājies ne par vienu vārdu, nepārbaudījis neviena tabelēs minētā skaitļa, tai pašā dienā (19. dec.) uzliek sekošu rezolūciju: «Rīgas Pokrova baznīcas virspriestera raportu ar izdevumu tabelēm par Debessbr. un Pokrova baznīcām no 1858—1876. g. iesniegt ar atsevišķu protokolu Virsgana izlemšanai, piezīmējot, ka visu uzrakstīto Pokrova baznīcas virspriestera raportā Konsistorija atzīst par pilnīgi pareizu (no 21. aug. 1879. g. arī Kangera t. sastāvēja par Konsist. virsstata locekli), bet mācītāja Kangera pretenzijas uz pusi no Pokrova baznīcas īpašumiem par pilnīgi nedibinātām,— «kas nesēj, tas neplauj, bet saņem no sējējiem kristīgās mīlestības un pienākuma dēļ („не сеяв не жнут, а пользуется от сеявших по христианскому долгу и милосердию с их стороны“).

Kangera t., redzēdams, ka Konsistorija, neiedziļinoties lietas būtībā, atbalsta tikai prot. Vasīlkova uzskatus, 17. dec. 1879. g. iesniedza virsganam raportu par komisijas sastādīšanu. No otras puses, ar dokumentiem un pretskaitļiem aizrādīja, ka prot. Vasīlkova raportā ir daudz paviršību un nepamatotu slēdzienu, lai īpašumu sadalīšanas lietā vadītos tikai ar pēdējā uzskatiem. Jāpiezīmē, ka pie katra Konsistorijas žurnāla par īpašumu sadalīšanu, Kangera t. pievienoja atsevišķu raportu bīskapam.

Virsgans piekrita Kangera t. priekšlikumam un nozīmēja komisijā — prot. Varņicku, prot. Beļikovu un mācītāju Lindenbergu (pēdējais pie galīgā komisijas lēmuma par īpašumu sadalīšanu pievienoja atsevišķas domas). Komisija, ievākusi no ieinteresētām pusēm nepieciešamos materiālus, savus slēdzienus iesniedza Konsistorijai. Pēc komisijas žurnāla caurskatīšanas, Konsistorija savus slēdzienus nodeva virsgana apstiprināšanai, Tā kā bīskapa Filareta II. rezolūcijas attēlo arī latviešu draudzes uzskatus šīnī lietā, tad citēšu viņas bez izlaidumiem. Pirmo projektu virsgans nodod pārstrādāšanai 28/III. 1880. g. ar šādu rezolūciju: »Konsistorija atzīst sadalījumu, kādu projektē komisija, attiecībā pret Debessbraukšanas baznīcu par devīgu un žēl-

sirdīgu (щедрым и милостивым), jo Pokrova baznīca, piešķirot pēdējai savu neatsavināmo īpašumu, apveltī to kā māte savu jauno bērnu (как мать свое юное дитя). — Ko saprot Konsistorija zem »jaunā bērna«? Ja ēku, — tad par jauno jānosauc ne Debessbraukšanas, bet Pokrova, kuŗai vēl i gada nav, kamēr uzcelta un iesvētīta. Ja ticīgo apvienību, t. i. draudzi, kuŗai pieder baznīcas ēka, tad Debessbraukšanas draudze, kā latviešu lauku draudze vecāka un pie tam daudz lielāka, kā krievu pilsētas draudze. Ja pieņemt baznīcas priētu, tad latviešu priēts dibināts agrāk, bet krievu tikai vēlāk pievienots pie pirmā. Tā tad, no kāda viedokļa mēs arī nepieietu pie šī jautājuma, neiznāk, ka Pokrova baznīca būtu māte Debessbraukšanas. Bet ja vēlams nostādīt šo divu baznīcu attiecību kā mātes pret dēla (юное чадо), tad es iedomājos tādu kombināciju. Dzīvoja savās mājās sākumā māte viena pati, bet vēlāk, kad tai piedzima dēls, kopā ar dēlu. Tad māte atstāj dēlam savu māju, bet pati pāriet dzīvot jaunizbūvētā, nesadalot tomēr savus īpašumus un turpinot ar dēlu kopēju saimniecību. Beidzot viņi nolēma sadalīt mantu, lai dzīvotu neatkarīgi un turpinātu katrs savu saimniecību. Kā tad viņi savu mantu sadalīs? Vai dēls apstrīdēs mātes tiesības tikai tādēļ, ka viņš dzīvo vecajā mājā, bet māte jaunajā? ... Man šķiet, ka pareizai jautājuma izšķiršanai jāatmet šie maigie salīdzinājumi ar māti un dēlu, bet jārēķinas tikai ar šo divu baznīcu pastāvēšanu, īpašuma iegūšanas faktiem un tiem dokumentiem, kādi atrodami Konsistorijas un šo baznīcu arhīvos. Pievienojot izvilkumu (записку) no Konsistorijas un abu baznīcu arhīviem par pareizticīgās latviešu draudzes nodibināšanu Rīgā un viņas atdalīšanos no Pokrova, lieku komisijai no jauna pārskatīt lietu, sadalot starp abām draudzēm īpašumus uz dokumentu pamata (Cik draudzes locekļu pie katras no viņām).»

Arī otram sadalījuma projektam virsgans nevarēja piekrist un 19. apr. 1881. g. uzrakstīja rezolūciju: «Nožēloju, ka nedz komisijai, nedz Konsistorijai nav izdevies samierināt abu baznīcu mācītājus (о. о. настоятелей). Notika tas tādēļ, ka kā komisija, tā Konsistorija grib jautājumu izšķirt, nenospraužot iepriekš darbības plāna. Pēc maniem ieskatiem, darbības pamatā būtu jānostrāda sekošie faktori: Pokrova baznīcas vēsturē jāizšķir 3 periodi. Pirmais — no 1845. g. līdz 10. maijam 1858. g., kad pie viņas pastāvēja tikai latviešu draudze (600—700 cilv.) ar latviešu priētu. Ar Sinoda rīkojumu (no 14/IV. 1845. g.) šī baznīca tika ieskaitīta par draudzes, dabūja atsevišķu priētu, savas ierakstāmās grāmatas, atsvabinot viņu tomēr no sveču

naudas %/0 %/0 atvilkšanas, kuŗa summa viņai atstāta tekošu vajadzību apmierināšanai. Otrs periods — no 10. maija 1858. gada līdz 9. sept. 1879. g., jeb 1. janv. 1880. g., kad pie Pokrova baznīcas pastāvēja latvju-krievu draudze, ar latvju-krievu priēti. Lai gan Pokrova baznīcas tuvumā 1867. gadā no eparhijas līdzekļiem tika uzbūvēta Debessbraukšanas baznīca, tomēr pēdējā visu laiku kopā ar Pokrovas skaitījās kā kapsētas; dievvārdi tika noturēti kā latviešiem, tā krieviem; kā priētiem, tā baznīcām visu šo laiku ir bijis viss kopējs; ienākumu — izdevumu un ierakstāmās grāmatas ir bijušas kopējas; baznīcas mārasta abām baznīcām ir bijis viens; kā baznīcu, tā priēta ienākumi ir bijuši kopēji. Tā bija viena Pokrova-Debessbraukšanas kapsētas baznīca ar latvju-krievu draudzēm. Trešais periods no 9. sept. 1879. gada, kad tika iesvētīta Pokrova baznīca, uzceltā nodegušās (18. dec. 1875. g.) koka baznīcas vietā, no kuŗa laika arī dievkalpošana Pokrova baznīcā notiek tikai krievu valodā, bet Debessbraukšanas tikai latviešu, — jeb ar 1. janv. 1880. g., kad abu baznīcu priētiem izsniedza atsevišķas ierakstāmās grāmatas un Debessbraukšanas baznīca dabūja savu stārstu. No šiem vēsturiskiem faktiem izriet šāda baznīcas un priēta mantas sadalīšanas kārtība: 1) kas piederēja un ir iemantots latviešu Pokrova baznīcai no 1845. g. līdz 10. maijam 1858. g., tas nedalāmi piekrīt latviešu baznīcai un viņas priētam; 2) kas iemantots latvju-krievu draudzes pastāvēšanas laikā no 10. maija 1858. g. līdz 9. sept. 1879. g. jeb 1. janv. 1880. gadam, tas starp baznīcām un priētiem jādala uz pusēm; 3) kas iegūts pēc 9/X. 1879. g. jeb 1/l. 1880. g., tas katrai baznīcai arī pieder un var būt savstarpēji apmainīts tikai ar eparhijas pārvaldes piekrišanu. Spriežot pēc lietas gaitas, no divām pastāvošām baznīcām, Pokrova un Debessbraukšanas, latviešu draudzei būtu jāpieskiŗ Pokrova, kas viņai bija piešķirta no Sv. Sinoda jau 1845. g. bet krievu draudzei — Debessbraukšanas. Bet ņemot vērā, ka Pokrova baznīcas būvei no Rīgas krievu pilsoņiem dāvātas lielas naudas summas, un ka Pokrova kapsētā krievu tiek vairāk glabāts kā latviešu, atodu par noderīgāku atstāt Pokrova baznīcu krievu pareizticītiem, ar to noteikumu, ka priētam jāizpilda kapsētā pareizticītiem krieviem visas tekošās trebas. Sadalot īpašumus jāņem vērā arī sekošais: latviešu Debessbraukšanas baznīca vēl nav pienācīgi uzposta, kā lielākais trūkums, ka viņa vēl nav iežogota; turpretīm Pokrova baznīca labi izbūvēta un iežogota; tam vajadzībām viņa izlietojusi 16.000 rub. baznīcas naudas, kas bija iekrāta apvienotās draudzes un priēta pastāvēšanas laikā.

2) Pokrova kapsētas baznīcas ienākumi daudz lielāki, jo viņi saņem ienākumus netikai no savas draudzes, bet arī no visas Rīgas pareizticīgiem, kas apglabā šē savus piederīgos; Debessbraukšanas baznīcai un pričtam tādu ienākuma avotu nav. 3) Draudzes locekļu pie Debessbraukšanas baznīcas trīsreiz vairāk kā Pokrova, tādēļ arī baznīcas trauki pirmajai būs vajadzīgi lielāka samēra kā otrai; Debessbraukšanas baznīcai biežāk nāksies arī izsniegt izrakstus no baznīcas grāmatām. 4) Debessbraukšanas pričtam nākas uzturēt draudzes skolu, kas, pie draudzes lieluma, pagēr plašas telpas. Bez draudzes skolas, Debessbraukšanas draudzei, vairāk lauku kā pilsētas, jāuztur arī palīgscolas, kā tas ir visās lauku draudzēs. 5) Pokrova draudze atrodas baznīcas tuvumā, Debessbraukšanas draudzes locekļi, turpretim, izkaisīti pa visu Rīgu, pilsētas apkārtni un muižām, vairāku versļu attālumā no baznīcas. Tādēļ Debessbraukšanas pričtam pienākumu izpildīšanai vajadzīgs vairāk līdzekļu kā Pokrova. 6) Nevar arī nenovēlēt, lai Debessbraukšanas draudze būtu par paraugu visām latviešu pareizticīgām draudzēm, kā tas bija sākumā. Nododu Konsistorijai par jaunu pārskatīt lietu un sadalīt baznīcas un pričta īpašumus pēc taisnības un pilnīgi objektīvi.»

Trešo sadalījuma projektu Konsistorija iesniedza Filaretam 30. sept. 1881. gadā. Virsgana rezolūcija bija ievērota tikai daļai. Kādas sekas būtu tagad, nav zināms, jo Filarets II naktī no 22. uz 23. febr. 1882. gada pēkšņi mira.

Nelaiķa vietā aprīļa mēnesī ieradās Rīgā bīskaps Donāts. Neapstiprināto projektu ar dažiem necīgiem pārlabojumiem (no svabadās grunts $\frac{1}{3}$ vietā Pokrova draudzei tagad tika nodalīta puse) Konsistorija iesniedza jaunājam virsganam.

Saņēmis projektu un uzklusījis tikai vienu ieinteresēto pusi, aizmīdams vec-vecu parunu — »audiatur et altera pars« (»uzklauses arī pretējo pusi«), bīskaps Donāts 3. jūnijā 1882. gadā uzlika rezolūciju: »Lai darītu galu Pokrova un Debessbraukšanas baznīcu ieilgušiem strīdiem, kas nelabvēlīgi atsauc uz šo draudžu (сблaзнительно для прихожан) un visai Rīgas pareizticīgiem, Konsistorijas lēmumu apstiprinu.«

Pēc šī pēdējā Konsistorijas projekta kopējais draudzes īpašums jāsadala sekoši: 1) Pokrova baznīcu ar kapsētu atdot krievu draudzei, bet Debessbraukšanas — latviešiem; 2) iegūto 1858. g. grunti pārdalīt uz pusēm; 3) māju, kuŗu apdzīvoja prot. Vasiļkovs un kapsētas mājiņu piešķirt Pokrova draudzei, bet pārējās divas — Debessbraukšanas; piebūves atstāt to personu lietošanā, kas tagad tās izmanto; 4) baznīcas traukus u

apgērbus sadalīt pēc komisijas lēmuma no 30/I. 1880. g.; 5) vi-
nus baznīcām novēlētos kapitālus (1700 rub.) piešķirt Pokrova
draudzei, bet Spilvu pļavas ienākumus — Debessbraukšanas
priētam; 6) baznīcas archīvu nodot Pokrova, bet ierakstāmās
grāmatas (метрич. кн.) — Debessbraukšanas baznīcai; 7) visos
pārējos jautājumos pieturēties komisijas priekšlikumiem.

Lai gan Konsistorija šo lēmumu uzskatīja par galīgu, tomēr
ne draudzes padome, ne draudzes gans ar tādu iznākumu ne-
bija apmierināti un pieprasīja labvēlīgāku jautājuma atrisināšanu.

19. nov. draudzes priekštāvji iesniedz Donātam protestu
par nepareizu īpašumu sadalījumu. Saņemdamas protestu, virs-
gans zobgalīgi iesniedzējiem piezīmējis, — »ka latvieši nekā
labu neesot darijuši, lai viņu baznīcai piešķirtu prasāmo« (drau-
dzes sūdzība Sinodam). Savā paskaidrojumā Sinodam gan
Donāts šos vārdus pārliek citādi. Tā kā arī bīskaps bija no-
kāņots pret draudzes prasībām, tad atbilde uz lūgumu varēja
būt tikai noraidoša.

Juzdami stingrāku pamatu zem kājām kā pie nelaiķa Fila-
reta II., Konsistorijas vairākums tagad grib piespiest arī Kan-
gera tēvu klusēt . . . Baznīcas archīvā ir uzglabājies (no 24/II.
1883. g.) šāds dokuments: 17. dec. 1882. g. prāvests savā ra-
portā ziņo Konsistorijai, ka Kangera t. atsakās parakstīties, ka
turpmāk vairs netraucēs eparchijas pārvaldi ar savām preten-
zijām uz Pokrova baznīcas īpašumiem, un, no 11. dec. 1882. g.
№ 293, Kangera t. raports prāvestam, kurā viņš paskaidro, ka
nepieprasa nekā no Pokrova baznīcas īpašumiem, bet aizstāv
tikai īpašumus, kas pēc tiesībām (по праву) pieder Debess-
braukšanas baznīcai . . . Ņemot vērā šos raportus, Konsistorija
nolemj: »piespiest (обязать) Kangera t. dot augšā minēto pa-
rakstu Konsistorijas locekļu klātbūtnē un apsolties, ka uz priekšu
bez mazākās kavēšanās izpildīs visus rīkojumus Pokrova un
Debessbraukšanas baznīcu īpašumu sadalīšanas lietā« . . . Tālāk
seko dažādi aizrādījumi abu baznīcu mācītājiem.

Motivējot šādu lēmumu, prot. Ščelkunovs starp citu raksta:
»Laiks, beidzot, neklausīt šām pretenzijām un nepiegiezt viņām
vēribu«, . . . un tālāk: »pie tam Kangera t. aizmirst, ka Debess-
braukšanas baznīcai, bez kādām tiesībām uz to, bet tikai no žēla-
stības, piešķirtas divas mājas un puse no grunts, pie kam vēl
latviešu priēts ir dzīvojis ap 20 gadu un dzīvo arī vēl tagad
par brīvu mājās, kas pirktas par Pokrova baznīcas naudu.«

Tomēr virsgans Donāts, pazīdams, laikam, Kangera t. ne-
lokāmo raksturu, uzlika rezolūciju: »Izpildīt, izņemot paraksta
atprasišanu«.

Draudzes protests — lūgums atstāts bez ievēribas, Kangerā t. ar varu grib piespiest klusēt, — tāds bija tagad stāvoklis. Tomēr vēl visi resursi nebija izsmelti: bija vēl augstākā instance — Sv. Sinods. Draudzes priekšstāvji paziņo Konsistorijai, ka ar lēmumu nav apmierināti un ka iesniegs lūgumu Sv. Sinodam. Lūgumu iesniedz ar 54 parakstiem.

Lūgumā Sinodam draudzes locekļi aizrāda, ka nav starp citu apmierināti ar sekošiem punktiem:

1) ka brīvā grunts sadalīta uz pusēm un Pokrova draudzei piešķirta māja, kas 1863. g. tika ar baznīcas līdzekļiem uzbūvēta skolas vajadzībām, kādēļ draudze tagad palikusi bez skolas telpām;

2) ka Debessbraukšanas baznīcai dāvētie trauki (свещ. сосуды) piešķirti Pokrova baznīcai;

3) ka kapsētas ienākumi piešķirti vienīgi Pokrova draudzei;

4) ka Pokrova baznīcas būvei izlietoti visi kopējie šo draudžu ietaupījumi — 9700 rub., kamēr pie kapitālu sadalīšanas pēc atdalīšanās Debessbraukšanas baznīcai atmesti tikai 46 kap.;

5) ka šīs pašas baznīcas būvei, pretēji pat Konsistorijas aizrādījumam, izlietotas arī skolas-dziedātāju summas, kas piederēja tieši Debessbraukšanas baznīcai... u. t. t.

7/II. 1883. g. Sinods, pieliekot draudzes lūgumu, pieprasīja no bīskapa Donāta paskaidrojumu.

Ja ņemsim vērā, ka draudzes priekšstāvji savā lūgumā — sūdzībā bija aizskāruši ne tikai Konsistoriju, bet arī bīskapu Donātu, tad jau galvenos vilcienos varēs arī pateikt atbildes saturu. Daudz kas te varētu atkarāties no atbildes sastādītāja neitralitātes. Bet vai tāda neitralitāte bija vēlama ieinteresētām personām, to lai runā fakti.

17. martā 1883. g. Konsistorija, saskaņā ar mutisko virsgana rīkojumu, atbildes sastādīšanu nodod prot. K. Vasiļkovam, no kuŗa galda, kā ieinteresētās personas, bīskaps Serafims lietas izlemšanu pārcēla uz IV. galdu. Tomēr Vasiļkovs lūdz sevi no atbildes sastādīšanas atsvabināt un nodot viņu atkal IV. galda pārzinim prot. Ščelkunovam. Pie galīgas atbildes pieņemšanas lūdz atsvabināt no līdzdalības sevi un nepieļaut arī Kangerā t. Prot. Ščelkunovs atrod, ka atbildes sastādīšana tagad piekrīt tiesas galda vadītājām prot. Varņickim, jo lūgumā izteikta sūdzība pret Konsistoriju. Bez tam Varņicka t., kā bijušam komisijas loceklim un prāvestam, šī lieta vislabāk pazīstama. Pēdējais 7. sept., pieņemdam atbildes sastādīšanu, zi-

mīgi piebilst: »Es pieņemu šās lietas caurskatīšanu vienīgi izpildot viņa Eminences vēlēšanos un pat lūgumu...«

Tā tad atbildes sastādīšana nodota tādai personai, kas uzskata, »ka visi bijušie krievu-latv. Pokrova draudzes īpašumi pieder Pokrova draudzei, kuŗa piešķir daļu no saviem īpašumiem Debessbraukšanas draudzei tikai no žēlastības...« Tagad līdzīga satura lūgumu ar 20 parakstiem iesniedza Konsistorijai arī Pokrova draudzes priekšstāvji...

Tomēr bija fakti, kuŗus nevarēja noklusēt un apiet, kā piem., ka māju un zemes pirkšana bija ierosināta un arī vajadzīgā nauda gandrīz jau visa iekrāta vēl tad, kad pastāvēja pie Pokrova baznīcas tikai latviešu draudze. Te nu atbildes sastādītājs centās iegalvot, ka lai gan līdzekļi iekrāti latviešu draudzes pastāvēšanas laikā (no 1845.—1858.), bet naudas summas ienākūšas tomēr no krieviem, kādēļ arī viņiem esot tiesība uz šiem īpašumiem. No sastādītās ienākumu kalkulācijas tābeles, ja tādai, tiešām, ir kāds reāls pamats, mēs dabūjam zināt, ka no 1845.—57. gadam Pokrova latviešu draudzē kristīti 435 cilvēki (35 ebreji), pievienoti 169, salaulāti 136 pāri, apglabāti 445 cilvēki. Pie dievgalda tai pašā laikā pieņemti 5068 cilvēki, jeb 422 cilvēki gadā. Kur tad no tik maza trebu un dievgaldnieku skaita, vaicā autors, varēja sakrāties tādi ietaupījumi, ja ņem vērā vēl to, ka latvieši savus piederīgos parasti apglabāja lētakās jeb brīvgruntē?!

No otras puses, prot. Varņickis centās nostādīt nelabvēlīgā guismā arī pašus lūgumraksta iesniedzējus, kas redzams no vārdiem: »Un tagad, iesnieguši Sv. Sinodam lūgumu, vai jel daži no viņiem zina, par ko ir rakstīts šai lūgumā, kā viņi vēlas, kā lūdz... Visu šo lietu ir vadījis un vada viņu mācītājs un arī Konsistorijas loceklis Kangers, kā rokās pēdējie ir tikai ierocis, pie tam ierocis akls.«

Uzsverot Pokrova draudzes lūgumu, atbildes sastādītājs piemetina, »ka Pokrovieši savas mīermīlības dēļ (по миролюбию чужды) necentīsies uzturēt spēkā savu protestu, ja tikai Eparhijas valde nepārstrādās sadalījumu viņiem sliktāk par tagadējo.

Biskaps Donāts apstiprina Konsistorijas atbildi un, nosūti-dams to Sinoda izlemšanai, piezīmē, ka viss uzrakstītais pareizs, jo pamatojas uz oficiāliem dokumentiem un īstiem lietas ap-stakļiem.

Pēc tam, kad Sinods bija pieprasījis vēl dažus papildpa-skaidrojumus un dokumentus, viņš 16. jūnijā 1886. gadā apstip-rināja Konsistorijas projektu, bet ar to: 1) lai tiktu samazinātas iemaksas garīgo skolu fondam, 2) divu gadu laikā no eparhijas

remontu summām tiktu uzbūvēta koka piebūves vietā pie baznīcas divstāvu akmeņa (стопонка), 3) divu gadu laikā no skolu fonda summām tiktu uzcelts skolas nams un 4) apmainīt arī daži baznīcas trauki. — Tāds bija Sinoda lēmums. Neraugoties uz nelabvēlīgiem apstākļiem, vissāpīgākais draudzes dzīvē — skolas un baznīcas apkalpotāja dzīvokļa jautājums no Sinoda tika izšķirts draudzei par labu...

Grūti nācās arī vienoties, kā sadalīt svabado gruntsgabalu. Pēc vairākām domu apmaiņām, kuŗās piedalījās arī eparchijas galvenais mērnieks un prāvests, svabadā grunts tika sadalīta divās līdzīgās daļās ar izeju uz ielu. Kam kuŗš gabals kritis — tika 25. aug. 1887. g. izšķirts Konsistorijā ar lozi.

Pēdējā savstarpējā naudas norēķināšanās notika 24. nov. 1887. g., kad uz Konsistorijas lēmuma par 6 rub. 37 kap. atmaksu Debessbraukšanas baznīcai, biskaps Arsenijs atzīmēja: »Izpildīt! Ceru, ka ar šo būs tagad izbeigti starp Pokrova un Debessbraukšanas baznīcām visi zemes un naudas norēķini.«

Noslēdzot šo otro posmu Debessbraukšanas draudzes dzīvē (no 1859—1879. g., jeb, ieskaitot galīgo norēķināšanos, līdz 24. nov. 1887. g.), godam skaitu pieminēt visus šās draudzes censoņus - cīnītājus, kas tik neatlaidīgi un nenogurstoši cīnījās par draudzes tiesībām un patstāvību. Savādāk arī nevarēja būt, jo pirmie šīs draudzes pareizticīgie latvieši bija no hernhutiešu vadoņiem, kas bija norūditī cīņā ar vācu pārspēku un vajāšanām. Redzot pārestību un nicināšanu arī no tagadējiem saviem ticības brāļiem — krieviem, viņi nevarēja būt citādāki. Labs laika spridis ir jau pagājis. Visi šie rosīgie darbinieki jau sen atdusas zemes mātes klēpī. Lai vieglas viņiem dzimtenes smiltis! — Pateicoties viņu nenogurstošiem pūliņiem, Debessbraukšanas draudze atguva savu patstāvību, atguva daļu no saviem īpašumiem... Tagad iestājās svētīga, plaša un rosīga draudzes dzīve.

Lai tuvāk iepazītos ar turpmāko draudzes dzīvi, apskatīsim to pa daļām.

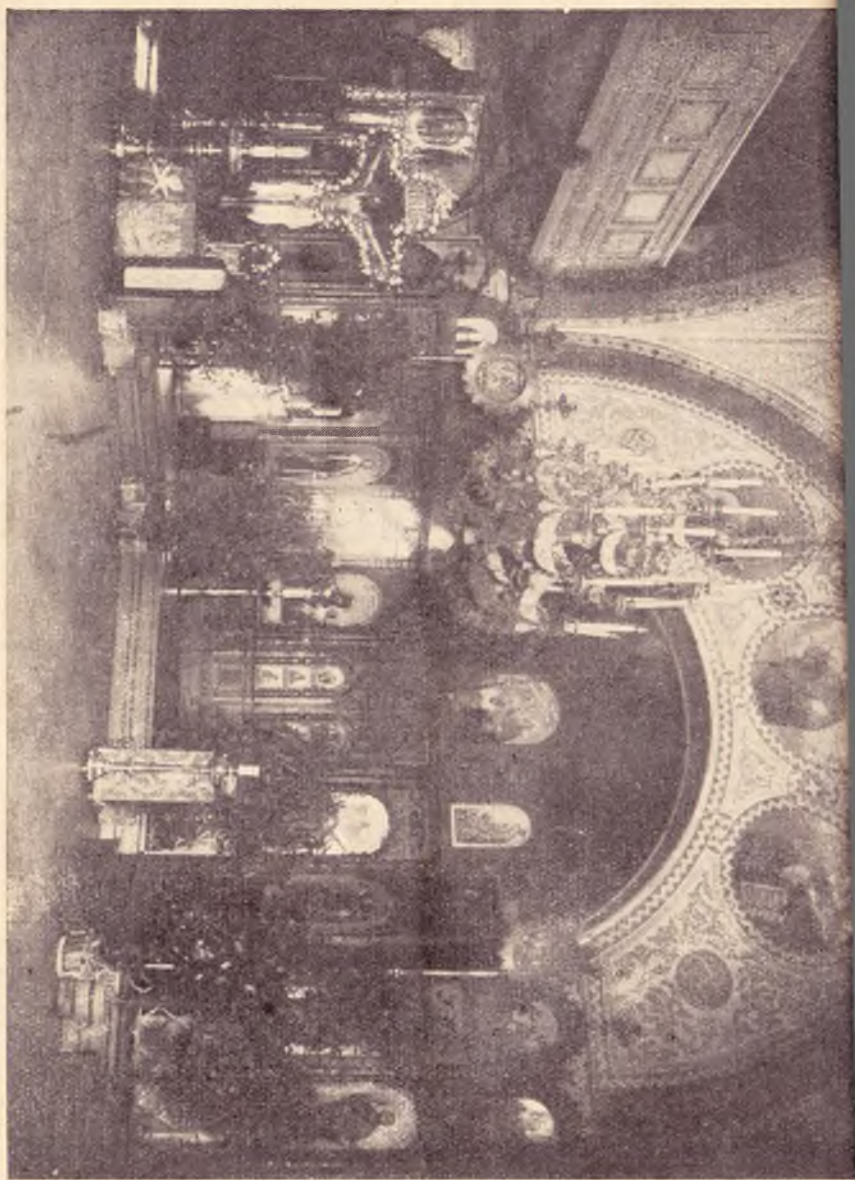
Debessbraukšanas baznīca.

Draudzes baznīca uzbūvēta no eparchijas līdzekļiem 1867. gadā. Baznīcas būvdarbus izveda I. ģildes tirgotājs Grigorijs Lomonosovs par 18,770 rubļiem. Viņa bija paredzēta 500 dievlūdžējiem. Pie baznīcas iekšējās izveidošanas dzīvu līdzdalību ņēma arī Pokrova krievu draudzes locekļi. Bagātīgi ziedojumi pienāca pat no Maskavas labdarības brālības (Рижск. Вестн. от 3/V 1869 r.).

Pēc baznīcas piešķiršanas (9/IX. 1879. g.) pareizticīgiem latviešiem, draudzes locekļi ņem dzīvu dalību viņas remontēšanā un iekšējā izdaiļošanā. Jau pirmā gadā pēc atdalīšanās no ievāktiem ziedojumiem (1200 rub.) tiek uzcelta apkārt baznīcas gruntij koka sēta. Bet drīz baznīca izrādās par mazu, lai uzņemtu visus draudzes dievlūdzejus, kādēļ 1896. gadā tiek pacelts jautājums par viņas paplašināšanu... Šim mērķim kā pirmais ziedojums — 100 rub., ienāca no bīskapa Arsenija. Baznīcas pārbūves projektu uz draudzes padomes lūgumu izstrādāja 2/II. 1897. g. arhitekts Pēkšēns. Pēc šī projekta baznīcas pārbūve izmaksātu 8200 rubļu, kāda summa bija ievākta gandrīz jau visa no baznīcas vecākā Vanaga un draudzes padomes. Tomēr Konsistorija Pēkšēna projektu neapstiprināja, kāpēc pārbūve tika izvesta pēc eparchijas architekta Lunska plāna. Jāatzīmē silta draudzes locekļu pretimnākšana šim svētigajam darbam. Draudzes vecākais J. Vanags viens pats pēc listes bija ievācis 2987 rub. 42 kap., bet Katriņa Dombrovskis ziedo pārbūves vajadzībām par brīvu visu koka materiālu — 3493 rub. 55 kap. (pēc Kangera t. ziņojuma — 4000 rub.) vērtībā.

3. novembrī 1902. g. tiek iesvētīts mazais altaris, par godu apustulim Jānim, bet 19. oktobrī 1903. gadā — galvenais. Baznīcas pārbūve izmaksāja 12,529 rub. 97 kap. Baznīcas vecākā P. Zakke laikā (1909. g.) baznīcā ievēl elektrību.

Netiek aizmirsta arī baznīcas āriene. Uz Kangera t. pieprasījumu 1885. gada vasarā pilsētas būvkomisija izbruģē piebraucamo ceļu — ielu, bet dažus gadus vēlāk — 4. aug. 1898. g., baznīcas un skolas dārza paplašināšanai pilsētas valde piešķir baznīcas priekšā ap 100 kv. asu lielu zemes gabalu. Tagad baznīca kā no ārienes, tā iekšienes atstāja labvēlīgu iespaidu un varēja pilnīgi apmierināt draudzes prasības.

Debessbraukšanas baznīcas iekšiene.

Draudze un draudzes padome.

Debessbraukšanas draudzes dzīvi varētu sadalīt četros atbilstošos posmos. Pirmais posms no 1845—1858. g. Šai posmā draudzes dzīve uz ārieni neparādās, viņa rit mierīgi un klusi. Pēc ilgas un neatlaidīgas cīņas ar vācu-luterāņu garīdzniecību, draudzes locekļi tagad zem sava iemīļotā draudzes gana vadības un aizsardzības itkā atpūstos. Viņi laimīgi, ka bez spaidiem no klēnes savā mātes valodā var klausīties dievvārdus, pulcēties, veidojot kopējo dziedāšanu. Viņi droši, jo draudzes priekšgalā stāv tāl modrs un drošsirdīgs gans.

Otrs periods iestājās draudzes dzīvē ar krievu draudzes pievienošanu pareizticīgiem latviešiem (no 1858—1879. g.). Ši loma sākumā nomira pirmais draudzes mācītājs Jēkabs Michailovs. Nelaiķa vietā stājās draudzes otrais mācītājs Kapitons Vasīļkovs. Ar šo dvēseļu ganu pareizticīgie latvieši nevarēja apmierināties. Savos iesniegumos bīskapam un Konsistorijai draudzes priekšstāvji uzsver vecākā mācītāja augstprātību, patvarību un neclabvēlīgu izturēšanos pret latviešiem. Nebija arī saskaņas ar krieviem... Draudzes locekļi pulcējas, pārrunā savas vajadzības un, sākot ar 1867. gadu, ved neatlaidīgu cīņu par savām tiesībām, pieprasa pilnīgu atdalīšanu no krievu draudzes. Valodā loma un iniciatīva atrodas pilnīgi draudzes rokās, bet draudzes gans, Reinhauzena t., var tikai morāliiski atbalstīt draudzes locekļus: viņam noliegts uzstāties patstāvīgi draudzes lietās.

Trešais periods iestājās ar 1879. gadu, kad draudzes priekšgalā nostājās enerģiskais un nenogurstošais Kangera tēvs. Valodā loma pāriet Kangera t. rokās, bet draudze ar padomi tikai atbalsta pēdējā cantienus. Patstāvīgi uzstājās tikai viskritiskākos un izšķirošos brīžos. Šai periodā sāk darboties draudzes padome.

Ceturtais periods aptver draudzes dzīvi pēc Kangera t. nāves (20/VII. 1909. g.). Iniciatīva maz pa mazam pāriet atkal padomes rokās. Pēc pasaules kara, brīvās Latvijas laikmetā, padomei piekrīt draudzes iekšējās un ārējās dzīves noteikšana un izveidošana.

Apskatisim tagad, kā draudze savā pastāvēšanas laikā ir izveidojusies skaitliski un teritoriāli. Ja draudzes dibināšanas laikā viņa apvienojās tikai ap 100 cilvēku, tad šis skaitlis turpmākajos gados pakāpeniski pieaug. Uzturēšanos tikai dažus gadus.

Gadi	Vīr.	Siev.	Kopā	Gadi	Vīr.	Siev.	Kopā
1850.	170	98	268	1890.	2762	2719	5481
1855.	381	283	664	1895.	3386	3398	6784
1867.	427	367	798	1900.	4087	4266	8353
1873.	pēc Reinhauzena ziņām		2253	1903.	4383	4630	9013
1880.	1170	1138	2308	1905.	3484	3844	7328
1885.	1965	1895	3860	1908.	3316	3474	6790
				1928.	—	—	ap 2000

Kā no pievestiem skaitļiem redzams, tad līdz 1905. gada draudzes locekļu skaits stipri pieaug. Krievu-japāņu karš un 1905. gada revolūcija ir atstājuši manāmu iespaidu uz draudzes dzīvi. Novērojams itkā atsalums, vienaldzība pret reliģiju, kā arī pēc arī dievgaldnieku skaits turpmākos gados slid uz leju. Pēc pasaules kara draudzes locekļu skaits ar katru gadu pieaug, bet tā kā vēl nav draudzē izvesta pilnīga reģistrācija, tad arī draudzes locekļu skaits vēl nav galīgi noskaidrots.

Jaundibinātās latviešu Pokrova draudzes robežas sākumā nebija stingri apzīmētas: draudze aptvēra visu Rīgu ar viņa pieguļošiem pagastiem. 1858. g., pēc Ringenbergas draudzes pievienošanas, draudzes teritorija ievērojami paplašinājās. Tagad viņa apvienoja ap 20 pagastu un muižu, attālumā no 20—30 verstīm. Kad 1890. gadā uzbūvēja Sarkandaugavas baznīcu, tad pareizticīgos latviešus, kas dzīvoja Milgrāvi un Sarkandaugavā, līdz Mazai Ozola ielai, bet pa Ganībdambi līdz tiltam, pievienoja Sarkandaugavas draudzei. Arī Olaines lūgšanas nams, pie Rīgas draudžu robežu nosprašanas, 1893. gadā tika pievienots Pārdaugavas baznīcai. Tomēr arī tagad draudzes teritorija bija plaša, draudzes locekļu skaits tik ievērojams, ka 1908. gada Konsistorija nolemj dibināt Rīgā vēl otru latviešu draudzi, pie kuras pilnai draudzes padomes sapulcei 9. martā paziņo prāvesti prot. Mednis. Viņš lūdz draudzes padomi izteikties, kur visnāderīgāk būtu celt jaunās draudzes baznīcu. Tomēr šis jautājums iestājoties lielajam pasaules karam, netika realizēts.

Draudzes locekļu kustība pēdējos trijos pirmskara gados bija šāda:

	1912. g.	1913. g.	1914. g.
Piedzima	299	274	331
Pievienojās: no luterticības	56	90	196
" vecticībniekiem	1	1	5
" katoļticības	8	4	12
" reformatiem	—	—	1
Krustīti: baptisti	1	5	9
ebreji	—	1	2
magometāņi	—	1	—
Salaulāti (pāri)	171	216	270
Miruši	207	198	243

b) Draudzes padome.

Draudzes uzplaukšanu lielā mērā ir sekmējusi draudzes padome. Pirmo reizi padome tiek izvēlēta 1882. gadā (Otrās Lieldienās). Par savu mērķi padome sprauž — pulcināt ap baznīcu draudzes locekļus, vākt dažādā ceļā līdzekļus, lai uzturētu pienācīgos augstumos draudzes īpašumus un pabalstītu materiāli trūcīgos draudzes locekļus. Padomes locekļu skaits nav noteikts, kāpēc tas svārstās starp 40—90 cilvēkiem. Padome no sava vidus izvēl priekšsēdētāju, kas, saskaņā ar draudzes mācītāju, vada draudzes saimniecību. Apstāsimies tikai pie dažiem padomes darbības posmiem.

Sevišķi rosīgu darbību draudzes padome attīsta no 1897—1905. gadam, kad padomes priekšgalā nostājās J. Ošs, bet baznīcas vecākā vietu ieņem J. Vanags. Šinī laikmetā tiek izvesti baznīcas pārbūves darbi, kas no draudzes prasīja lielus izdevumus. 1902. gadā draudzes vajadzībām iegādā par 872 rub. liķu ratus, bet to novietošanai uzceļ kļieģeļu skūni — 942 rub. 52 kap. vērtībā. Mazākie liķu rati tiek par 300 rub. izbūvēti 1908. g. Šo darbu veikšanai naudu bez $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$ aizdod turīgākie draudzes locekļi. Minētos būvdarbus izved padomes loceklis Vitenbergs, bet kalēja — J. Ošiņš. 1899. gadā padome pacel jautājumu par zemes iegūšanu kapsētas vajadzībām. Vajadzīgo zemi, 1 des. lielumā, pilsētas valde piešķir draudzei 1904. gadā, bet 1911. g. pievieno kapsētai vēl 2 dea. (5,84 pūrv.). Zemi pilsēta piešķir par brīvu, bet par kokiem pieprasa nelielu at-

maksu (632 r. 20 kap. + 200 r.). Kapsētas mājas būvi un kapsētas ierīkošanu uzņemas pad. loc. Vitenbergs. Pēc nepilnie diviem gadiem kapsētas grunts nolīdzināta, sēta ar cēliem galveniem ķieģeļu vārtiem un kapsētas mājiņa izbūvēti. Kapsētas grunts sadalīta nodaļās, izdzīti galvenie un papildus celiņi. Galvenie celiņi pie tam apstādīti ar krāšņiem kociņiem, kurus pārdod par 3 rubļi gabalā izpērk paši draudzes locekļi. Darbs veikts tikai ar kami un ar gaumi. Kapsētas izbūve un ierīkošana izmaksājusi 4826 rub. 50 kap. Pēc kapsētas pārņemšanas padome samaksājusi darba izdevējam 326 rub. 50 kap., bet pārējo summu nokārtot līdzīgās daļās 3 tūvākos gados.

22. okt. 1906. g. jaunā kapsēta tiek svinīgi iesvētīta. Padomes kapu sargu padome pieņem Veckalniņu, kas šo vietu izpilda vēl ī tagad. Pēdējam pienākas lielā mērā pateicība par priekšzīmīgo kārtību un tīrību. Kā pirmie kapsētā tiek guldīti — 3. nov. 1906. g. Lidijs Dorns, Jānis Baškevičs un 5. nov. — Darijs Lūsis. Līdz 27. martam 1929. g. kapos ir apglabāti 215 cilvēki. Daudzi draudzes locekļi bez tam tiek apglabāti līdz pašai dienai arī citās kapsētās, sevišķi Pokrova un Matisa.

Draudzes padomes darbība ar katru gadu izvēršas plašumā. Viņa cenšas aptvert un vadīt visu draudzes dzīvi. 1910. gadā padomes darba lauks jau ir tik plašs, ka padomes priekšsēdētājs A. Knaģis 27. jūnija sēdē liek priekšā katras nozares pārzināšanai izvēlēties atsevišķu komisiju. Priekšlikumu sapulcē pieņem un izvēl komisijas: a) kapsētas (3 cilvēki), b) liķu ratu (3 cilvēki), c) skolas (3 cilvēki), d) naudas šķirstiņu skaitīšanai (3 cilvēki), e) nabagu pārzināšanai, f) kalendāra izdoš. un sastādīš. (Pareizticīgo kalendāra izdošanu padome uzņemas no 1906. g.)

Dažu nodaļu pārzināšanu tomēr lietderīgāk izrādījās nodot vienai personai, kāpēc jau nākošā gadā (13./III. 1911. g.) kapsētas pārzināšana tiek uzticēta Aleksejam Kalniņam, no Čiekurkalna, bet liķu ratu iznomāšana — Fr. Milleram.

1911. g. rudenī padomes priekšsēdētājs A. Knaģis ar saviem līdzekļiem ievieš draudzes skolā elektrisko apgaismošanu, sedz no saviem līdzekļiem arī jaunpiešķirtās kapsētas nivelēšanas izdevumus.

Ar draudzes padomes iniciatīvu nodibinās: a) 1904. gadā tagadējā III. Vidzemes Savstarpējā Kreditbiedrība, b) 1907. g. »Baltijas palīdzības biedrība« un c) 1913. g. »Labdarības biedrība«. Pirmās divās varēja iestāties katrs par biedri, bet pēdējā tikai draudzes locekļi.

Lielu vēribu visā savā pastāvēšanas laikā draudzes padome ir piegriežusi baznīcas kořim, pabalstidama to ne tikai morā-

liki, bet pēc iespējas arī materiāli. Netiek aizmirsti arī skolēni un draudzes nespējnieki. Tiem katru gadu tiek sarīkota eglīte ar saldumiem un citām balvām.

Rosīgi strādādama draudzes robežās, padome atsaucas arī uz plašākas sabiedrības un visas valsts notikumiem. Tā 1904. g., krievu-japāņu karā, padome nolemj uzņemt savā ārstēšanā 4 ievainotos kareivjus. Šī ideja no draudzes tiek uzņemta ar lielāko sajūsmu un pretimnākšanu: pāris dienās viss vajadzīgais, kā — gultas, krēsli, galdi, veļa u. t. t. tiek jo bagātīgi uzdēdota. Telpas par brīvu savā mājā piešķir padomes loceklis Vitenbergs.

Kad 1910. g. vasarā visa plašā Krievija gatavojās svinēt 300 g. Romanova cilts valdīšanas jubileju, draudzes padome izvēl no 3 priekšstāvjiem delegāciju (māc. J. Jansona, draudzes pag. priekšsēd. A. Knaža un baznīcas vecākā P. Zakkes) apņemt pareizticīgo latviešu vārdā ar sāls-maizi Krievijas ķeizaru Nikolaju II. — Pasaules karā uznākot draudzes padome un «Labdarības biedrības» dāmu komiteja atkal silti jo silti atsaucas, lai remdinātu ievainoto un karā izpostīto sāpes un asaras. Un šo svētīgo darbu strādā līdz pēdējai iespējamībai, līdz Rīgas evakuācijai.

Pēdējo reizi draudzes padome noturēja sēdi 12. jūlijā 1915. gadā un tikai pēc divi gadu ilga pārtraukuma maza saulīņa atkal sapulcējās 9/VII. 1917. g.

Noslēdzot padomes darbības pārskatu, jāpiezīmē, ka ne katru reizi viņa ir ritējusi gludi un bez traucējumiem. Bija jāpārvar dažādi šķēršļi, bija jānorij arī dažs labs rūgts malks (pie skolas celšanas, baznīcas pārbūves), kad padome redzēja, ka viņas balss netiek pietiekoši ievērota, viņas plāni pienācīgi atbalstīti. No otras puses, darba straujuma padome dažu labu reizi pārvērtēja savas tiesības un spēkus, kas redzams no lēmumiem: 4 reizes (vēlāk 2 reizes) gadā pāreksāminēt skolas bērnus. — Bet negrēko tikai tas, kas gul. Un arī pielaistās retās kļūdas ir piedodamas, jo padomes mērķi un nolūki ir vienmēr bijuši gaiši un cēli.

Draudzes skola.

Blakus pareizticībai, kā jaunākā māsa, seko pareizticīgā skola. 25. apr. 1845. gadā ķeizars Nikolajs I. apstiprina instrukcijas pareizticīgiem mācītājiem Baltijā. Devītais instrukciju punkts uzliek pareizticīgiem mācītājiem par pienākumu — dibi-

nāt savās draudzēs skolas . . . »skolās jāpasniedz mācības par brīvu, . . . viņās jāuzņem visu konfesiju bērni«. . . Tāda bija monarcha griba un rikojums. Un pareizticīgie mācītāji, pie pirmās izdevības, centās izpildīt šo priekšrakstu. Kur tik bija iespējams, viņi atvēra skolas. Atvēra tās zemnieku mājās, atstātās kareivju kazarmās, vecos šķūņos un nelielajos savos dzīvokļos. Mācīja skolā bez atlīdzības paši, strādāja bez atlīdzības arī viņu tuvākie palīgi-priētnīki. Pagāja ilgs laiks, kamēr pareizticīgās draudzes tika pie piemērotām skolas telpām . . . Ar ilggadīgais šīs draudzes bijušais draudzes gans, Kangeris t., veselus divus gadus ir mitinājis Sausnējā skolu savā nelielā dzīvoklī (1859.—1860. g.). Daudz neērtību savā pastāvēšanas laikā ir pārdzīvojusi un pārvarējusi arī Rīgas Debessbraukšanas draudzes skola.

Vietējā draudzes skola tika atvērta 1. decembrī 1847. gadā Pokrova kapsētas mājiņā. Te par brīvu tika piesūktas dzīvoklis arī pirmajam šīs skolas skolotājam Lukam Bezecnim. Mācības līdzekļu un citu izdevumu segšanai izlietoja ietaupījumus no dziedātāju algām. No šiem pašiem ietaupījumiem izsniedza brīvu uzturu arī 2 trūcīgiem skolniekiem. Mācības skolā pasniedza draudzes gans ar pārējo kļiru.

Ilgu laiku skolnieku sarakstos mēs neredzam meiteņu, bet zēnu skaits ir ļoti niecīgs. Tā vēl 1854. un 1855. g. skolu apmeklēja tikai 6 zēni, bet 1857. g. — 10. Blakus skolai pastāvēja »apmācība mājās«. Šos pašos gados mājās apmācās 1854. g. — 36 zēni un 38 meitenes; 1855. g. — 32 zēni un 33 meitenes, bet 1857. g. — 39 zēni un 35 meitenes.

1854. g. skolas vajadzībām baznīcas tuvumā tiek par 20 rub. gadā noīrētas privātas telpas. 1863. g. skola pāriet uz draudzes telpām, Miera ielā № 9/11, kur vidējā mājā ieņem 2 istabas. Baznīcas mājā skola paliek līdz 1884. g. beigām, kad skolas vajadzībām tiek pieņemtas plašākas telpas, papriekšē Miera un Kr. Valdemāra ielu stūrī, bet 1879. g. par 370 rub. Brīvības un Artilērijas ielu stūrī. Te skola paliek līdz 1895. g. vidum, kad pārnāk uz savām draudzes skolas telpām — Pokrova ielā № 4.

Arī šīnī laikmetā skolnieku skaits diezgan svārstīgs. Tā no 1863—1866. g. zēnu skaits turas pie 20 cilv., bet 1867. gadā nokrīt līdz 9 cilv., 1868. g. — 10 un tikai 1869. g. paceļas atkal uz 18 cilvēkiem, pieturoties turpmākos gados pie 20. Šai periodā jau skolnieku skaitā sastopamas arī meitenes. 1862. g. viņu ir 15, 1863. g. — 10, bet 1864. g. sarakstā redzam jau tikai 2 un 1865. g. — 1 meit. Turpmākos gados meitenes ap

meklē skolu no 3—10 cilv. Mājās sagatavoja šos gadus caurmērā pie 50 zēnu un tikpat arī meiteņu.

Kā interesantu parādību 1850.—1860. g. redzam, ka arī mājas bērniem, kurus sistematiski pārklaušināja draudzes mācītājs ar skolotājiem, tiek izsniegtas apliecības par mācības kursa beigšanu. Tādas apliecības, piem., 1854. g. saņēmuši 10 zēni un 6 meitenes, 1855. g. — 3 zēni un 4 meitenes, bet 1857. g. — 5 zēni un 9 meitenes. Pēc 1860. gada par tādām apliecībām vairs netiek minēts.

Stingrākus pamatus un noteiktāku virzienu skola dabūja ar Kangeru t. ierašanos Rīgā. Jau 1879. gadā viņš iesniedz Konsistorijai raportu, ka pareizticīgo latviešu vajadzībām nepieciešams atklāt Rīgas nomalēs palīgscolas (skaitā 5). Atvērtas tiek tomēr tikai divas: 28/XI. 1879. g. — Sarkandaugavā un 20/IX. 1882. g. — Agenskalnā, Dinamīdes ielā № 12-a. Citu projektēto skolu atvēršanai trūkst līdzekļu, nav arī pretimnākšanas un piekrišanas no eparchijas vadības. Arī mācības spēki nestāvēja savu uzdevumu augstumos. Kangeru t. pieprasa, lai vismaz viens no priētnīkiem būtu ar Skolotāju semināra izglītību, un par tādu uzaicina 31. aug. 1881. g. Aleksandru Lokmani, bet par diakonu, ar tādu pašu izglītību, 3. aug. 1881. gadā — Borisu Dreviņu.

Skolnieku tagad būtu vairāk, bet šaurās skolas telpas var uzņemt tikai pie 20 cilv. Uz Kangeru t. pieprasījumu pēc līdzekļiem skolas telpu noīrēšanai, Konsistorija aizrāda, ka no tik lielas draudzes, kā Debessbraukšanas, viegli var viņus ievākt no draudzes locekļiem. Tikai 1885. gadā, kad pusei bērnu jāpaliek ārpus skolas (Kangeru t. ziņo, ka pieteikušies 37 zēni un 20 meitenes), Skolu valde atvēl nepieciešamos līdzekļus. Tagad skolnieku skaits strauji pieaug. 1890. gadā skolu apmeklē 98 cilvēki — 72 zēni un 26 meitenes, kādēļ rodas vajadzība pieņemt vienu pastāvīgu skolotāju. Par tādu tiek izvēlēts 9. februārī Rīgas garīgo semināru beigušais Mārtiņš Kārklīšs. Kad pēdējais pāriet uz Rūjienu par mācītāju, 12. apr. pieņem par skolotāju Pēteri Siliņu.

31. maijā 1894. gadā pilsētas valde skolas būvei (blakus baznīcai) piešķir 443 kv. asu lielu zemes gabalu, bet skolu valde, saskaņā ar Sinoda priekšrakstu, izsniedz skolas būvei nepieciešamo pabalstu. Ēkas būve tiek uzticēta būvuzņēmējam Felderam. Pie būvdarbu izvešanas draudzes padome vērīgi seko, lai vajadzīgais koka materiāls atbilstu savām prasībām. Darbs virzas uz priekšu sekmīgi, un jau 1895. gada vidū būvkomisija to nodod draudzei. Draudzes dzīvē — svētki. Rosīgi strādā pie skolas dekorēšanas padomes ievēlētā komisija. 27. aug. 1895. g.,

pēc pabeigtiem liturģijas dievvārdiem, jauno gaismas templi svinīgi iesvēta archibīskaps Arsenijs. Skolas nams pietiekoši liels, lai uz laiku apmierinātu draudzes vajadzības.

Līdz ar jaunajām telpām manāmi pieaug arī skolnieku skaits. Skolnieku vidū sastopam daudz citticībnieku. Pēc pieciem gadiem bērnu skaits pieaudzis līdz 200 cilv., bet 1905. g. jau uzrāda 254 cilv. (152 zēnus un 102 meit.). Skolas padome atvēr vēl 2 klases un par skolotājiem pieņēma — Aleksandru Bormanī (1904. g.) un Mariju Kalniņu (1905. g.). Skolotājas saņem algu no skolas padomes summām. Skolā ievēd, kā neobligatorisku priekšmetu, arī vācu valodu. Skola ar savu rosīgo darbību iemanto sabiedrības uzticību, bērnu skaits ar katru gadu pieaug un, īsi pirms kara, jāatvēr vēl viena pēcpusdienas klase. 1912. gadā skolu apmeklēja 343 cilvēki — 180 zēni un 163 meitenes.

No gada pārskata par 1913. gadu, redzams, ka skolu šajā gadā apmeklēja 309 bērni — 164 zēni un 145 meitenes. No tiem 279 pareizticīgi un 30 cittic. Skolas padome no mācības naudas atsvabina: I. pusgadā 63 skoln., bet II. pusgadā — 57 skoln. Mācības grāmatas par brīvu izsniedz 17 skolniekiem. Pie skolas pastāv, starp citu, savs balalaiku orķestris.

1913. g. skolas padome ieņēmusi 2917 rub., bet izdevusi tānī pašā laikā — 3263 rub. 75 kap. Iztrūkumu sedz draudzes padome.

Bilance uz 1. janvāri 1914. g.

1. Skaidrā naudā	100 rub. 47 kap.
2. Skolas nams	11,760 " —
3. Inventāra rēķins	1,482 " 30 "
4. Mācīb. līdz. rēķ.	173 " 94 "
5. Skolot. bibliot. rēķ.	220 " 53 "
6. Skoln. bibliot. rēķ.	96 " 72 "

Kopā 13,833 rub. 96 kap.

1914-ais g. draudzes skolas dzīvē bija pēdējais. Tā tad draudzes skola, kā tāda, pastāvēja 68 gadi, no 1847—1815. gadam.

b) Palīgskolas.

Sarkandaugavas palīgskola tika atvērta irētās telpās (40 rub. gadā) 28. nov. 1879. gadā. Pirmā gadā skolu apmeklēja 22 zēni un 9 meitenes. 1882. g. skola pāriet uz »Pavasara« biedrības telpām. Biedrība telpas sākumā dod par brīvu, bet kad 1887. gadā pēc ugunsgrēka tiek telpās izvesti lielāki remonta darbi, viņa par telpu lietošanu pieprasa 210 rub. gadā. Skolu apmeklēja

no 40—50 skolnieku, pārsvarā zēni. Par pirmo skolotāju no Kārdabab tiek uzaicināts Boriss Dreviņš. Pēc viņa šē strādā Nikolajs Andrejevs (no 1881—1885. g.) un Laidiņš. Kad 1890. gadā nodibina Sarkandaugavas draudzi, mineto skolu pieraksta pie pēdējās un viņa no biedrības telpām pāriet uz savām — priētu mājā.

Pārdaugavas paligskolu atvēra Agenskalnā, Dinamindes ielā № 12-a, 20. sept. 1882. g. Par telpām gadā jāmaksā 175 rubli. Par skolotāju tiek uzaicināts Mich. Jankevičs. Skolu apmeklē no 40—50 skolnieku. Šī skola pastāv līdz 3. oktobrim 1889. gadam, kad uz Pārdaugavas draudzes mācītāja A. Aristova lūgumu viņa tiek nodota šās draudzes pārzināšanā, lai ar apmācītiem skolniekiem varētu papildināt baznīcas draudzes kori. Kādu laiku baznīcas dziedāšanas apmācīšanai tiek algots skolotājs arī Olainē (par 20 rub. gadā).

Labdarības biedriba.

Draudzes padomes pasākumus lielā mērā atbalstīja un veicināja dāmu pulciņš (komiteja). Tomēr šim pulciņam nebija juridisku tiesību, lai kaut ko uzsāktu patstāvīgi. Tā radās ideja — nodibināt pie draudzes »Labdarības biedribu«. Biedri - dibinātāji (J. Bormanis, P. Zakke, adv. J. Balodis, J. Jansons - Šulcs, D. Upītis un G. Petrovs) pirmo reizi sapulcējās 22. sept. 1913. g. Šeit sēdē tika uzņemtas par biedriem 58 personas. Klātesošie izvēlēja no sava vidus valdi un revīzijas komisiju. Par savu mērķi biedriba sprauz — »sagādāt līdzekļus draudzes mazturīgo locekļu materiālā un tikumiskā stāvokļa uzlabošanai«. Sakarā ar »sprausto mērķi biedriba aptver ļoti plašu darba lauku.

No gada pārskata par 1914. gadu (otro darbības gadu), redzams, ka biedriba strādājusi ar labiem panākumiem. Biedru skaits pieaudzis līdz 138 cilvēkiem. Gada laikā noturētas 18 valdes sēdes. Līdzekļu iegūšanai biedriba sarīkojusi divus koncertus: 14. febr. Ģildes zālē un 19. apr. Il. Rīteņbraucēju b-bas telpās; b) Vasaras sv. kopā ar Baltijas palīdz. biedribu izbraucusi zaļumos uz Cēsīm; c) 23. dec. dedzinājusi Ziemas svētku eglīti skolas bērniem. No 14—16. nov. dzīvi piedalas pie no »Apvienotās komitejas« — »Rīga — kareivjiem un poļiem« sarīkotās ziedojumu vākšanas, savākto mantu šķirošanas un sadalīšanas kompleksos.

No ievāktiem līdzekļiem komiteja gada laikā izsniegusi naudas pabalstu 110 trūcīgiem draudzes locekļiem, 232 rezervītu ģimenēm, 132 skolniekiem un dažādas siltas drēbes, veļu

un zābakus — 32 trūcīgiem draudzes locekļiem. Bez tam trūcīgiem Garīgā Semināra audzēkņiem izsniegts 19 rub. 80 kap. Pabalsta kopsumma, neierēķinot drēbes, iztaisa 1426 rub. 82 kap.

Tikpat rosīgu darbību biedrība attīstīja 1915. g. Tomēr arī šo biedrību piespieda apklust gada vidū kara troksnis. Viņi biedri tiek izklidināti, izsvaidīti pa plašo Krieviju. Kas tik zaudēts ar šās biedrības darbības izbeigšanos, to izjuta tikai viens otrs nevarīgais un slimais.

Baltijas palīdzības biedrība.

Lai sniegtu nepieciešamo palīdzību grūtākajos dzīves brīžos — slimībās, dzimšanas un miršanas gadījumos, draudzes padome 18. nov. 1907. g. dibina »Balt. pal. biedrību«. Pirmā biedrības dibinātāju sapulcē, kurā piedalās 80 personas, ievēl valdē: J. Zakke, P. Zakke, D. Upiti, P. Eglīti, Kr. Bērziņu, J. Lūsi, K. Purviņu, G. Petrovu un J. Ošiņu; revīzijas komisijā — J. Zālīti, J. A. stricu un N. Ķeksi. Arī šī biedrība sprauž plašākus mērķus pacelt biedru izglītības līmeni, ierosināt jaunātni kultūrēlam dabam, pulcināt to pie latvju dziesmu kara. Šīs biedrības darbības lauks plašāks kā iepriekšējās, viņa iziet no draudzes robežām un pievelk savās rindās katru, kas piekrīt viņas mērķiem. 1913. gadā biedrība ierosina jautājumu par »krāj-aizdevu« kases dibināšanu. Lai gan iesniegtie statuti tiek apstiprināti, kases darbības kara dēļ uzsākt tomēr nevarēja. Lielākais aktīvo biedru skaits bija 1913. gadā (300 cilvēki). Karā iestājoties biedru skaits nāslīd uz 277 cilvēkiem, bet 1915. gadā biedrība uz laiku savu darbību pārtrauc.

No pēdējā pirmskara darbības gada pārskata redzams, ka biedrība 1914. g. izsniegusi: a) dzemdēšanas pabalstu 15 gadījumos à 15 rub.; b) slimības — 28 gadījumos, kopsummā 30 rub. 80 kap.; c) apbedīšanas — 12 gadījumos, kopsummā 420 rub. Biedrības mantas stāvoklis ļoti apmierinošs un, noslēdzot septiņu darbības gadu, var uzrādīt prāvu atlikumu — 6805 rub. 91 kap.

Pie biedrības pastāvēja koris, kas skandināja latviešu dziesmas ne tikai Rīgā un viņas tuvākā apkārtnē, bet pa 3 reizēm arī Cēsu-Gaujas līcos un Koknesē — Daugavas Pērses krastā. Savā pastāvēšanas laikā (no 18/XI. 1907—23/VI. 1914. g.) biedrība uzstājusies ar 23. nopietniem muzikāli-literāriskiem uzdevumiem. Biedrības koris 1910. gadā piedalījās V. vispārējās dziesmu svētkos un dziesmu karā izpelnījās II. godalgu (sudras liru). Kori vadījuši K. Purviņš, P. Eglītis, J. Melnups un E. Kalniņš.

Savu darbību biedrība atjaunoja arī pēc kara, bet darbojās pēc pārstrādātiem statūtiem, izsniedzot saviem biedriem tīrā būvniecībā palīdzību. Savus maksājumus turpina pēc jauniem statūtiem — 40 biedri.

Vēl plašākus sabiedrības slāņus apvieno no draudzes padomes dibinātā 1904. g. »Rīgas rūpnieku un amatnieku krājdevu sabiedrība«, — tagadējā —

III. Vidzemes Savstarpējā Kredītbiedrība.

Biedrības atklāšanas sēdē (14. martā 1904. g.) valdē bija: J. Ošu, J. Vanagu un J. Elksnīti; padomē: N. Andreju, R. Avstricu, A. Barbanu, N. Vitenbergu un D. Friediti. Biedrības uzņēmums, pateicoties pareizai vadībai, iekaroja sabiedrības uzticību. Biedru skaits ar katru gadu pieaug un līdz ar to arī naudas līdzekļi. 9. sept. 1912. gadā kase iegūst Tērbatas ielā Nr. 23, 25 un 27 Molčanova īpašumus un ķeras pie grantozas mājas būves. Mājas būvei izdota 600,000 rubļu, bet tā vēl galīgi pabeigta to nepaspēj. Savu darbību kase atjaunoja pēc kara. Viņas līdzekļi tomēr tādā mērā satricināti, ka nepabeigta māja būvē un izdarīti iekšējie remontus viņa nespēj, pēc pilna sapulce nolemj māju pārdot. 1918. gadā māju pārdod par 800,000 rubļu. Dažus gadus vēlāk finansiālais kaucē stāvoklis uzlabojas, pārdoto māju gribētos atgūt atpakaļ, bet tas nepieciešama vēl. Un tagadējā III. Vidzemes kredītbiedrība paliek tā kā ir, kā ir savas kādreiz uzceltās ērtajās telpās.

Kredītbiedrības vadība paliek draudzes locekļu rokās arī tagad un uzrāda iepriecinošus sasniegumus: balance uz 1. janv. 1920. gadu uzrāda — Ls 1,028,486.46, bet biedru garantijas kapitāls — Ls 1,280,529.—

Tāds īsumā būtu tas darbības aploms, kādu uzrāda Draudzes draudzes draudze un viņas padome savā vēsturiskā attīstības gaitā... Lai gan šī darbība ir savilkta konspektīvi, tomēr redzams, ka draudzes darbība ar katru gadu ir gājusi uz priekšu, ir iekarojusi pakāpeniski jaunus darba laukus. Draudzes padomes locekļi ir pielikuši daudz enerģijas, lai ne tikai krāšņi iestādītu iekšēji un ārēji savu baznīcu, bet lai arī nodrošinātu draudzes locekļu materiālo labklājību... Draudzes baznīca un skola ir bijuši tas atspirdzinošais dzīvības avots, kas visus ietekmējušos gadus ir pulcinājis ap sevi un stiprinājis savus biedrus. Te atrada palīdzību un padomu katrs, vai tas bija vecs vai jauns, vārgs jeb stiprs, turīgs jeb trūcīgs. Draudzes darba lauks bija tik plašs un dažāds, ka katrs varēja pielietot savus spēkus un izvēlēties piemērotu darba nozari. Un kopējais

darbs vienoja un tuvināja tikko kā dzīvē iestājušos jaunekli un jaunavu ar sudrabkrāsā vainagotiem sirmgalvjiem un sirmgalvēm.

Skaisti un neaizmirstami noritēja gadskārtējie draudzes baznīcas svētki, kad skolas telpās kuplā skaitā pulcējās draudzes priekšstāvji un baznīcas kora jaunatne. Neatskanēja te oficiālās, pa lielākai daļai sausas, nepārliciecināmas runas, bet sapulcējušo acīs mirdzēja neliekuļota sirsnība un prieks. (Jāpiezīmē, ka tādos svētkos baznīcas virsgans ar citiem ielūgtiem goda viesiem, parasti, tika uzņemts vecākā draudzes mācītāja mājā. Draudzes gani tādēļ apciemoja kā mīli viesi draudzes sapulci vēlāk). No šām sapulcēm nesteidzās uz mājām, jo bija taču tik daudz ko pārrunāt par personīgām un draudzes lietām. Pēcpusdienas laika sprīdis bija par īsu priekš tā, un liels vairums atstāja viesmīlīgās telpas tikai saulītei uzlecot... Starp veco čaloņu pa laikam atskanēja disciplinētās jauniešu dziesmas un šur tur jautri - draiskulīgie smieki. Tā vien likās, ka atrodies kaut kur tālu, tālu — aizvēstures »Zilā kalna« senču sapulcē, kur sirmie virsaiši pie putojoša miestīņa atceras bijušās kaujas, bet jaunieši sacenšas dziesmās un asprātībā. Un šinīs sapulcēs bez strīdiem, bez naida tika izlemti un ierosināti daudzi svarīgi jautājumi, tika saziēdotas lielākas naudas summas tekošo draudzes vajadzību apmierināšanai... Vai šie laiki atgriezīsies vēl kādreiz?!

Pirmskaņa periods nebūtu pilnīgi noslēgts, ja nebūs pieminēti draudzes vadoņi, kam piekrit izcilus nopelni draudzes dzīves izveidošanā.

A) Draudzes mācītāji: Par pirmo latviešu draudzes mācītāju bija Jēkabs Michailovs. Miris 1859. gadā un paglabāts Pokrova kapsētā pa labi no baznīcas.

2. Apvienotās krievu - latviešu draudzes laikmetā, latviešu draudzes vajadzības apmierināja Vas. Reinhauzens (1859—1879.). Paglabāts pareizticīgo Vissvēto kapos.

3. Pastāvīgās Debessbraukšanas draudzes laikmetā no 20/IV. 1879 — 20/VII. 1909. draudzes dzīvi ir vadījis virspriesteris Andrejs Kangers. Paglabāts Pokrova kapos pa kreisi no baznīcas.

4. Pēc Kangera t. draudzi līdz šai dienai vada virspriesteris Jānis Bormanis.

Kā otrie mācītāji draudzē ir darbojušies: Vasilijs Pokrovskis no 21/X. 1892. g., Sergejs Baranovs no 6/II. 1895. g., Jānis Bormanis no 3/III. 1904.—20/VII. 1909. g., Jānis Jansons no 1/VII. 1909.—1/X. 1911. g. un pa otram lāgam no 1/V. 1924.—1/VI. 1926. gadam, Vasilijs Čeriņš no 1911—1919. gadam. Paglabāts Debessbraukšanas kapos.

B) Par diakonu no 3/VIII. 1881—1913. g. kalpojis Boriss Dreviņš un no 12/V. 1913. g. līdz evakuācijai — Aleksandrs Bitte.

C) Par psalmotājiem draudzes patstāvības laikmetā ir strādājuši: Augusts Bērzariņš no 1879—1881., Benedikts Nikolšis no 1881—1885. g., Aleksandrs Lokmanis no 1881. līdz 1897. g., Vladimirs Vitols no 1885—1890. g., Jānis Kaziņš no 1890—1897. g., Pēteris Prūsis no 1897—1900. g., Pēteris Eglītis no 1897—1913. g., Andrejs Barbans no 1900—1906. g., Kirils Purviņš no 1906—1909. g., Kirils Krūmiņš no 1909. g. un Aleksejs Andersons no 1913. g. līdz evakuācijai.

D) Baznīcas vecākie (stārstas): Jānis Berozovs no 1879. līdz 1889. g., Andrejs Knaģis no 1889—1894. g., Jānis Vanags no 1895—1905. g., Pēteris Zakke no 1906—1919. gadam.

E) Par draudzes padomes priekšsēdētājiem (biedriem): Jānis Ozoliņš no 1885—1894. g., Jānis Ošs no 1895—1904. g., Jēkabs Dombrovskis no 1904—1906. g., Georgijs Petrovs no 1906—1910. g., Andrejs Knaģis no 1910—1913. g., J. Jansons-Sulcs no 1913—1914. g., Dāvids Sviestiņš no 1914—1918. gadam.

F) Draudzes skolā nodarbojušies bez kļira locekļiem vēl sekoši skolotāji: Mārtiņš Kārklis no 1889—1890. g., Pēteris Siliņš no 1890—1893. g., Pēteris Miķelsons no 1893—1896. g., Andrejs Jansons no 1896—1898. g., Grigorijs Miķelsons no 1898. līdz 1906. g., Aleksandra Bormanis no 1894—1911. g., Marija Kalniņš no 1895—1896. g., Nikolajs Sproģis no 1906—1912. g., Natalija Āboliņš (Eglītis) no 1896—1924. g., Jānis Milgrāvis no 1912—1913. g. Pirms evakuācijas strādāja skolā — Aug. Eglītis, A. Kalniņš un J. Pholis.

Eparchijas garīgo dzīvi notecējušā laikmetā ir vadījuši sekoši bīskapi un archibīskapi: Irinarchs (1837—1841. g.), Filarets I. (1841—1848. g.), Platons (1848—1867. g.), Benjāmiņš (1867. līdz 1875. g.), Serafims (1875—1878. g.), Filarets II. (1878—1882. g.), Donāts (1882—1887. g.), Arsenijs (1887—1897. g.), Agafangels (1897.—1910. g.), Jānis (1910.—1917. g.).

Kaŗa laikmets.

Pasaules kaŗam iestājoties dzīvāk sāka pukstēt arī draudzes locekļu sirdis. Visi ticēja, visi cerēja, ka pēc šā pasaules satricinājuma radīsies kaut kas jauns, kaut kas labāks. Bet kas, — to neviens vēl nevarēja pateikt... Visi ticēja gaišākai, labākai nākotnei, jo šis kaŗš taču bija vērsts pret to tautu, kuŗas priekštāvji 700 gadus tik nežēligi, tik izsmalcināti vērdzināja Baltijas tautas, sistematiski izsūcot šo tautu asinis un garu...

Bija pienācis atmaksas brīdis. Lielās Krievijas priekšstāvjiem bija nokritušas no acīm tumšās zvīņu brilles un tā tagad Baltijas apstākļus ieraudzīja citādā gaismā. Latvju dēli nelokāmi ticēja Latvijas nākotnei, ticēja sabiedroto spēkam un varenībai, ticēja sabiedroto solījumiem. Un Debessbraukšanas baznīca pulcina vairāk kā jebkad savus draudzes locekļus. Vairāk kā jebkad tagad paceļas lūgšanas Visaugstākajam par savu tuvinieku un visas Krievijas karaspēka labklājību un izturību... Te, baznīcas stūrī, ceļos noņemusies tup satriekta, nevarīga māte. Viņa raida uz Debesīm asarām aplacītās lūgšanas par savu vienīgo dēlu, savu vecuma dienu atspaidu, kas ieracies kautkur tālu Polijas jeb Galicijas tranšējās. Tur, bālu vaigu ar maziem bērniem pie rokas stāv jauna sieva. Viņa kā sastingusi, kā mēma, kā nedzīva raugās uz vienu un to pašu punktu. Tikai viņas bālās lūpas kautko čukst. Viņa neraud vairs, jo asaru avots tai sen jau izsīcis. Blakus viņai, kā tikko izplaucis rožu pumpurs, stāv skumja jaunava: viņa lūdz par savu iesaukto brāli, par savu bāleliņu. Bet baznīcas vidū, ticības apgārotu seju un mirdzoši valgām acīm klausās savējo vidū pēdējos dievvārdus stalts jauneklis. Ritu viņš jau būs ceļā. Un aiz tiem, pretējā baznīcas stūrī, satrādātām rokām, saliektu muguru un trīcošiem ceļiem stāv šo varoņu tēvi. Viņu sejās lasam vienu domu, vienu vēlēšanos — »uzvaru!« Uzvaru un labāku nākotni saviem bērniem! Šai tautas masai kā stiprs ozols piekļaujas sirmāis draudzes gans. Ticības pilnu sirdi viņš ir ziedojis uz tēvijas altāra 3 savus labākos dēlus; ziedojis, lai ar to asinīm un dzīvību nopirktu labāku nākotni savai tautai. Un viss šis pūlis sakūst vienā domā — ziedot visu, kas mīļš un dārgs, ziedot sevi un savu darba spēku tēvijas altārim. Un mājās — katrā ģimenē notiek sevišķa rosība: tur strādā ievainotiem, lai atvieglotu to ciešanas un dziedētu cirstās brūces... Bet kad tuvojās briesmas Latvijai, kad ienaidnieka pakavi žvadzina jau Kurzemes ceļus un laukus, kad atskan neaizmirstamā J. Goldmaņa balss — »organizēt latviešu bataljonus!« straujāk saviļņojas draudzes locekļu sirdis. Vecāki sūta šo bataljonu rindās savu pēdējo dzīves prieku, savus pusaudžu dēlus un meitas - jaunavas...

Tomēr vācu lavīni nekas vairs nespēj apturēt. Latvju bataljoni Kurzemes purvos pārvar nepārvaramo, liek apbrīnot savus panākumus visai pasaulei, kronē latvju tautu ar mirdzošu nemirstības vainagu. Bet viņu ir tikai saujiņa. Viņiem nav aizmugures, kas ievāktu viņu uzvaras augļus. Un tie lauki, kas slacināti tik dārgām tautas asins straumēm, no jauna pāriet vācu rokās... Vai tā nav dzīves ironija?! Skumjām, salauztām sir-

dīm latvju dēli pārceļas Daugavas krastiem, lai aizsargātu jel daļu no savas dzimtenes. Tomēr nav vairs tāda cementa, kas varētu nostiprināt sagrauto Krievijas armijas aizsargvalni. Cīņas iznākums Rīgas frontē visiem skaidrs. Ar steigu tiek viss vērtīgākais izvests, evakuēts. Valsts iestādēm jāpārceļas uz drošākām vietām . . .

Aplusa fabriku svilpieni, aplusa baznīcu zvani, aprima skolās un uz ielām jautrā bērnu čalošana, apstājās iestādēs drudzainais darbs. Visi, kam bija iespējams, ar skumju sirdi atstāja savu dzimteni un devās pretīm nezināmai nākotnei; devās gan labprātīgi, gan piespiedkārtā uz plašo Krieviju.

Iestājās Rīgā baigs klusums. Tikai mazturīgie, nespēcīgie paliek savās vietās. Viņi nodod sevi Dieva un likteņa rokās.

Pamirst uz laiku arī Debessbraukšanas draudzes dzīve. Neaicina vairs uz dievkalpošanu baznīcas zvani. Bet zināmā stundā gurdieniem soļiem plūst uz dievnamu palikušie un atstātie. Te kalpo iemiļotais draudzes otrais mācītājs Vas. Ceriņš. Viņš iesaukts armijā un ar savu pulku vēl aizsargā Rīgas mūrus. Nekuplina vairs dievvārdus baznīcas koris, bet jo sirsnīgāk tādēļ atskan vienkāršo lūgšanu vārdi un meldijas no sagrautām palikušo krūtim. Nemirdz svētbilžu priekšā vairs daudzo svēcīšu un lampiņu ugunis, bet jo siltāk, patikamāk jūtas katrs tagad zem šīm pustumbinātām baznīcas velvēn, kur apklust uz laiku lielgabalu dārdoņa un atskan tikai Pestītāja mīlestības aicinājums: »Nāciet pie manis visi apbēdinātie un grūtdieņi; Es jūs apmierināšu!« Sirsnīgs paldies un mūžīga piemiņa Ceriņa t., kas ar palikušo draudzi dzēra līdz beigām kopējo pārbaudīšanas bķeri. Kā īsts gans un kareivis viņš krita savas draudzes vidū, izpildot savus pienākumus.

Bet vai varētu ticēt mūžīgai taisnībai, ja pēc tik lieliem tautas upuriem viss atkal paliktu pa vecam? Nē! Tā nevarēja palikt! Latvju tautas upuri bija tik lieli, ka viņas dzīvē »pasaka pārvērtās par īstenību«. Uz bagātīgi slacinātās tautas dēlu asiņm zemes, uzauga Latvijas valsts ar sarkan-balt-sarkanu karogu. Un jaunās valsts nostiprināšanas darbā ne mazu dalību ir ņēmuši arī Debessbraukšanas draudzes locekļi ar pirmo kara ministri J. Zāliti priekšgalā. Šis cēlais tautas dēls, vienkāršas lauku atraitnes-rokpelnes lolojums, savu pirmizglītību bija baudījis pareizticīgo Garīgā Seminārā. Te viņš bija smēlis arī savu ideālismu — ziedot savus spēkus latvju tautai, latvju nākotnei . . . Lai raksturotu šo pārliecināto Latvijas aizstāvi, jeb fanatiķi, kā to nosauca Niedra, citēšu aculiecinieka atstāstu par pirmās valdības sastādīšanās momentu. — Visām nozarēm atradušies pie-

mēroti ministri, trūcis tikai kaņaministra, un neviens šo posteni negribējis pieņemt. Un tiešām, uzņemties kaņa laikā šo posteni, kad visapkārt dunēja vēl lielgabalu un ložmetēju troksnis, bija vairāk kā riskanti... Kaņa ministrs?!... Kaņa ministrs bez kaņa spēka, pat bez viena kareivja; kaņa ministrs bez patronām, šautenēm, nerunājot jau nemaz par lielgabaliem; kaņa ministrs bez kapeikas kasē, kad pat pirmo valsts kaņogu, pēc bijušā ministru prezidenta K. Ulmaņa vārdiem, nācies veikalā izgalvot uz parāda! Vai var riskēt ar savu galvu tādos apstākļos?! — Bet laiks tik dārgs, kavēties nedrīkst, un Jānis Zālītis, noslaucījis asaras, teicis: »Es pieņemšu šo posteni!«

Un šī dziļā kaņa ministra pārliecība tautas spēkiem, šī fanatiskā ticība Latvijas nākotnei, iedvēsmoja jaunās kaņavīru rindas. Izsalkušais, neapautais, neapgērbtais un vāji apbruņotais kaņaspēks no jauna pārliecināja pasauli, ka latvju tautai, kur katrs kareivis ir varonis, — pieder nākotne . . .

Pēckaņa periods.

Visskaistākais latvju sapnis bija piepildījies. Brīvi varēja tagad Baltijas jūras piekrastē plūst latvju dziesma, latvju valoda. Brīvi varēja plivināties Baltijas jūras ūdeņos sarkan-balt-sarkanais kaņogs. Lielie tautas upuļi sevi bija attaisnojuši. Laimīgs, apskaužams katrs aculiecinieks un līdzdalībnieks, kas tieši jeb netieši ir stāvējis pie savas valsts šūpuļa un cēlis tai pamatus. Tādi vēsturiski brīži notiek tautu dzīvē tikai vienu reizi: tie neatkārtojas.

Bet tagad uz gruvešu kaudzēm bija jārada jauna dzīve, bij jāizveido sava valsts iekšēji un ārēji. Izkaisītie plašā Krievijā bēgļi cēla jūtis. Visu vēlēšanās — ātrāk tikt dzimtenē. Pa Krievijas ceļiem Baltijas jūras virzienā novērojama sevišķi nervoza kustība — tur bēgļu rindas atgriežas. Bagātīgi un smagi piekrautām nastām un asinainām sirdīm tie dažus gadus atpakaļ atstāja savas tēva-tēvu sētas, — bet vieglām rokas somiņām un vēl vieglāku sirdi tie tagad atgriežas mājās. Viņus sauc atpakaļ tranšejām izrobotās āres un mēmie, apkvēpušie fabriku skursteņi. Visus, visus tagad sauc atpakaļ dzimtene, lai, spiežot tos pie savas asarām un asinīm piesātinātās krūts, iedvestu katram ticību un jaunus spēkus radošam darbam.

Maz pa mazam sāka pildīties arī Debessbraukšanas baznīcas velves. Biežāk varēja starp dievlūdžējiem novērot vienu otru jaunāku seju. Dzidrāk un spēcīgāk šad tad atskanēja

baznīcas kopdziedāšana. Viens no pirmajiem, kā pavasara vēstnesis, atgriezās savas draudzes vidū viņas sirmais dvēseļu gans. Atgriezās arī viens otrs draudzes darbinieks. Vēl okupācijas laikā, 9. jūl. 1917. gadā, pēc divu gadu pārtraukuma, tiek noturēta pilna draudzes sapulce (piedalās 101 cilv.), kas uz vienu gadu izvēl draudzes padomi.

Jaunizvēlēta padome pieliek visas pūles, lai vispirms atvērtu palikušo draudzes locekļu un bēgļu bērniem skolu. Skolu atver ar 1. nov., bet uzturēt viņu bija iespējams tikai līdz mācības gada beigām. Par psalmotāju pieņem Jāni Turjānu, bet arī tas paliek draudzē tikai līdz lielnieku apvērsumam.

Ar Latvijas valsts nodibināšanos, uz draudzes padomes pleciem bija uzlikts liels un atbildīgs darbs. Viss vecais bija sagrauts, sabrucis, bet jauns vēl nekas nebija radīts. Vajadzēja darba roku, vajadzēja līdzekļu, bet to trūka. Pie tam draudzes padomei nācās rūpēties ne tikai par savām vajadzībām, bet bij jānostājas vadoņa, sarga un aizbildņa lomā visiem pareizticīgiem latviešiem Latvijā. Un draudzes padome šo vēsturisko uzdevumu godam veica. Draudzes priekšstāvji pa divas reizes mēnesī un pat vēl biežāk pulcējās, lai apspriestu tekošās vajadzības un nākotnes uzdevumus.

Lai apgaismotu draudzes padomes darbības platformu, viņas nolūkus un sasniegumus, citēšu tikai dažus izvilkumus no padomes sēžu protokoliem.

Par svētku svinēšanu pēc jauna stila padome 17. dec. 1918. gadā vienbalsīgi nolēmj: »Tā kā jaunais stils ievests jaundibinātā Latvijas valstī un tāpat svētku svinēšana ir nolikta pēc šī jaunā stila, tad Debessbraukšanas draudzei nevar būt kādi iemesli, kas varētu būt pret svētku svinēšanu pēc jaunā stila . . . tamdēļ uz priekšu baznīcas svētku svinēšanā jāturas kopā ar luterāņu un katoļu draudzēm — pēc jaunā stila.«

Pārrunājot par bijušā Rīgas eparchijas garīgā resora īpašumiem, padome 15. jūlijā 1919. gadā taisa lēmumu: »Izejot no tā redzes stāvokļa, ka pareizticība nevien nav strādājusi pretī latviešu tautas interesēm, bet visos grūtajos pārbaudīšanas brīžos ir bijusi par viņas neliekulīgu aizstāvi un labdari, — tad protams, ka brīvā Latvijā pareizticīgā baznīca noteikti nostāsies latviešu tautas pusē viņas svarīgu tautisko darbu veicināšanā. Uz to dibinoties, kuratorija ieskata par vajadzīgu griezties pie Latvijas Padomes valdības ar lūgumu, lai bijušā Rīgas pareizticīgā garīgā resora īpašumi tiktu nodoti Latvijas pareizticīgās baznīcas vajadzībām, no kuŗu izmantošanas varētu ievākt vajadzīgos materiālos līdzekļus vietējā bīskapa uzturēšanai un citām pareizticības

vajadzībām.« Ierosinātā jautājuma atrisināšanu uztic Jānim Zālītim, Er. Bitem un Jānim Dāvim.

Kā skatījās uz Debessbraukšanas draudzi lauku draudzes, attēlo Laudones mācītāja Namnieka t. vārdi, kurus viņš izteica 19. augustā padomes sēdē: »Ļoti vēlams, lai Rīgas Debessbraukšanas draudze nodibinātu dzīvu sakaru ar citām pareizticīgām lauku draudzēm, jo pēdējām, pastāvošo grūto apstākļu dēļ gandrīz nav iespējams nākt savstarpējos ciešos lietišķos sakaros, tamdēļ pēdējās vērīgi raugās uz lielo Rīgas Debessbraukšanas draudzi, būdamas pārliecībā, ka tā šai grūtajā baznīcas bezvaldības pārejas laikmetā nostāsies priekšgalā pareizticīgo draudžu dzīvei un darbības nokārtošanā . . .«

Iztirzājot, sakarā ar Namnieka ierosinājumu, pareizticīgo draudžu stāvokli Latvijā, padome 19. aug. un 7. oktobra sēdēs nāca pie sekoša slēdziena: »Vietējai Debessbraukšanas draudzei, kā tādai, kas atrodas Latvijas valsts galvas pilsētā, neatlaidīgi jānodibina dzīvi sakari ar citām pareizticīgām lauku draudzēm, tā latviešu, kā arī krievu, ja pēdējās to vēlētos, jo šai grūtajā baznīcas bezvaldības pārejas laikmetā jānodibina pvreizticīgām draudzēm pagaidu valde, kas varētu vajadzīgās reizēs uzstāties kā pareizticības priekšstāve Latvijā un būt par tās, t. i. pareizticības interešu aizstāvētāju un tāpat arī rūpēties par draudžu reliģiozās un iekšējās dzīves nokārtu un atjaunošanu.«

Un tālāk, pārrunājot savstarpējo konfesiju attiecības, padome tai pašā sēdē taisa lēmumu: »Ne mazāk vēlama sakaru nodibināšana ar Latvijas luterāņu un katoļu baznīcām dēļ kopējās tautas tikumiskās audzināšanas. Briesmīgais karš un, beidzot, revolūcija tik dziļas rētas ir situši tautas miesā un dvēselē, ka šai brīdī vienīgi pie apvienotas visu kristīgu ticību priekšstāvju darbības un pilnīgas solidaritātes var sasniegt šini nolūkā kautko pozitīvu. Tā kā jau nolemts no luterāņu garīdzniecības puses uzaicināt kristīgu ticību priekšstāvjus uz kopēju apspriedi ticības mācības pasniegšanas jautājumā skolās, no vietējās draudzes par priekšstāvjiem tiek izvēlēti — mācītājs Bormanis un J. Dāvis. Tādas ticību priekšstāvju kopējas sapulces vienīgi var veicināt sakaru nodibināšanu starp kristīgām baznīcām, kas šai laikā tik neciešami vajadzīgs!«

Kad dažos Rīgas laikrakstos parādās ziņas, ka Maskavas patriarchs Tichons iecēlis, uz dažu krievu grupu ierosinājumu, līdzšinējo Varšavas archibīskapu Serafimu par Latvijas pareizticīgās baznīcas virsganu, draudzes padome 1. febr. 1921. gadā vienbalsīgi pieņem sekošu rezolūciju: »Ievērojot to, ka pēc laikrakstu ziņām Maskavas patriarchs Tichons iecēlis līdzšinējo Var-

savas archibīskapu Serafimu par Latvijas baznīcas virsganu, Rīgas Debessbraukšanas draudzes padome, saskaņā ar Latvijas pareizticīgo draudžu priekšstāvju (25—26. aug. 1920. g.) saeimas lēmumu atzina: 1) ka nevienam citas baznīcas virsganam nav tiesības iecelt virsganu pastāvošai un neatkarīgai Latvijas pareizticīgai baznīcai, vai arī citādi kā jaukties viņas darīšanās; 2) ka Latvijas pareizticīgās baznīcas virsganu ievēl un iecel vienīgi viņas pašas draudžu priekšstāvju saeima; 3) ka par Latvijas pareizticīgās baznīcas virsganu var būt tikai Latvijas pilsonis un 4) ka Latvijas pareizticīgās baznīcas bīskapa ievēlēšanai tūdaļ sasaukama Latvijas pareizticīgo draudžu priekšstāvju saeima.» Šo rezolūciju nolemj piesūtīt Latvijas telegrafa aģentūrai ar lūgumu sabiedrības un valsts interesēs — darīt to zināmu atklātībai.

Rezolūcijas nepaliek tikai uz papīra, bet padome lēmumus cenšas izvest dzīvē. Tā pirmā draudžu priekšstāvju sapulce ar padomes iniciatīvu tiek sasaukta 1920. gadā uz 25—27. februāri. Sapulces tika noturētas, ar Satversmes sapulces prezidenta J. Čakstes atļauju, saeimas sēžu zālē. Sapulces sastāvu, ko izsludina caur laikrakstiem un speciāliem uzsaukumiem, padome noteic šādu: »Katra draudze uz sapulci sūta no laicīgas kārtas cilvēkiem tikpat daudz delegātu, cik tai priekšstāvju būs no garīdznieku puses; tās draudzes, kurām šai brīdī nav savas garīdzniecības, sūta uz sapulci divi laicīgas kārtas priekšstāvjus. Vietējā pilsētas draudze šai ziņā netiek ierobežota, jo vēlams, lai tās intelligentie spēki lielākā skaitā ņemtu dalību pie sapulces darbiem.« (Prot. no 7. okt. 1919. g.).

Dienas kārtību draudžu priekšstāvju sapulcei 17. decembrā sēdē uzstāda sekošu:

1. Prezidija vēlēšanas un pilnvaru pārbaudīšana.
2. Pārskats par pareizticības stāvokli Latvijā un kādas izredzes tai var būt nākotnē.
3. Latvijas pareizticīgās baznīcas deklarācija attiecībā uz valsti un citām ticībām Latvijā.
4. Latvijas pareizticīgās baznīcas patstāvības un neatkarības proklamēšana un viņas attiecības pret citu valšķu pareizticīgo baznīcu draudzēm.
5. Latvijas pareizticīgo baznīcas pārvalde.
6. Bīskapa iecelšana arī no baltās garīdzniecības.
7. Katedrāles, Garīgā semināra, Garīgās skolas, klosteru, bīskapa nama, muižu un vasarnīču, baznīču namu un visu Latvijas pareizticīgo baznīču ēku, zemes gabalu, kapitālu, mantu un citu īpašumu izlietošana.

8. Nodaļas dibināšana pie Latvijas Augstskolas teoloģiskās fakultātes pareizticīgo garīdznieku sagatavošanai.
9. Jaunā stila ieviešana Latvijas pareizticīgo baznīcās dzīvē.
10. Grāmatu un sarakstīšanās vešana valodā.
11. Ticības mācības pasniegšana skolās.
12. Latvijas pareizticīgo draudžu pagaidu pārvaldes ieviešana.
13. Kārtības ruļļa izstrādāšana.
14. Ziņojumi un priekšlikumi no vietām.

Minētā dienas kārtība jau iepriekš tiek izsūtīta visām krievu un latviešu draudzēm, lai tās laikā varētu pārrunāt un izlemt uzstādītos jautājumus.

22. janvārī padome izvēl no sava vidus dzīvokļu komisiju (J. Mellena, Stipnieka un Kalepa), kurai uzliek par pienākumu apgādāt iebraukušiem delegātiem brīvdzīvokļus.

Sapulces sagatavošanas darbus uztic padome jaunievēlētām draudzes mācītājam J. Namnieka t.

Kas atkarājas uz izdevumiem, tad tos padome nolemj segt no draudzes līdzekļiem.

Sapulce sanāk diezgan kuplā skaitā, tomēr gaidīto rezultātu tā nedod. Ja ar latviešu delegātiem gandrīz visos jautājumos bija sasniegta pilnīga saprašanās, tad par krievu draudžu priekšstāvjiem to nevarēja teikt. Viņu uzskati, sevišķi baznīcas autokefalias (patstāvības) jautājumā, bija pilnīgi pretēji. Tā kā pārsvarā bija krievu orientācijas piekritēji un daudzi lēmumi tika taisīti viņu garā, kas runāja Latvijas valsts cieņai pretī, tad latviešu delegāti atstāja sēdi un iesniedza valdībai lūgumu — neapstiprināt sapulces lēmumus, jo tie neatspoguļo pareizticīgo latviešu vairākuma domas. Sapulces lēmumi netika apstiprināti. Otrā draudžu priekšstāvju sapulci uz 25—26. aug. (1920. g.) sasauca jau Garīgo lietu departaments. Sapulci atklāja iekšlietministrs A. Bergs un Garīgo lietu departamenta direktors Milenbachs III. pilsētas vidusskolā. Otrā saeima izvēlēja no sava vidus Sinodi, kam uztic turpmāko baznīcas pārvaldīšanu. Deleģējot uz otro draudžu priekšstāvju sapulci savus izvēlētos, draudzes padome 17. augusta sēdē nolemj celt priekšā un aizstāvēt sekošu rezolūciju: «Uzturot sirsnīgas attiecības ar visām savām māsām — citām pareizticīgām baznīcām, Latvijas pareizticīgā baznīca, kā pilnīgi patstāvīga un neatkarīga apustuliska autokefalijs, saskaņo savas dzīves un pārvaldes iekārtu tikai ar vispasaules un savu koncilu (saeimu) lēmumiem.»

Apspriežot attiecības pret Rīgas krievu draudzēm Latvijas pareizticīgās baznīcas patstāvības un neatkarības proklamēšanas

lietā, draudzes padome (3. martā 1920. g.) vienbalsīgi pieņem sekošu rezolūciju: «Ievērojot to, ka maza saujiņa Rīgas krievu piesavinājuši valsts īpašumu — Rīgas katedrāli, organizējot pie tās no 180 cilvēkiem krievu draudzi, kas, samērā ar Rīgas krievu tautības iedzīvotāju un viņu bazniču un draudžu skaitu, ir gluži lieka, un neļāva turēt katedrālē dievkalpošanu pareizticīgiem latviešiem, kuŗu Rīgā un tās apkārtnē ir vairāk kā 20,000, un kuŗiem ir tikai viena vienīgā Debessbraukšanas baznīca, pil-sētas nomalē; 2) ka pēc krievu avižu ziņojumiem, zem prāvesta Tichomirova vadības notikušās Rīgas krievu draudžu priekš-stāvju sapulces ļoti naidīgi un nicinoši izturējušās pret Rīgas Debessbraukšanas draudzi par tās ierosinājumu proklamēt Latvijas pareizticīgās baznīcas patstāvību un neatkarību, un 3), ka Rīgas krievu draudžu priekšstāvji uzstājās pretvalstiski Latv. pareizticīgās baznīcas saeimā, izlietodami parlamentāriski nepie-laizamus paņēmienus pret Latv. pareizticīgās baznīcas patstā-vības un neatkarīgas autokefālījas atzišanu, — Rīgas Debess-braukšanas draudzes padome neatrod par iespējamu turp-māk uzturēt savstarpējos sakarus ar krievu draudzēm.»

Tomēr pareizticīgās baznīcas interesēs ir — sasniegt draudžu kopdarbību. Pie tam arī laika spridis ir darijis savu darbu — nolīdzinājis grumbulaino ceļu, mikstinājis uzskatus. Atkāpjas padome no šīs stingrās rezolūcijas un jau 5. oktobra sēdē izvēl savus priekšstāvjus (māc. Bormani, J. Dāvi un Er. Biti) uz krievu draudžu priekšstāvju sapulci, tomēr pagaidam vēl tikai informācijas nolūkā.

Pilnīgi nenoskaidrots sākumā bija pareizticīgas katedrāles stāvoklis. Pēc lielinieku aiziešanas uz bermontiešu padziņas katedrāles pārzināšanu pārņēma valdība. Tagad ap to cinījās trīs partijas. Pirmā gribēja, lai katedrāle, kā valsts īpašums, arī turpmāk paliktu valsts lietošanā un pārzināšanā. Otrais virziens centās saņemt katedrāli krievu draudzes vajadzībam, bet trešais — Debessbraukšanas draudzes padomes — pārņemt katedrāli pa-reizticīgo latviešu vajadzībām. Attiecībā uz katedrāli draudzes padome taisa vairākus lēmumus: 7. febr. 1920. gadā — »Tā kā Rīgas katedrāle, kā bīskapa baznīca, ir visas eparchijas baznīca un nekādā ziņā nevar piederēt kādai atsevišķai, piemēram, krievu draudzei, tad jāizlieto visi likumīgie līdzekļi, lai kate-drālē notiktu kārtīgi dievkalpojumi arī latviešu valodā«, bet 3. marta sēdē — »nolemj lūgt Latvijas valdību atdot Rīgas pa-reizticīgo katedrāli ar visiem viņas piederumiem un īpašumiem Rīgas Debessbraukšanas draudzei.« Lūguma iesniegšanai izvēl mācītāju Bormani un J. Dāvi.

Raksturīgs ir padomes lēmums katedrāles lietā no 24. okt. 1920. gada: »Ievērojot to, ka 18. novembris ir Latvijas patstāvības un neatkarības proklamēšanas diena ikvienam latvietim, Rīgas Debessbrauksanas draudzes padome, kā vienīgās Rīgas pareizticīgās latvju draudzes priekštāve, lūdz Garigo lietu departamentu izdot rīkojumu, ka 18. novembrī un visos citos valsts svētkos Rīgas katedrālē, kuŗa ir valsts īpašums, oficiālā liturģija, līdz ar aizlūgumu par Latvijas valsti un viņas valdību, kā arī par visiem kritušiem par Latvijas atbrīvošanu, varētu notikt tikai valsts valodā...«

Tomēr Garigo lietu departaments vilcinājās ar jautājuma atrisināšanu. Kas atkarājas uz latviešu dievkalpojumiem, koncertiem un priekšlasījumiem, tad pret to sarīkošanu katedrālē Departaments necēla iebildumu, tikai katrā atsevišķā gadījumā bija iepriekš jāpiemeldas. Pareizticīgās katedrāles jautājums izšķirās pats no sevis, kad Rīgā ierodās Lātvijas pareizticīgo virsgans, archibīskaps Jānis.

Padome spēŗ attiecīgus soļus, lai arī ar luterāņu baznīcas priekštāvjiem nodibinātu ciešākus sakarus un kopdarbību. Sarīkojot garīgos koncertus, viņa kuplina tos ar garīgiem priekšnesumiem-lekcijām. Par lektoriem vairākas reizes uzaicina arī luterāņu baznīcas izcilus darbiniekus — profes. Vold. Maldoni, K. Kundziņu un doc. Lud. Adamoviču. Tādi soļi ne tikai materiāli labvēlīgi atsaucās, bet deva jo vairāk garīgā ziņā: viņi sekmēja un veicināja kristīgas ticības ideālu nostiprināšanu klausītājos, tuvināja šo divu baznīcu garīgos vadoņus, tuvināja arī viņiem padotās draudzes.

Drudzaini rit draudzes dzīve, gribētos ātrāk visu nokārtot, ātrāk visu izveidot, bet darba roku maz. Padome nolēmj (23. martā 1920. g.) griezties Ārlietu ministrijā dēļ atļaujas atgriezties no Krievijas veselai rindai pareizticīgās baznīcas darbinieku, ar Penzas archibīskapu Jāni priekšgalā.

Ka Sinoda darbība nerit tādā tempā, kā būtu vēlams, padome 4. janvārī 1921. gadā nolēmj: »Nemot vērā Latvijas pareizticīgo draudžu grūto stāvokli bez augstākā virsgana, nolēmj griezties no draudzes puses caur mācītāju Bormaņa t. pie sv. Sinoda ar lūgumu pasteidzināt bīskapa ievēlēšanas lietu. Pie kam izteikt vēlēšanos, lai par Rīgas bīskapu tiktu uzaicināts vienīgi latvietis, — jau agrāk minētais kandidāts uz šo augsto amatu — Jānis Pommers, kas ieņem bīskapa vietu Penzā.

Draudzes padomes pūles nepalika bez rezultāta. Jau jūlija mēneša beigās varēja ierasties Rīgā viņas izraudzītais virsgans archibīskaps Jānis. Bet liels sarūgtinājums bija pareizticīgai

baznīcai, kad Ministru kabinets bija nolēmis virsgana dzīvot ar Alekseja baznīcu piešķirt katoļu baznīcai. Lai novērstu lēmuma realizēšanu, 6. decembrī padome nolēmj iesniegt Satversmes sapulces prezidenta kungam lūgumu :

1) »novērst Ministru kabineta projektēto Aleksēja baznīcu un bīskapa baznīcas atņemšanu pareizticīgiem un to atdošan katoļiem ;

2) griezt viņa augstās Ekselences vērību uz tiem grūtīb un virsgana amata kārtai nepiemērotiem apstākļiem, kādos tagad jādzīvo viņa Eminencei, mūsu archibīskapam Jānim ;

3) pievienojot šo lūgumu pie Latvijas pareizticīgo Sinoda un citu draudžu iesniegtajiem lūgumiem un protestiem šajā lietā - to priekšā celt Satversmes sapulces izspriešanai.«

Atbalstīdama visu tautisko, progresīvo, draudzes padomē no otras puses, cenšas novērsties no visa novecojušā, pārdzīvotā. Tā 6. decembrī 1921. gadā, apspriežot Rīgas prāvesta prieklikumu maksāt, saskaņā ar Prāvestības padomes lēmumu, nolikt algu prāvesta vajadzībām, padome »konstatē, ka Prāvestības padome draudzēm demokrātiskā valstī pie tagadējiem apstākļiem — gluži nevajadzīga iestāde un tāpēc vienbalsīgi nolēmj šo birokrātisko iestādi līdzekļu trūkuma dēļ no Debessbraukšanas draudzes nepabalstīt.«

Citētie izraksti no protokoliem pietiekoši apgaismo, kād virzienā ir strādājusi padome, kāds ir bijis viņas darba lauks un kāda izcilus loma ir piekritusi šai grūtajā pārejas laikmetā Debessbraukšanas draudzei un tās padomei.

Tagad apstāsimies pie draudzes iekšējās dzīves un tās izveidošanās priekšskara laikmetā. Kaŗš bija sitis dziļas un grūtas sadziedējamās brūces draudzes saimnieciskā dzīvē. Baznīca draudzes, skolas un kapsētas mājas prasīja steidzošus un neatliekamus remontus, sevišķi to jumti. Baznīcas un skolas sētas atradās pēdējā stadijā, bet kapsētas sēta bija galīgi nopostīta un noārdīta. Vērtīgākais baznīcas inventārs, apģērbi uz trauku bija evakuēti uz Krieviju. Turpretim draudzes kārtējie ienākumi bija sašaurinājušies līdz minimumam. Tāda bija pēckara draudzes glezna. Ja pie šīs gleznas piemetināsim vēl to, ka draudzei nebija otra mācītāja, psalmotāja, diakona, nebija arī sava kora diriģenta un paša kora, tad aina paliek vēl bēdīgāka. Lai kaut cik apmierinātu tekošās draudzes vajadzības, nepietika to līdzekļu, kas ienāca baznīcā un no draudzes īpašumu iznomāšanas, vajadzēja ķerties arī pie pašaplikšanās. Vajadzēja reģistrēt draudzes locekļus, kādu darbu daudz maz pilnīgāk veica dāmu komiteja 1924—1925. g.

pilna draudzes sapulce izvēl par otro mācītāju Jāni Namnieku. Pēdējais tomēr, pēc garākas vilcināšanās, no vietas atteicās, ko paziņoja padomei 17. febr. 1920. g. Pēc dažiem gadiem, 1. maijā 1924. gadā, draudze ievēl virspriesteri Jāni Jansonu. Arī Jansona t. ilgi nepaliek pie draudzes: 1. jūnijā 1926. gadā viņš pāriet uz katedrāli. Pa vasaras brīvlaiku viņa vietu apņemas izpildīt padomes loceklis Pēteris Balodis.

Noskaidrojot otrā mācītāja pieņemšanu, draudzes padome 5. okt. 1926. gadā nāk pie slēdziena — »ka līdzekļu trūkuma dēļ nebūs iespējams draudzei atrast otro mācītāju, kas bez blakus nodarbošanās kā skolotājs varētu eksistēt no līdzšinējās mācītāja algas, tāpēc vienbalsīgi nolemj no padomes puses par kandidātu otrā mācītāja vietai uzstādīt vienīgi līdzšinējo vietas izpildītāju P. Balža t., maksājot viņam algu 4000 rub. mēnesī un dodot brīvu dzīvokli.« Draudzes padome tiek saaicināta uz 31. okt., kas arī ievēl par otro draudzes mācītāju P. Balodi.

Tikpat bēdīgi stāvēja sākumā lieta ar ķora vadoni un psalmotāju. Starp draudzes locekļiem atradās vairāki spējīgi ķora vadoņi, bet nevalas dēļ tie šo atbildīgo darbu varēja uzņemties tikai uz īsu brīdi. Tādēļ četru gadu laikā pārmainās vesela rinda diriģentu: A. Lokmanis, J. Vanags, P. Miķelsons un J. Milgrāvis. Sāpīgais ķora vadoņa jautājums tiek labvēlīgi atrisināts tikai 4. sept. 1923. g., kad par jaunatvērtās 40. pamatskolas pārzini, ar izglītības nodaļas piekrišanu, padome uzaicina Em. Kalniņu. Pēdējais uzņemas ķora vadību un psalmotāja pienākumu izpildīšanu. Tomēr no psalmotāja vietas izpildīšanas Em. Kalniņš jau 1925. gada vasarā atsakās. Vieta paliek vakanta līdz 1928. gada vidum, kad par šīs vietas izpildītāju pieņem J. Zvirbuli...

Draudzes skolu atjaunot līdzekļu trūkuma dēļ vairs nebija iespējams. Vienīgais sasniegums šai lietā bija tas, ka krievu pamatskolas vietā, kuŗas vajadzībām no 1. jūl. 1920. gada tika izīrētas skolas telpas, pilsētas valde ar 1923/24. mācības gadu atvēra latviešu pamatskolu. Bez tam atļāva draudzes padomei izvēlēties skolas pārzini un vienu skolotāju, kā arī draudzes vajadzībām lietot skolas telpas...

Blakus draudzes padomei kā viņas jaunākie māsa un brālis iet draudzes dāmu komiteja un baznīcas ķoris. Dāmu komitejas darbība jau redzama 1920. gadā, kad draudzes padome 5. okt. sēdē pilnvaro dāmu komiteju ar Bites jk. priekšgalā saņemt un izdalīt trūcīgiem draudzes locekļiem no Amerikas misijas atsūtītās drēbes un apavus (40 pudu). Tai pašai komitejai padome uztic otrās drēbju partijas sadalīšanu (22. maijā 1922. g.)

Dāmu komiteja. — I. rindā no kreisās: E. Skubiņš, A. Žurdiņš, Kronitis, J. Kalniņš, J. Mellens, E. Lūsis, O. Kalniņš, M. Jirgensons; II. rindā: Batečko, O. Balodis, Kraukļa, Bērziņš, J. Lūsis, A. Kalniņš, Martinsons, Fogelmans, Lapiņš; III. rindā: O. Bērziņš, M. Višņevskis, J. Andriņš, V. Cernovs, Lazdiņš, Z. Vecozols, V. Greķers, K. Andersons, V. Pašečonovs, E. Lapiņš, Beize; IV. r.: L. Skubiņš, A. Jankovičs, T. Pilādzis, J. Kūsis, M. Bērziņš, Oppermans, E. Stalmans, M. Dārziņš, A. Dārziņš, A. Bartulsons.

Bet sevišķi rosīgu darbību dāmu komiteja attīsta pēc savas konstruēšanās (26. nov. 1922. g.). Lai iegūtu līdzekļus, viņa ir sarīkojusi vairākus vakarus, kurus ir kuplinājuši ar priekšnesumiem mūsu izcilus mākslinieki un koru vienības. Trīs reizes: 15./XI. 1925. g., 6./III. 1927. g. un 10./III. 1929. g. komiteja ir sarīkojusi plašākas mantu loterejas, katru par Ls 2000. Lielākais vairums mantu, sevišķi rokdarbi, tiek saziedoti no draudzes locekļiem. Šo darbiņu pagatavošanai ir ziedots daudz brīvo vakaru un svētku atpūtas stundu. Un darbinieces nevar žēloties: viņu pūliņi ir atraduši piekrišanu, katra lotereja ir devusi lielākas naudas summas. Lotereju ienākumi tiek atvēlēti baznīcas iekšējo un ārējo remontu izdevumu segšanai un jaunās baznīcas sētas būvei.

Draudzes baznīcas svētkos un citos svinīgos gadījumos dāmu komiteja, kā mājas māte, laipni uzņem pie bagātīgi un ar gaumi klātiem galdiem savus draudzes darbiniekus un ārienes goda viesus.

Nebija aizmirsts no dāmu komitejas arī ilggadīgais un sirmais draudzes gans Bormaņa t. viņa 45-gadu jubilejas dienā. Un šai retā svētku dienā skolas telpas starp jubilāra cienītājiem un apsveicējiem uzņēma tādus retus viesus, kā luterbaznīcas priekšstāvi mācītāju E. Bergu un atturības veicinātāju — Saeimas deputātu d-rī Reinhardu...

Ievāktos līdzekļus dāmu komiteja ir izlietojusi dažādām draudzes vajadzībām, paturot pirmā vietā tomēr trūcīgo draudzes locekļu apgādāšanu. No komitejas līdzekļiem tiek uztaisīta kara laikā nopostītā sēta starp baznīcu un skolu, ierīkoti baznīcas sētā soli. Arī kapsētas sētas izlabošanai dāmu komiteja ziedo Ls 200. Draudzes vajadzībām komiteja iegādā bez tam 10 solus, 6 garus galdus un tējas traukus. Lai svinīgāk nostādītu dievkalpojumus, čaklās darbinieces izlabo, iztīra visus vecos baznīcas apgērbus un pārklājus un iegādā 2 jaunus priesteru apgērbu komplektus. Neaizmirst dāmu komiteja arī provinces izpostītās baznīcas, kā Grīvas, kuŗas atjaunošanai pārsūta Ls 160.—

Grūti iedomāties tagadējā laikmetā draudzes dzīvi bez dāmu komitejas līdzdarbības. Viņa taču ir draudzes pukstošā sirds un vērīgā acs. Acs, — kas tālāk un skaidrāk redz draudzes vajadzības; sirds, — kas dziļāk izjūt viņas priekus un bēdas un sniedz savu pakalpīgo roku tur, kur visvairāk ir vajadzīga palīdzība. Tagad dāmu komitejā strādā 40 biedrenes, ar savām nenogurstošām priekšnieka vietnieci Lūša kundzi un sekretāri — L. Kalniņa jkdzi priekšgalā. Labas sekmes arī turpmākā darbā!...

KORIS. — I. rindā no kreisās puses: L. Skubiņš, E. Lapiņš, A. Bartulsons, E. Staltmans, O. Bērzis, M. Bērziņš;
 II. rindā: V. Greķers, A. Dārziņš, M. Jirģensons, E. Skubiņš, J. Kalniņš, E. Kalniņš (diriģents), M. Višņevskis, J. Andriņš,
 T. Pīlādzis, V. Pašehonova, A. Jankoviča; III. rindā: K. Andersons, T. Dakers, K. Purviņš, M. Dārziņš, A. Zacharovs,
 J. Miļģrāvis, J. Lūsis, K. Zaks, E. Skubiņš, E. Bergis; IV. rindā: J. Mellens, N. Andersons, A. Andersons, N. Ceriņš,
 A. Kajaks, M. Gertners, P. Jankovičs, P. Dreimanis un P. Feodorovs.

Draudzes dzīvi un draudzes dievvārdus lielā mērā kuplīna baznīcas koŗis. Tādēļ draudzes padome visā savā pastāvēšanas laikā koŗim ir piegriežusi izcilus vēribu. Un Debessbraukšanas koŗis ir strādājis un strādā ar labām sekmēm, kuplinādams ne tikai dievkalpojumus, bet uzstādamies arī ar patstāvīgiem garīgiem un laicīgiem koncertiem. Kā iepriecinošu parādību novērojam, ka koŗi dzied ne tikai pareizticīgie, bet arī citticībnieki, kam mīļas garīgās muzikas skaņas. Koŗi daudz dziedoņu - veterāņu, kas var atskatīties jau uz 20, 25 un pat 30 gadu korista jubileju (J. Lūsis, Andīšs un Višņevskis kundzes, Skubiņš ar kundzi un citi). Tamdēļ nav brīnums, ka tēvam un mātei blakus jau vingrinās dziedāšanā arī viņu jaunās atvases. Un visus šos dziedoņus ne atalgojums pievelk, bet gan muzika, dziesma un sirsnīgas savstarpējās attiecības. Lai ārkārtējos gadījumos izpalīdzētu saviem biedriem, baznīcas vecākais Mellens 1923. gadā liek pamatus »koŗa fondam«, kuŗā, noslēdzot budžetu, katru gadu iemaksā no baznīcas summām pa Ls 100. Koŗi piedalās no 30—40 dziedoņu.

Debessbraukšanas padomes darbība nekad tomēr nav ielēgusies tikai savas draudzes robežās. Kā pirmskaŗa, tā tagad viņa ir dzīvojusi visas valsts un pat visas cilvēces apjomā. Grūts bija pēckaŗa periods: visur posts, trūkums, drupas. Tomēr draudzes padome atrod līdzekļus, lai sniegtu palīdzību arī uz ārieni. Sarikodama koncertus, priekšlasījumus, viņa ar ievāktiem ziedojumiem remdina tālumā un tuvumā atrodošos cietēju sāpes un asaras. Tā 1920. gadā padome nodod: a) kaŗa invalidu fondam — 485 latv. rubļu, b) Iekšējai misijai — 569 rub., c) Bēgļu reēvakuācijas biedrībai — 350 latv. r.; 1921. g.: a) Latv. Sarkanam Krustam — 2260 latv. rub., b) Krievijas bada cietējiem — 1033 r.; 1922. gadā: Daugavpils plūdos cietuši — 1402 rub.; 1924. gadā: Latvijas pretalkohola biedrībai Ls 244.

Minētie ziedojumi, nerunājot par daŗiem mazākiem, pietiekoši labi apgaismo draudzes padomes darbību uz ārieni...

Pateicoties nenogurstošai draudzes priekštāvju darbībai, pateicoties draudzes locekļu pretimnākšanai, sistās kaŗa brūces draudzes dzīvē jau visas gandrīz sadziedētas. Draudzes materiālais stāvoklis, kā redzams no pārskata par 1928. gadu, uzlabojies tādā mērā, ka viņai par savu nākotni nav vairs jābīstas un jānoskumst.

Pārskats par 1928. gadu.

Ieņēmumi.	Izdevumi.
1. Atlikumu uz 1. janv. 1928. g. Ls 2135.90	1. No upuŗa konta Ls 69.02
2. Ienācis par pārdotām svec. . . 1237.20	2. Par svecitēm . . . 402.60
3. No pašaplikšanas nod. . . . 1789.—	3. Nespējn. zied. . . 181.50
4. No labprātīg. ziedojumiem . . 1160.80	4. Par vīnu un prosfir. . . . 227.70
5. No dievgaldn. . . 309.76	5. Par elektrību . . 124.96
6. Par elektrības lietošanu . . . 251.—	6. Par draudzes bazn. u. c. ēku un sētu kapitālremont., apdroš. ūdeni un citu 5807.39
7. No nekustam. īpašumiem . . . 5152.—	7. Pērkoņa koŗa garīga koncerta 70.—
8. No garīgā konc. . 129.59	8. Archibīskap. u. Sinodam izm. . . 450.—
9. Par bazn. zvana liet. pie apbed. . 22.—	9. Algas un gratifikācijas . . . 5553.02
10. No kaps. konta 1296.—	10. Bormaņa t.jubil. . 200.—
11. Par līķu ratu lietošanu . . . 66.40	11. Baznīc. apsild., skolas ēkās remontdarb. un kanclejas pied. 1538.32
12. No noguldījumiem $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$. . . 208.20	Ls 14,624.51
13. Daŗādi siki ieņēmumi 211.34	Atlikums uz 1. janv. 1929. gadu 261.48
14. No upuŗu . . . 916.80	Kopā 14,885.99
<u>Kopā 14,885.99</u>	

Notecējuŗā pēckārā laikmetā draudzes darbinieku priekŗgalā ir stāvējuŗi — J. Dāvis, kā padomes priekŗsēdētājs un tā biedrs un baznīcas vecākais J. Mellens. Pa cik pirmais ir reprezentējis pareizticīgos latvieŗus un Debessbraukŗšanas draudzi uz ārieni, par tik otrais ar saviem tuvākiem palīgiem Chr. Bērziņu un Stīpnieku ir veikuŗi iekŗŗejo draudzes darbu.

Draudzes padomē 1929. gadā darbojas — J. Dāvis (priekŗsēdētāja biedrs), J. Čakurs, Er. Bite, A. Sarkans, Andr. Kaleps, P. Vanags, V. Minkevičs, J. Kļaviņŗ, Er. Jirģensons, J. Lūsis, Al. Millers un K. Purviņŗ; revīzijas komisijā — A. Andersons, Puralācis un Krastiņŗ. Bez tam, ar pilnas sapulces lēmumu no 7. oktobra 1923. g. draudzes padomē ieiet — draudzes gans, baznīcas vecākais un viņa 2 palīgi, dāmu komitejas priekŗniecē un skolas pārzinis.

I. rindā : sēd draudz. vec. J. Mellens ; II. rindā : Fr. Millers, Er. Bīte, A. Kaleps, J. Čakurs, J. Dāvis, pad. priekšsēd. b., māc. — Bērziņš, v. pr. K. Zaics, archibiskaps Jānis, v. pr. Bormanis, J. Jansons, J. Svemps, Stūpiņš, V. Minkevičs, Er. Jirgenšons, K. Purviņš, V. Bekers, Dārziņš ; III. rindā — aiz J. Dāva — Kr. Bērziņš un P. Vanags, A. Millers, Dr. Jankovičs, Dāvis, Sarkans. Uzņēmums no 1929. g. — Debessbraukšanas dienas 9. maijā.

Tāds isumā ir bijis tas ceļš, kādu ir nostaigājuši pareizticīgie latvieši vispār, un Rīgas Debessbraukšanas draudze atsevišķi. Šis ceļš ārēji ir bijis grumbuļains un akmeņains, bet iekšēji — tīrs un skaidrs. Pareizticīgiem nav jākaunas par savu pagātni, bet gan jālepojas. Viņi taču kopā ar hernhutiešiem bija tie, kas pirmie iezvanīja latviešiem jaunu laikmetu — tautas atmodas laikmetu, kas tikai skaidrāk un noteiktāk uzliesmoja 60-os gados. Viņi ir nākuši no tautas un kopā ar tautu ir bijuši vienmēr. Lai atceramies vēsturisko 1905. gadu. Kad klusēja luterāņu-vācu baznīca, latvju tautu, neizšķirot ticību, aizstāvēja pareizticīgā baznīca. Daudz vēl būs starp tautas darbiniekiem tagad dzīvu, kas šai kļūmīgajā laikmetā būs mīnājis pareizticīgo garīdznieku slieģšņus, sākot no vienkārša lauku mācītāja un beidzot ar populāro bijušo Rīgas archibīskapu Agafangelu. Un neviens no viņiem netika atstumts. — Pareizticīgiem nav jākaunas arī par tagadni, jo viņas dēļi Latvijas valsts radišanas darbā ir ņēmuši dzīvu dalību un nesuši lielus upurus. Un tikai tas, kas nezina viņas pagātnes, bet ir uzņēmies dažādas baumas, kas nākušas no sen-seniem viņas ienaidniekiem — vāciem, var mest uz viņu akmeni. — Pareizticībai nav jābīstas arī par savu nākotni, jo tie upuri, kas nesti viņas dēļ, ir pardaudz lieli, lai tos aizmirstu un vientiesīgi pagrieztu tai muguru.

Pagājušais laika sprdis dod cerību, ka arī pirmā pareizticīgo latviešu Debessbraukšanas draudze zels nākotnē, jo starp viņas draudzes locekļiem visā notecējušā laikā ir bijuši darbinieki, kas vissarežģītākos apstākļos ir atraduši pareizu ceļu un izveduši draudzi saulainās ārēs.

